

T. C.
Dicle Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GELENEKSEL ŞİNTÖ DİNİNDE
YAŞAM VE ÖLÜM**

AZİZE KAPLAN

18937013

Danışman

Doç. Dr. Muhammed HADİ TEZOKUR

Diyarbakır/2022

T. C.
Dicle Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**GELENEKSEL ŞİNTO DİNİNDE
YAŞAM VE ÖLÜM**

AZİZE KAPLAN

18937013

Danışman

Doç. Dr. Muhammed HADİ TEZOKUR

Diyarbakır 2022

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Geleneksel Şinto Dininde Yaşam ve Ölüm**” adlı tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğini yapılımasını arz ederim.

Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.
Bu sürenin sonunda izninizle başvurduğunuzda bulunmadığı takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

/.../.../

AZİZE KAPLAN

ÖN SÖZ

Dinler; doğar, yayılır, kök salar ve müntesipleri aracılığıyla nesillere aktarılır. Ancak bazı dinler değişen dünyaya, kültüre ve farklı dinlerin topluma uyum sağlama sürecinde eski yeni nesil arasında bütünleşme aktarımında başarısız olur. Bu durum, zamanla bazı dinlerin değişmesine, hatta yok olmaya mahkûm olmalarına neden olmuştur. Dünya üzerinde inanırı fazla olmamakla birlikte günümüze kadar köklü ve değişime dirençli bir yapı göstererek ulaşan Şinto dini bu yapısıyla araştırılmaya ve üzerinde çalışma yapılmaya değer bir din konumundadır. Toplumsal ve dinsel geleneklerini günümüze kadar korumayı başaran Japon toplumunda Şinto dinin önemi ve etkisi her dönem inceleme konusu olan bir konumda olmuştur. Sosyolojik, psikolojik, ekonomik, tarihsel alanlar tarafından incelenen bu yapıya dinler tarihi alanı da kendi penceresinden bakmaktadır.

Japon dinini ifade etmek üzere kullanılan Şintoizm kavramı bu dini ifade etmek için yeterli ve tam bir anlam içermemektedir. Bu yüzden tezimizde Şintoizm ifadesini yerine *Şinto* kavramı kullanılmıştır. Nasıl ki Yahudizm, İslamizm gibi bir ifadenin kullanımı bu dinleri dinden çok dini bir görüş olarak tanımlanmasına neden oluyorsa; Şintoizm ifadesi de tam anlamıyla Japon dinini yansıtan bir kavram olmayacaktır. Çünkü Şinto özel bir din adıdır. Japonlara ait olan bu din; özel bir tanımlama ile ifade edilmelidir. Bu yüzden Japonların dinin tam olarak ifade eden Şinto ifadesini kullanmayı doğru bulduk. Şinto ataların ruhlarıyla ilişkilendirilen tabiatüstü varlıklara veya güçlere (kami) belli ritüeller çerçevesinde tapınma, Japon geleneğine ve aileye saygı gösterme üzerine kurulu bir dinî öğreti veya hayat biçimidir. Şinto dinin kurucusu belli olmamakla birlikte Japon toplumu tarafından benimsenmiş animistik ve mili bir dindir. Milli bir din olması Şinto'nun taraftar bulmak gibi bir arayış içerisinde olmasının önüne geçmiştir. Doğa ile bir olma, ataların ruhlarına saygı, toplum birlikteliğine yapılan vurgu ve en önemli nokta olan Kami inancı dine mensup

kişilerin az olmasına karşın dinin müntesipleri tarafından sıkıca bağlanmış, köklü bir din olmasını sağlamıştır.

Şinto'nun mitolojiyle birleşen inanç sistemlerinde önemli tanrısal ruhların Japon toplumunu oluşturmaktan bahsedilmektedir. Bu nedenle Şintoist ve Japon olgusu bir bütündür. Şintoist olan kişi bunu yaşamına tam olarak yansıtırsagerçek bir Japon olur inancı hâkimdir. Şinto diniana kara dışından gelen Taoizm, Budizm, Konfüçyüsçyanizmgibi diğer doğu Asya dinlerinin etkisini azaltmak amacıyla sistemleştirilmiştir. Şinto'nun devlet koruması ve desteği altında güçlenerek sağlam temeller oluşturmaları imparatorluğun etkisiyle mümkün olmuştur. Fakat bu durum II. Dünya Savaşı sonrası tam tersi bir seyir göstermiştir. Günümüzde Şinto, tapınakları devlet gözetiminde varlığını sürdürmektedir. Türkiye'de Şinto dini ile ilgili çalışmalar evrensel dinler tarihi çalışmalarına oranla yetersiz görünmektedir. Son dönemde yapılan çalışmalar pozitif bir gelişme olmakla birlikte özgün çalışmaların azlığı bu konunun daha fazla ele alınması gerektiğini göstermektedir. Dinin dünden bugüne yansımaları ve dinin korunması noktasında yapılan çalışmalar, Şinto hakkında daha fazla bilgi sahibi olmamızda çok büyük öneme sahiptir. Bu tezde geleneksel Japon dini Şinto'da yaşam ve ölüm çerçevesinden Şinto'nun tarihi, günlük yaşamı hakkında bilgi verilmesi, Şinto'nun anlaşılması ve uygulama sahasındaki pratikleri hakkındaki incelemelerle çeşitli yönlerden Şinto dininin anlaşılması esas alınmıştır. Şinto dini ile ilgili Türkçe kaynaklara katkı sağlanarak bundan sonraki süreçlerde Şinto ile ilgili hazırlanacak çalışmalara fayda sağlayabilmek amaçlanmıştır.

Öncelikle tezin hazırlanmasında bilgi birikimi, yönlendirmeleri, tecrübesi ve hoşgörüsü ile desteklerini esirgemeyen tez danışmanı hocam Sayın Doç. Dr. Muhammed Hadi TEZOKUR'ason derece müteşekkir olduğumu ifade etmek isterim. Şinto ile ilgili kaynakların temini ve tez yazma süreçlerinde desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Canan SEYFELİ'ye, ders aşamasındaki katkılarından dolayı değerli hocam Doç. Dr. Hayrettin KIZIL'a, değerli görüş ve katkılarını sunan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Mekin MEÇİN'e teşekkür ederim. Fikir alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşlarıma ve son olarak en büyük destekçilerim olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

AZİZE KAPLAN
DİYARBAKIR/2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

TAAHHÜTNAME	IV
ÖN SÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
FOTOĞRAFLAR CETVELİ	X
ÖZET	XII
ABSTRACT	XIII
KISALTMALAR	XIV
GİRİŞ.....	1
1. TEZİN KONUSU VE SINIRLARI	3
2. TEZİN AMACI VE METODU	5
BİRİNCİ BÖLÜM	7
GELENEKSEL JAPON DİNİ ŞİNTO	7
1.1. ŞİNTO’NUN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	9
1.2. ŞİNTO’NUN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	15
1.2.1. Japon Mitolojisi ve Şinto’nun Başlangıcı	18
1.2.2. Kabileden Millete Japonlar: Japon Milletinin Oluşumu	27
1.2.3. Japonya’nın Tarihsel Dönemleri	29
1.2.4. Meiji Restorasyonu ve Şinto	30
1.2.5. II. Dünya Savaş’ı Sonrasında Şinto	32
1.3. ŞİNTO TÜRLERİ/ GRUPLARI VE MEZHEPLER.....	33

1.3.1. Tapınak Şintosu (Jinja Şinto).....	34
1.3.2. Halk Şintosu (Minzoku Şinto)	34
1.3.3. Mezhep Şintosu (Kyoha Şinto).....	34
1.3.4. Devlet Şintosu.....	35
1.3.5. Yeni-Dini Hareketler	35
1.4. ŞİNTO'DA KAMİ İNANCI.....	37
1.4.1. Tanrısal Kamiler (Gök, Yer ve Dağ Kamileri)	45
1.4.2. Ruhsal Kamiler	46
1.5. ŞİNTO'NUN ÜÇ KUTSALI.....	49
1.5.1. Japonya (Evren) Kutsaldır	49
1.5.2. Japonlar (İnsan) Kutsaldır.....	52
1.5.3. İmparator Kutsaldır	53
1.6. ŞİNTO'DA DİĞER DİNLERE BAKIŞ	56
İKİNCİ BÖLÜM.....	61
GELENEKSEL JAPON DİNİ ŞİNTO'DAYAŞAM VE ÖLÜM	61
2.1. ŞİNTO'DA YAŞAM.....	63
2.1.1. Kami İnancının İnsan Yaşamına Yansımaları (Japon Ahlakı)	65
2.1.2. Şinto İnançlarının Gündelik Yaşama Yansımaları	68
2.1.3. Şinto'nun Sinemaya Yansımaları: Animeler	71
2.1.4. Şinto İbadetleri (Dua ve Sunular)	73
2.1.5. Şinto'da Tapınak Fikri ve Tapınaklar	80
2.1.6. Şinto'da Kurban ve Sunular	84
2.1.7. Şinto Bayramları (Yıllık Kutlamalar)	86
2.1.8. Şinto'da Festivaller	92
2.1.9. Doğum ve Evlilikle İlgili Şinto Uygulamaları.....	94
2.1.10. Şinto Japon Halk İnançları(Ruh ve Batıl İnançlar).....	96

2.1.11. Şinto Hac Merkezleri ve Ziyaretleri	98
2.2. ŞİNTO'DA ÖLÜM.....	100
2.2.1. Şinto'da İyi-Kötü Fikrinin Ölümle İlişkisi	103
2.2.2. Şinto'da Ölüm ve Cenaze Töreni.....	104
2.2.3. Şinto'da Mezar ve Mezarlık.....	108
2.2.4. Şinto ve Ölüm Sonrası Hayat Fikri	111
SONUÇ	113
KAYNAKÇA.....	118
FOTOĞRAFLAR	124

FOTOĞRAFLAR CETVELİ

F-1: Tanrı Rafı

F-2: Şinto Tapınağı Cinca ve Cinca Koruyucu Figürü

F-3: Şinto Tapınakları

F-4: Şinto Festivalleri

F-5: Kutsal Kami Yolu

F-6: Kutsal Tapınak Suyu

F-7: Torii

F-8: Japonya Haritası

F-9: Sakura Kiraz Çiçeği

F-10: Ormanları Koruduklarına İnanılan Ata Ruhların Kamileri

F-11: Geleneksel Japon Evleri ve Kıyafeti

F-12: İmparatorluk Sarayı ve Fuji Dağı

F-13: Fuji Dağı ve Sakura Çiçekleri

F-14: Itsukuşima Tapınağı

F-15: Geleneksel Japon Düğünü

F-16: Atalara Saygı ve Sunu

F-17: Şinto Tapınaklarında Buda Heykelleri

F-18: Sake: Japon Pirinç Rakısı

F-29: Japon Sade Yaşamı

F-20: Şinto Bayram Kutlamaları

- F-21:** Japon Kùltür Sembolleri
- F-22:** Şinto Tapınak Ziyareti
- F-23:** Kamileri Anmak İçin Suya Fener Bırakma
- F-24:** Tapınakta Dini Tören Seremonileri
- F-25:** Mitolojiye Göre Amaterasu'nun Kendini Dağa Hapsetmesi
- F-26:** Şinto Dua Ayini
- F-27:** Şinto Kutsal Metinleri
- F-28:** Japon Mitlerinden Resmedilmiş Kesitler
- F-29:** Evlerde Bulunan Dua/İbadet Alanı
- F-30:** Torii: Kutsal Mekanlara Girişte Geçit

ÖZET

Şinto dininin belirgin bir kurucusu veya peygamberi yoktur. Genel anlamıyla bir kutsal metni ve dinî Amentüsü de yoktur. Belirgin dini bir yapı oluşturmamasına rağmen Şinto'nun bu denli toplum ve kültürlerine bağlı milli bir dini oluşturmamasının arka planında yer alan kaynakların yaşam kurallarına etkisinin incelenmesi esas alınmıştır. Bu amaçla çalışmada, Şinto'nun tarihsel boyutu dikkate alınarak Şinto dininin tarihsel süreçleri, yaşayış ve inanışları işlenmiştir.

Geleneksel Japon dini Şinto'nun tarihsel süreç içerisinde yaşam ve ölüm hakkındaki bilgilerinin ve uygulamalarını sunmayı hedefleyen bu çalışma; giriş, iki bölüm, sonuç ve fotoğraflar bölümlerinden oluşmaktadır. Birinci Bölümde genel anlamda Şinto dini hakkında genel bilgililere yer verilerek Şinto pratiklerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Mitolojik ve tarihsel boyutun Şinto dininin oluşmasındaki etkisi incelenmiştir. İkinci Bölümde Şinto'nun günlük yaşam kuralları incelenerek dinin pratiğe dönüştürülmüş uygulamaları ve inanırların bu uygulamaları ne derece hayata yansıttıklarına dair incelemeler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Şinto'da yaşam ve ölüm olgusunun günlük hayattaki iz düşümleri incelenmiştir. Tezimizde kullanımı çok yaygın olmayan fotoğraflar bölümüne yer vermemizin nedeni Japon dini uygulamaları ve günlük yaşam ritüellerinin somutlaştırarak anlaşılmasının kolaylaştırılmasıdır. Bu nedenle tezin sonuna konu ile ilgili fotoğraflar eklenmiştir.

Geçmişten günümüze fazla değişikliğe uğramadan varlığını devam ettiren Şinto dinini güçlü bağları mitolojik kaynaklıdır. Şinto dini; Japon insanının geçmişteki inançları, düşünce yapıları, Kamilerin insanlar üzerindeki etkisi ve Japonların dünya anlayışlarının tam olarak anlaşılmasıyla anlaşılması mümkün olacaktır. Üç kutsal olarak ifade edilen Japonlar, Japonya ve İmparatorluk Şinto din anlayışının özünü oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Şinto, Kami, Ölüm, Ataruhlar, Yaşam, Mitoloji, Kutsal

ABSTRACT

The Shinto religion has no distinct founder or prophet. In general, it does not have a sacred text and religious creed. Although it does not create a clear religious structure, it is based on the examination of the effects of the sources in the background of Shinto's formation of a national religion that is so dependent on its society and culture. For this purpose, in this study, the historical processes, lifestyles and beliefs of the Shinto religion have been studied, taking into account the historical dimension of Shinto.

This study, which aims to present the knowledge and practices of the traditional Japanese religion Shinto about life and death in the historical process; consists of introduction, two parts, conclusion and photographs. In the first chapter, it is aimed to understand Shinto practices by giving general information about Shinto religion in general. The effect of the mythological and historical dimension on the formation of the Shinto religion has been examined. In the second part, Shinto's daily life rules are examined and information is given about the practices of religion that have been transformed into practice and the studies on how believers reflect these practices to life. In addition, the projections of the phenomenon of life and death in Shinto in daily life were examined. The reason why we have included the photography section, which is not widely used in our thesis, is to facilitate the understanding of Japanese religious practices and daily life rituals by embodying them. For this reason, photographs related to the subject have been added at the end of the thesis.

The strong ties of the Shinto religion, which has survived without much change from the past to the present, are of mythological origin. Shinto religion; It will be possible to understand the past beliefs of the Japanese people, their mentality, the influence of the Kamis on people and the Japanese understanding of the world. The Japanese, Japanese and Imperial Shinto, which are expressed as three sacred religions, form the essence of religion.

Keywords: Shinto, Kami, Death, Ancestor, Life, Mythology, Sacred

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CNSR	: Centre National de la Recherche Scienfique
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
E. T.	: Erişim Tarihi
M. S.	: Milattan Sonra
M. Ö.	: Milattan Önce
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
ss.	: Sayfalar arası
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
vb.	: Vebenzeri
vs.	: Ve saire
vd.	: Ve diğerleri
Trans.	: Translator
F.	: Fotoğraf
haz.	: Hazırlayan
Krş.	: Karşılaştırınız
(W)	: Web sitesi

GİRİŞ

Dinler tarihi; insan olan her yerde var olan inanç yapılarını kendisine konu edinmiştir. Toplumun, nesillerin geleceğe aktarılmasında ve sağlam bir köke sahip olmasında en etkin nokta olan inançlar bu aktarımda önemli rol oynamaktadırlar. Günümüz teknolojisi ve bilgisi insanın meraklı bir canlı olmasıyla birleşince coğrafyalar ötesindeki bir dini araştırma ve öğrenme güdüsü dinler tarihinin çeşitlenmesine olanak sağlamıştır.

Dinler tarihçileri tarafından Doğu Asya dinleri içerisinde kültür ve din ayrımı yapılmayacak derecede iç içe geçmiş bir din tasviri sunan Şinto dini hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ve taraftarların kendi tanımlarının ortak paydasından yola çıkılarak “*Şinto*” terimi kabaca tanrılar/ruhlar yolu olarak tercüme edilen Çince “*Şhen-tao*” teriminden türemiştir. “Şinto” tanrılar yolu demektir. Çin dilinde “*Şin*” veya “*Şen*”: tabiat ruhu, Tanrı; “*to*” (“*tao*”): yol anlamına gelmektedir. Japocada “*Kami no miçi*” şeklinde ifade edilen Şinto, Japonların yerli ve milli geleneksel dini inançlarını karşılayan bir ifade olarak kullanılmaktadır.¹ Japonlar, 6. yüzyılda, Budizm’in Japonya’ya gelmesiyle birlikte, eski dini inançlarının Budizm karşısında yok olmaması ve kendilerini ayırabilmek için “Şinto” kavramını kullanmışlardır.² Bundan dolayı Japonlar kendi inançları için Şintoizm yerine aynı anlama gelen tanrılar/kamilerin yolu anlamında “*kami-no-michi*” terimini kullanmayı tercih etmişlerdir.³ Şinto özel bir dinin özel bir adıdır.

Şinto yerel Japon dini inanç ve uygulamalarının, kamilerin, Japonya ‘ya sonradan gelen birçok dini inanç sistemlerinin ve Japonlara ait sosyal kuralların birleşimiyle meydana geldiğini söyleyebiliriz. Şinto ifadesi, geleneksel

¹ François Secret, “Japonya”, **Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000, s. 14.

² Günay Tümer ve Abdurrahman Küçük, **Dinler Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1993, s. 74.

³ Kürşat Demirci, “Şintoizm”, **DİA**, Cilt 39, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2010, s. 177- 179.

Japon inançsistemini yabancı dinlerden ayırt etmek için kullanılmaya başlandığı döneme kadar resmi kayıtlarda kullanılmamıştır. ⁴

Şinto; peygamberi olmayan, millî/geleneksel ve çok karakterli bir yapıya sahiptir. ⁵ Bu özelliklere sahip olan bir dinin değişken birçok elementi vardır ve bu da bu dinin yapısal olarak farklı bir karaktere sahip olmasına neden olmuştur. Bu durum geleneksel ve mili din denilince akla gelen ilk dinlerden olma özelliğine sahip olmasını sağlamıştır. Şinto, dinler tarihinde Japonlara ait millî din olarak tanımlanır. Milli din olma özelliğini milletinde en karakteristik özellik olarak gösteren dinlerden biri olmuştur. Bir inanışın din olarak adlandırılabilmesi için gerekli olan, mabetleri, din adamları, ritüelleri, metinleri, bayramları gibi, unsurların bulunduğu bu inanç sistemi, Japonlar tarafından dinden ziyade, Japon milletinin eski kültürü ve geleneği olarak nitelendirilir. ⁶Japonların milli inançlarının genel isimlendirmesi olan Şinto, Japon ahlak yapısı ve değerler sistemiyle çok yakından ilgilidir. Bundan dolayı Şinto bir dinden ziyade Japonların sosyal davranışları ve toplumsal bilinci olarak da ifade edilebilir.

Şintotarihi, kültürel ve dini boyutu bir bütün olarak bir arada mecz olmuştur. Her birini birbirinden ayırmak neredeyse imkânsızdır. Bu çok boyutlu anlayış Şinto dininin başka din ve inanışlara karşı kapalı olmamasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Şinto kendi bünyesi içine giren her dini veya inancı kendi yapısında özümseyerek bünyesine kabul eder. Her varlık ve inançdeğerlidir ama Japon inancı ve varlığı en değerlidir anlayışı hâkimdir. Bu anlayış Japon hayatına giren her unsurun karşısında köklü bir içselleştirme ile karşılaşılacağına olan inançtır. Bu nedenle Japonya da Şinto diğer dinlere karşı baskıcı olmayan tutumu ve hoşgörüsü sonucunda Japon insanların birden fazla dine inanmaları konusunda serbestlik tanınmıştır. Bir Şintoist aynı zamanda bir Taoist veya Budist olabilir. İbadetlerde veya dini ritüellerde başka bir dine ait uygulamayı yerine getiriyor olabilir.

Şinto kutsal metinleri olan mitolojik eserlerde ilk tanrısal kamiler olan *İzanami* ve *İzanagi*'nin yeryüzünün düzene girmesi amacıyla yaptıkları ilk etkiningünümüzde

⁴ Durmuş Arık, “Şintoizm”, **Dinler Tarihi El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, s. 465-476.

⁵ Günay Tümer-Abdurrahman Küçük ve Mehmet Alparslan Küçük, **Dinler Tarihi**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2016, s. 107.

⁶ Halil İbrahim Şenavcu, “Japon Dinleri”, **Dünya Dinleri**, (Ed. Şinasi Gündüz), İstanbul: Milet & Nihal, 2019, s. 262-263.

varlığını hala devam ettirdiğine yönelik olan inanç sürmektedir. Kamiler yeryüzündeki kargaşa ve düzensizliği birbirleriyle uyum içerisinde hareket ederek sonlandırmışlardır. Bu düzenin devamlılığının sürmesi için kamiler ve insanların arasındaki uyumun da var olması gerekmektedir.

Şinto'nun ana merkezinde yer alan Kami inancı mitler ve insanların Tanrı ile bir olmalarının yollarıdır. Her canlının bir ruhu olduğuna olan inanç insanların kendilerini ve hayatlarını bu anlayış çerçevesinde düzenlemeleri gerektiğine vurgu yapmaktadır.⁷ Bir Şintoist doğa ve insanlar ile uyum içerisinde yaşamalıdır prensibi bu dinin özünü oluşturmaktadır. Şinto; özellikle başka dinlere tepki göstermeyen bir yapıya sahip olması; Budizm, Konfüçyanizm ve Taoizm'in Japonya'ya olan etkisi, değişen ve sınırları olmayan yenedünya düzeninde Hristiyanlık, İslâmiyet ve Yeni Dini Hareketlerin Japonya'daki etkilerine rağmen Japon milli kimliği korunmaya devam etmiştir. Şinto canlılığını nasıl koruduğunu ve Japon bilincine nasıl ulaşıldığı günümüzde hala araştırılan ve merak edilen konulardan olmuştur.

Çalışmamız; hem Şinto'yu oluşturan kami veya kamiler inancını, toplumsal bilinci, dinin etkisiyle oluşan ahlak anlayışını incelemektedir. Aynı zamanda atalara tapınma ve tabiatçılık gibi unsurlarla oluşturulan Şintodinin hayata ve ölümden sonraya olan etkisini irdelemektir. Bu çalışmada Şinto'nun tarihsel süreci ve bu tarihsel süreçte kabul ettiği öğretileri ve uygulamaları tespit etmek hedeflenmiştir. Giriş ve iki bölümden oluşan çalışmamızda “Tezin Konusu ve Sınırları” ve “Tezin Amacı ve Metodu” konuları işlenmiştir.

1. TEZİN KONUSU VE SINIRLARI

İnsanların kimliği olduğu gibi dinlerinde kimliği vardır. Kimi dinler evrensel bir boyut kazanmış olup her yerde müntesibine rastlanılabilirken İslam, Hristiyanlık... vb.) kimi dinler gizlidir, kimileri ise sadece toplumuyla var olan geleneksel dinlerdir. Dini oluşturan toplum, toplumu oluşturan da dindir. Bu anlayış tam olarak Şinto'da kendini göstermektedir. Şinto olmadan Japon toplumu, Japon toplumu olmada da Şinto'nun oluşumundan bahsedilemez. Her iki unsur birbirini besleyerek varlığını oluşturmuştur. Araştırmamızda Şinto'nun dini boyuttaki yeri,

⁷ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 355-357.

evrensel bir din olup olmadığı veya dinler terminolojisindeki yerini bulmak veya ispatlamak değildir. Çalışmamızda Şinto dini bir kurucuya sahip olmamasına rağmen ve kutsal kitap olarak nitelendirilen dini kaynaklara sahip olmamasına rağmen bu dinin köklerinin Japon devleti ve toplumu içindeki bu etkiyi nasıl oluşturduğunu anlatmaya çalışmaktır. Yahudilik gibi keskin ve değişmez kurallara sahip olmayan, Hristiyanlık gibi misyonerlik faaliyetlerinde bulunmayan veya İslam gibi herkesçe kabul edilmiş kutsal metin anlayışına sahip olmayan Şinto'nun nesiller boyu devam eden inanç sistemindeki güçlü köklerin anlaşılması noktasında çalışmalara katkı sağlamaktır.

Tezimizin konusunu Şinto dininin dinsel ve kültürel boyutunun insan yaşamının her alanına olan etkisi oluşturmaktadır. Toplumsal ve dinsel geleneklerini günümüze kadar korumayı başaran Japon toplumunda Şinto'nun kendine has inanç, uygulama ve pratikleri bulunmaktadır. Bu pratiklerintopluma izdüşümleri ele alınarak yansıma ve uygulamalarının incelenmesi çalışmamızın en önemli amacını oluşturmaktadır. Şinto bir devlet ve halk dini olmasına rağmen, toplumun bu dini benimsenmesinde etkin olan faktörlerin irdelenmesi, Şinto dinin dünden bugüne yansımaları ve dinin korunması noktasında yapılan çalışmalar, üzerinde duracağımız diğer konular arasında olacaktır. Şinto'nun anlaşılmasında, bütün dini uygulama ve yaşayışın merkezinde yer alan Kami inancının Japon kültüründeki yeri, çalışmanınüzereine yoğunlaştığı önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Japonya'da günlük yaşamda din, dinî uygulama/ inanışların kökeni, tarihi ve gelişimi, kendilerini Şintoist olarak ifade eden inanırların inanış ve uygulamaların nasıl etkilediğini gözlemlemektir. Şinto'nun tarihi süreci incelendiğinde Kami inancının ve ruhların ölümsüz olduğu anlayışının din üzerindeki etkisinin Şinto dininin kültürel, tarihsel ve sosyo-politik durumuyla bağlantılı olduğunun altı çizilmiştir. Bu bağlamda Japon topraklarında kadim bir mirası koruyan Şinto'nun inançları, pratikleri ve günlük hayata yansımalarının oluşumu tarihsel süreç ile var olmuştur.

Şinto dini 8. yüzyıldan önce yazılı dini metinlerin olmayışı ve dini kitaplara dayandırılmış dogmatik inanç sisteminin bulunmaması gibi nedenler yüzünden bir din olup olmadığı hususunda tartışmalar ortaya çıkmıştır.⁸ Biz bu tartışmalardan ziyade Şinto'nun dini boyut bağlamında inancın getirmiş olduğu ibadet, yaşam kuralları ve

⁸ Arık, “Şintoizm”, s. 466.

ölüm gibi dini uygulamaların varlığı ve uygulanışı hakkında incelemelerde bulunmayı hedeflemekteyiz. Animistik dinlerin ortak noktası olarak kabul edilen ahiret inancının belirgin olmaması ve bu konuyla ilgili yeterli kaynağın bulunamaması ahiret anlayışının tam olarak anlaşılmasını güçleştirmiştir. ⁹Bu nedenle çalışmamızda Şinto dininde ölüm sonrası hayat hakkında kesin ifadeler içeren bir bilgi sunulmamıştır.

Şinto bir kişi veya grup tarafından ortaya çıkmış öğreti veya bir inanç disiplini değildir. Japon bir birey olmanın vermiş olduğu kültürel bir durum ve anlayışı temsil etmektedir. Bu anlayışın inanç, ibadet, ayinle ilgili ve davranışlarla sergilenmesinin toplamı olan Şinto'nun yaşam ve ölüme olan etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Kami inancı ve Japon olma bilinciyle yaşamın her alanında ve geniş bir yelpazede etki gösteren Şinto dininin din-inanç-yaşam pratikleri ve ölüm anlayışıyla çalışmamız sınırlandırılmıştır.

2. TEZİN AMACI VE METODU

Şinto, Japonların kendilerine has inançları ve Japon değerler sistemiyle yoğrularak ortaya çıkan inanç sistemidir. Bundan dolayı Şinto kesin doktrinlerden ziyade Japonların sosyal davranışları, tarihsel kaynakları ve mitolojik ilişkilerle değer kazanmış bir yapıyla ortaya çıkmış inanç sistemidir. Dahası kadim Japon dini pratikleri, uzunca bir tarihsel süreçte tesis edilen vatanseverlik ve sosyal davranışlar Şinto terimiyle adeta eşit görülmektedir. ¹⁰Bu tanımdan yola çıkarak Şinto'nun Japonlara ait sosyal kurallar bütünü olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır. Japon toplumunu bir bütün haline getiren yerel Japon dini inanç ve uygulamalarının Şinto'nun ortaya çıkmasındaki etkisini de unutmamak gerekir.

Çalışmamızda öncelikle Şinto dininin tarihsel süreci incelenerek ortaya çıkışı, etkisi ve yapısı incelenecektir. Kutsal metinleri, diğer dinlerle diyalogu ve mezhepleri işlenecektir. Tanrı kavramını içinde barındıran kami inancı hakkında bilgi verilecek, ardından kami inancının ibadet ve bayramların nasıl ve neden temel unsuru olduğu konusu incelenecektir. Şinto tanrı anlayışının sosyal hayatın çeşitli yönlerine etkisi işlenerek bu anlayışın ölüme bakış açıları hakkında incelemeler sunularak çalışmamız

⁹ Arık, “Şintoizm”, s. 467.

¹⁰ Mahmut Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih, İnanç ve İbadet)**, Ensar Yayınları, Samsun, 2011, s. 259.

sonlandırılacaktır. Bu çalışmamızda kaynak taraması ile elde edilen veriler tasnif ve kronolojik yöntem uygulanarak temel inançlardan uygulamaya etkisi yöntemi izlenerek değerlendirilecek ve sunulacaktır. Bu nedenle çalışmamızda Şinto dini anlayış ve uygulamaların tam anlaşılması için Şinto dini ile ilgili birçok konuya değinilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde Şinto dini tarihi bağlamda Japonya'daki gelişim sürecinden bahsedilmiştir. Şinto ile ilgili ayrıntılı konular zikredilmeden önce Şinto genel yapısı hakkında bilgiler sunulmuştur. Tarihsel sürecin başlangıcı olan mitolojiyle birlikte kutsal mitolojik eserlere yer verilerek Kami inancı ve dinin yapısal sistemi işlenmiştir. Tezimizin ikinci bölümünde ise Şinto günlük yaşamı hayata etkileri ve geleneksel günleri işlenmiştir. Ayrıca Şinto dininde ölüm inancının yansımaları ve ölüm olgusunun çağrışımları işlenmiştir. Şinto dininin yaşamdaki etkileri tezin sonunda bulunan fotoğraflar bölümüyle somutlandırılmıştır.

Doğrudan konumuzla ilgili mevcut literatür olarak farklı araştırmacıların kami düşüncesinin değişik yönlerinden bahsettikleri çalışmalar olmakla birlikte, Türkiye'de de Hüsamettin Karataş tarafından Japon halk dini geleneğinde kami kültürünü işleyen bir makale bulunmaktadır. Çalışmamızda yabancı dillerden tercüme edilmiş kitaplardan faydalanılarak (Sokyo Ono'nun Şinto "Kamilerin Yolu", Lafcadio Hearn'ün "Japonya", Jeremmy Roberts'in "A'dan Z'ye Japon mitolojisi" gibi) konu hakkında farklı bilgi kümeleri elde etme imkânı bulduk. Halil İbrahim Şenavucu'nun "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", Kürşat Demirci'nin Şintoizm hakkında yazmış olduğu makalelerden istifade etme imkânı bulduk. Ayrıca Japon kültürü ve dini hakkında yazılmış olan eser ve çalışmalardan faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL JAPON DİNİ ŞİNTO

Japonya'nın yerel dini olan Şinto'yu "Kürşat Demirci", tarih öncesi çağlardan kalma animistik inanç şekillerinin -Taoist, Budist ve Konfüçyüs'çü unsurların da etkisiyle- Antikçağlarda şekillenmeye başlayan dini inancın günümüze kadar varlığını sürdürerek ulaşmış modern biçimi¹¹olaraktanımlamaktadır. Bu tarifte olduğu gibi Şinto birden fazla etkileşimin bir araya gelmesiyle kökleşmiş bir yapıyla ortaya çıkan inanç sistemidir. Şinto'nun başlangıcı olarak kabul edilecek dini lideri, olay örgüsü veya başlangıç noktası olarak nitelendirilebilecek bir olay kurgusu yoktur. Şinto'nun temel kaynağı mitlerdir. Bütün toplumların ve dinlerin yaratılış mitolojilerinde olduğu gibi Japon toplum ve ülkelerinin yaratılışı; evrenin yaratılma mitolojisi ile başlar. Mitolojinin yazıya geçirilmesiyle Japon milletinin oluşumu ve Şinto dininin oluşumu aynı süreci kapsamaktadır. Çünkü Japonlar ve Şinto mitolojiyle var olmuştur. Mitolojinin başlangıcı ile bir Şintoist'in üç kutsalı olarak ifade edilebilecek olan Japonlar, Japonya, İmparatorluk figürleri aynı başlangıcın ürünü olarak kabul edilmektedir. Bu üç unsur önemine ve kusallığına yapılan vurgu Şinto esaslarını, uygulamalarını ve inancını belirleyen ve sistemleştiren unsurlar olmuştur. Şinto yapısı üç unsur etrafında şekillenmiştir.

Şinto Doğu Asya dinleri içerisinde farklı duruşu ve uygulamaları ile dikkat çeken ancak en az müntesibi bulunan bir dindir. Geleneksel ve milli din olması, tabiata tapınmayı esas alması ve her şeyin bir ruhu olduğunu düşünerek hareket etmesi Şinto'nun en önemli üç özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.¹² Şinto'nun bir diğer önemli özelliği bu inancın tabiatın bereketli/verimli güzelliğine olan farkındalığıdır.

¹¹ Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", **Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 16, İstanbul, 2002, s. 177.

¹² Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 107.

Bu bağıllık her yerde var olmalı Japonya ya karşı, işe karşı, devletine karşı, ailesine karşı ve en önemlisi ulusuna karşı olmalıdır. Ulusal bağıllık Japon bireylerin en başta gelen sorumluluğudur. Çünkü imparator kamilerin yeryüzündeki temsilcisi ve ulusun kamisine hizmet etmesinde öncülük eden dini güçtür. Japonlar ideal toplum yapısının oluşma şartının; hem kişilerin bireysel sorumluluklarını eksiksiz bir şekilde yerine getirmesiyle hem de dini sorumlulukların birbiriyle uyum içinde bütünleşmekten geçtiğine inanmaktadır. Kami inancının hayatın her alanına olan etkisi Japon toplumunun tarihin en eski zamanlarından günümüze varıncaya kadar etkisini göstermektedir.

Sistemsal bir din olarak Şinto'nun ortaya çıkışı Japon tarihinde *Yoyoi Dönemi* adıyla bilinen döneme (m. ö. 300 – m. 300) rastlar. Bunu izleyen *Kofun Döneminde* (m. 300-550) günümüzdeki haline yakın bir şekil almıştır.¹³ Bu iki dönem Japon tarihinde ve dinin sistemleştiği dönem olması itibariyle önemli bir konuma sahiptir. Bu dönemde yazının Japonya'ya girmesiyle Şinto metinlerinin kayda geçirilmesine olanak sağlamıştır. Yazı ile birlikte Şinto dini sistemleşmiştir. Milâttan sonra 6. yy güçlü bir yapı ve taraftar toplayan Budizm Japonya'ya girerek 8. yy güçlenerek Şinto'ya karşı güç kazanmıştır. Budizm'in daha fazla genişlemesini istemeyen Japon insanların karşı çıkmasıyla Şintoist çevrelerde oluşan tepki Şinto dinin sistemleştirilerek devlet ve imparator desteği sağlamasıyla güçlenmiştir. Budizm'e karşı üstün konuma geçen Şinto dini imparatorluğun kutsallaştırılması, tarihi ve kültürel geleneklere sahip çıkmasıyla ve Japonlara milli bir kimlik kazandırması nedeniyle Budizm-Şinto savaşında uzun bir süre üstünlük elde etmiştir.¹⁴

Şinto tarihi üç dönemde incelemek mümkündür. *İlk dönem* destansı çağlarda başlayan ve mitolojik unsurların olduğu ve halk inanışlarının katkısıyla Japon kültüründen doğan saf Şinto dönemi olarak adlandırılabilir. *İkinci dönem*; Budizm ve Şinto'nun birbirleriyle savaş olmadan mücadele ettiği ve 9. yüzyıla kadar süren dönemi kapsamaktadır. Bu devirde Budizm toplumun üst katmanlarında bulunan seçkin kişiler tarafından benimsenmesinin gücünü kullanmıştır. Bu süreçte Budizm'in düşünce ve inanç pratiklerini toplumda yayma fırsatını elde ederek

¹³ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 108.

¹⁴ Andrew Stobart, **Dinler Kitabı**, Ahmet Fethi Yıldırım (Çev.), Alfa Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 315.

Şinto'ya karşı bir taraftar kazanmıştır. *Üçüncü dönem* ise, İmparatorluğun 1868 ıslahatından, II. Dünya Savaşına kadar devam eden dönemi kapsamaktadır.¹⁵

1.1. ŞİNTO'NUN GENEL ÖZELLİKLERİ

Şinto, folklor, büyü, ata ruhları, ritüalizm ve nasyonalizm de dâhil çok sayıda çeşitli Japon dini ve milli uygulamalarına işaret eden kollektif bir terimdir.¹⁶ Bu ifade ile hem Japon toplumuna ait öz bir din ve düşünce olduğu hem de diğer dinlerin etkisinin bu öz içerisinde eritilerek millileştirilmesi sağlanmıştır. Şinto günümüzdeki biçimine ulaşmasını Çin'den Japonya topraklarına gelen Budizm ve Konfüçyüsçülük ile karşılaşmasının etkisi bulunmaktadır. Bu karşılaşmadın geleneklerin bir araya gelip birbiriyle mecz olmasıyla Japon ulusunun dini ve kültürel hayatın şekillenmesini sağlamıştır. Hem derekabet ortamının ortaya çıkmasıyla Şinto dininin sistemleşmesi gerektiğini anlamasını sağlamıştır. Şinto; milli, çok tanrı anlayışına sahip, diğer dinlere karşı tepki göstermeyen ve yayılmacı bir politika izlemeyerek var olmayı sürdüren, toplumda zorunlu ve cezai yaptırım olmayan bir inanç sistemine sahip olmasıyla Doğu Asya dinlerinde farklı bir konumdadır. Şinto anlayışında dini oluşturan veya Budizm 'deki Buddha figürü benzeri bir anlayış bulunmamaktadır. Dinin anlaşılması, yaşanması veya yayılması noktasında baskın bir yapı olmadığı gibi Şinto'nun Japonya ve Japon halkına özgü bir din olduğu görüşünden dolayı kapalı bir din olma özelliği gösterir. Şinto'dandaha sonra ortaya çıkan gruplar dışında Şinto geleneğinde ihtida ya da dini yayma görev faaliyetlerinin yürütülmediği görülmektedir¹⁷ Şintoistler dinlerinin kendilerine özgü olduğunu ve Japon olmanın gerekliliği olarak bu dinin mensubu olunabileceğini savunurlar.

Şinto insanı doğaya ve çevreye dönüş ona saygı ve tazim göstermesi gerektiğini savunan bir inanca dayanır. Bu inanç Japon toplumunun düşünce davranış ve yaşam biçimini şekillendirmiştir. Şinto toplumu oluştururken aynı zamanda toplumda Japon ahlakını Şinto'da yaşatmıştır. Şinto din ve geleneksel kültürün birleşmesi sonucu ortaya çıkan anlayışta kültür unsuru ve din unsuru olarak ayırt edilemez bir birleşim meydana getirmiştir. Bu da dinin sağlam ve aktarımında bir değişikliğe

¹⁵ Ekrem Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, İstanbul, 2004, s. 130.

¹⁶ Osman Cilacı, **Dinler ve İnançlar Terminolojisi**, Damla Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 343-344.

¹⁷ Demirci, "Şintoizm", s. 177.

uğramamasında en önemli etken olmuştur. Şinto'nun ve Japon toplumunun yaşayış düşünüş ve inanış biçiminin kendine has yapısı din ve kültürü farklı alanlarda incelenecek konular olması gerektiğini savunan kesimlerce anlaşılması zor ve karmaşık bir din yapısı olarak görülmesine neden olmuştur.

Öncelikle Şinto dininin ihtiva ettiği Şinto ifadesinin nerden geldiğini anlamak bu dinin temellerini ve çıkış nedenini anlamamızda bize kılavuzluk edecektir. Şinto” ifadesinin, ilk olarak miladi 720 yılında kaleme alınan ve “Nihongi” veya bir diğer ifadeyle “Nihon-Şoki” olarak bilinen eserde geçtiği ifade edilmektedir.¹⁸ Şinto sözcüğü aslında Japonya tarihinde kadim zamanlarda kullanılmıyordu. Söz konusu eserde “Şinto” kelimesi bir ada ülkesi olan Japonya’ya dışarıdan, yani Asya anakarasından gelen; Taoizm, Konfüçyanizm, Budizm gibi dinlerle; yerel halk inanışlarının ifadesi olan Kami kültünü birbirinden ayırt etmek için kullanıldığı varsayılmaktadır.¹⁹ “Buda’ya giden yol” anlamına gelen Butsido’yla yerel tanrılar yolunun karışmasını engellemek amacıyla sonradan türetilmiş bir terimdir.²⁰ Şinto (Shinto) kelimesi Çince “Tanrılar Yolu” anlamına gelir. Shin/Shen (tabiat ruhu) to/ta (yol) manasındadır. Japonlar kendi inançları için Şinto yerine aynı anlama gelen – tanrılar/ruhlar yolu- anlamında kami-no-michi terimini kullanmayı tercih etmektedir.²¹ Doğanın mistik kuralları anlamında, bir mezara giden herhangi bir yola atıfta bulunmak için kullanılmıştır.²² Atıfta bulunulan mezarlar kamilerin, ataların, önemli kişilerin bulunduğu mekâna atfedilen önemin belirginleşmesi içindir. Şinto Japonların geleneksel dinlerini ifade etmek üzere isimlendirilmiştir. Günümüzde sıklıkla kullanılan Şinto biçimi, Batılılarca üretilmiş ve aslında hatalı bir kullanımdır. Ancak resmi olarak 16. Yüzyılda kullanılmıştır. Ancak kami kelimesi iki anlamı da içerdiği için ‘kamilerin yolu’ biçiminde ifade etmek daha uygun ve anlaşılır olacaktır.²³ Şinto ifadesi ile Japonların geleneksel ve milli dinleri olduğu ve özel bir isim ile ifade edilmesi gerektiğine olan inanç daha da güçlenmiştir.

¹⁸ Cilacı, **Dinler ve İnançlar Terminolojisi**, s. 340-344.

¹⁹ Sokyo Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, Suat Ertüzün (Çev.), Okyanus Yayınları, İstanbul, 2004, s. 19.

²⁰ Lafcadio Hearn, **Japonya**, Oğuz Adanır (Çev.), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016, s. 24.

²¹ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 21.

²² Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 20.

²³ Canan Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, Bİlgipa Yayınevi, Diyarbakır, 2022, s. 37.

Japonlar tarih boyunca dillerine, tarihlerine ve kültürlerine sıkı sıkıya bağlı olan bir millet olarak bilinmektedirler. Dinlerini de millileştirmiş; bu yüzden Şinto Japonların milli ve geleneksel dini olarak varlığını korumaya devam etmiştir. Şinto dini; Japonların ırk, görev, bağlılık tutkusu ve vatan sevgisi gibi değerlere önem vermesi milli ve yerel özelliklerin korumasında faydalı olmuştur.²⁴ Bu koruma prensibi Japon adasına gelen ve baskın bir güç ve tutum içerisinde olan diğer dinlerin toplumu ve tarihi kaynağı değiştirmesini engelleme konusunda başarılı olmalarını sağlamıştır. Şinto millileştirilerek Japonlara özgü bir form kazanmış dindir: Şinto Japonların yaşam biçimidir ve Japon kimliğiyle özdeşleşmiş geleneksel dindir. Japonlar bir millete dönüşürken dinlerinin de temelini atmışlardır. Çünkü Japonluğu oluşturan Kami inancıdır. Kami inancının etrafında birleşerek de Japon olmuşlardır. Şinto dinini ve Japonları birbirinden ayrı düşünmek imkânsızdır.

Şinto'yu Japonların kamilerle ilgili geleneksel inanç ve uygulamaları şeklinde tanımlamak mümkündür. Şinto; kamilerin arzu ve isteklerine uygun olarak yapılan eylemler ve ibadetler neticesinde ortaya çıkan manevi hayatı ifade etmektedir.²⁵ Japonların yaşamındaki her şeyin sadece dinden bağımsız olarak geleneksel kültürden kaynaklandığını düşünüp Japonları dinsiz olarak nitelendirenler olmuştur. Bununla birlikte Japonya'da dinin kültürün her alanı etkilediği, Şinto'nun bir dinin sahip olabileceği unsur ve özelliklere din adamları, mabet, dua, ibadet... vb) sahip olmasından dolayı Japonları dindar bir millet olarak nitelendirmenin daha doğru bir ifade olacağını savunanlar da bulunmaktadır.²⁶ Dindarlığı kültürleriyle yaşamaları, yaşamlarının her yerinde geleneksel atalarına, kültürlerine ve milli kimliklerine bağlılıkları Şinto'nun, dinler tarihindeki dindar anlayışından farklı bir çizgide olduğunu göstermektedir. Dindarlık kavramını ibadethanelerde veya sadece kutsal mekânlarda belirli zaman aralıklarında toplanan kişilerde arayan dinlerle birlikte düşünüldüğünde Şinto bu noktada farklı bir konumda bulunmaktadır. Gelenek üzerinden öğrenilen, yaşanan, aktarılan ve yeniden biçimlenen bir yaşam biçimi olarak varlığını devam ettirmektedir.

²⁴ Hearn, **Japonya**, s. 247.

²⁵ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 107.

²⁶ Halil İbrahim Şenavcu, "Şintoizm", **Dinler tarihi I-II**, (Ed.: Mustafa Alıcı ve Süleyman Turan), Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 151.

Şinto toplumsal hayat anlayışı; kamilerin arzu ve isteklerine uygun olarak hayatı düzenleme, eylem ve ibadetleri bu minvalde gerçekleştirme neticesinde ortaya çıkan manevi hayatı ifade etmektedir.²⁷ Şinto, Japon ahlak sistemiyle belirlenmiş kuralları ve sınırları belli olmayan resmi bir doktrin değildir. Japonların sosyal davranışları ve ahlaki tutumlarının ortak paydası ile ortaya çıkmış değerler bütünüdür. Şinto dini kurallardan çok toplumca kabul edilmiş değerlere önem verir ve bu değerler toplumu zaman içinde şekillendirmiştir.²⁸ Şinto geleneğin ve dinsel doktrinlerin ortak paylaşımı ile ortaya çıkmış Şinto anlayışını günümüzde Japonya’da Şinto’yu iyice anlayan ve bunu detaylıca açıklayabilen çok az insan bulunmaktadır.

Japon dilinde dil ve milliyet eş anlamda kullanılmaktadır. Türklerdeki Türklük ve gelenek-görenek aktarımı noktasında ortak paydaya sahip olduğu söylenebilir. Japon halkı, belli bir dinden ziyade, geleneksel halk inançlarının devamlılığı noktasında hassas davranmaktadır. Ata’ya tapınmada amaç geçmişten bugüne var olan Japon millet bilincinin unutulmamasıdır.²⁹ Budizm’in Japonya’da kabul edilmesi 600 yıl kadar uzun bir zaman dilimini kapsamıştır. Budizm’in Japonya’da ilerleyişinin bu kadar yavaş olması Japonların kendi inanç ve değerlerine sıkı sıkıya bağlı olmalarından kaynaklanmaktadır.³⁰ 600 yılı aşkın bir süreçte kabul edilen Budizm’de Şinto kültürüne dönüştürülerek ve kaynaştırılarak bu topraklara girmiştir. Olduğu gibi kabul görmemiştir.

Şinto’nun bir kurucusu yoktur. Şinto’yu kuran sistemleştiren tarihi bir kişilikten bahsetmek mümkün değildir. Çünkü Şinto Japon gelenekleri ve eski kabile dinlerinin birleşiminden oluşmuştur. Şinto Japon tarihiyle başlar. Çünkü Japonlarla özdeşleşmiş bir sistemdir.³¹ Budizm ve Şinto arasında dini iktidar savaşı yaşanmıştır. Şinto; Budizm karşısında sadece dini bir gelenek olarak varlığı sürdürmek isteseydi, Budizm içerisinde eriyerek günümüze ulaşamayabilirdi. Japonya’da bir araya gelen üç dinin birleşerek, Japon insan anlayışının, Japon ulusunun dini ve kültürel hayatı şekillenmesini sağlamıştır. Japon adalarına yazının Çin kültürüyle birlikte gelmesi ve Buda heykellerinin animistik bir anlayışı uyandırması nedeniyle ana karaya sonradan

²⁷ Demirci, “Şintoizm”, s. 178.

²⁸ Cilacı, **Dinler ve İnançlar Terminolojisi** s. 341-342.

²⁹ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 356.

³⁰ Petek Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, İstanbul, Epsilon, 2004, s. 56.

³¹ Günhan Özhan, **Japon Felsefesi**, Hitabevi Yayınları, Ankara, 2018, s. 24.

gelen din ve anlayışlara ilk başlarda sert bir tepki gösterilmemiştir. Zira bu üç din arasında hiçbir zaman bir çatışma yaşanmamış, mensupları karşılıklı hoşgörü içinde yaşamlarını devam ettirmişlerdir.³²

Şinto dininde yazının kullanılmasından önce bir bilgi aktarımı yaşanmamıştır. Japonlara ait dini inanç ve tarihleriyle ilgili bilgiler yazının kullanılmaya başlandığı miladi ilk yüzyılın ortalarına dayanmaktadır.³³ Şinto'da ortak kabul görmüş veya resmîyette kutsal kitap olarak geçen bir külliyat bulunmamaktadır. Bu yüzden Japon toplumu ve Şinto ile ilgili bilgilere kutsal kabul edilen kadim ve mitolojik eserler kaynaklık etmektedir. Şinto Mitolojiye dayalı dindir. Milli kimlik ve sözlü gelenek oluşumundan hemen sonra derlenerek yazılı hale gelmiştir.³⁴ Japonların oluşumu ve Şinto'nun sistemleşmesiyle mitolojinin 712'de Kojiki ve 720'de Nihongi derlenmiştir. Yapılan arkeolojik kazılar, mitoloji, efsaneye dayalı metinler bize bu din hakkında bilgiye ulaşılmasında ışık tutmaktadır. İlahi bir kutsal kitabın olmayışı bu din hakkında ana kaynak olarak efsane ve mitlerin kullanılmasını sağlamıştır. Şinto'da mitoloji büyük bir öneme sahiptir.

Japon evren ve insan algısı mitolojiyle bağlantılıdır. Evren, gök ve yer şeklinde iki katmanlı algılanmıştır. Yeraltı fikri mitolojide yoktur. Budizm'in etkisiyle birlikte yeraltında kötü varlıkların devlerin, yaratıkların yaşadığı inancı yayılmıştır. Her şey iyidir. Kötü fikri yoktur. Bütün âlemler ve varlıklar özünde kami ve kutsal kabul edildiği için iyidir. Varlıkları kötü kılan onların insanlar tarafından nasıl algılandığıyla ilgilidir. Ayrıca, görünen her varlığın ruhu olduğuna inanırlar. Bu yüzden kendi olmaya, doğallığa, doğa varlıklarına saygı önemlidir. Genel ve dini hayatta görünen ve görünmeyen varlıkla kurulan ilişkiler saygı üzerine kurulmuştur. İnanç ve uygulamalar temelde doğa ve doğa varlıklarıyla ilişkilidir.³⁵

Şinto, tabiatla insan arasında, kamiyle evren arasında var olan, görünen ve görünmeyen her türlü bağa önem verir. Bu tabiatçı ahlâk anlayışı, Konfüçyüs'çü sosyal ahlâkın da etkisiyle Ortaçağ'dan itibaren günümüz Şinto'nun temelini oluşturmuştur. ³⁶ Şinto ilahi olarak görülen kamilerden, ilahlaştırılan atalara,

³² Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi** s. 263.

³³ Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi** s. 261.

³⁴ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 37.

³⁵ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 30.

³⁶ Arık, "Şintoizm", s. 465-476.

kahramanlara veya imparatorlardan dağların, ağaçların, ırmakların ve hayvanların ruhlarına kadar geniş bir yelpazenin kamileriyle ilintili bir dini sistem olduğu söylenebilir. Bu ilişki dolayısıyla Şinto da sistemin getirdiği ve bir baskı veya emir olduğu için değil kendi içsel duygularıyla doğayla iç içe olup adeta bir olurlar.

Her bir varlıkta, zerrede var olan ruha(onların betimlemesiyle Kami inancı) saygı duyulması gerektiğini ve bu saygının karşılığını da doğanın tekrar vereceği inancına bağlarlar. O yüzden doğayla barış ve saygı içerisinde yaşamaya çabalarlar. Zarar verdikleri her bir varlığın içinde kendi atasal ruh ve atalarının Kamilerinin olduğu düşüncesi bu hassasiyetin sağlanmasında büyük rol oynamaktadır. Bu hassasiyet onları yaptıkları her türlü davranış ve ibadette özenli olmaya ve işini iyi yapmaya iten önemli sebeplerdendir. Çay seramonilerinin uzun ve özenli olmasından yapılan yemek³⁷ ve içeceklerin hazırlanmasındaki ayrıntılı süreç hassasiyetin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Japon işi veya Japon ahlakı olarak evrensel bir kalıp haline gelen bu anlayışın temelinde Şinto dininin olması din ve yaşamın ne denli iç içe bir şekilde devam ettiğini göstermektedir. Yapılan en küçük işte dahi ataların ruhunun (Kami) saygısını kazanmak ve ona olan saygısını ifade etmek için bu özeni göstermektedirler.

Şinto'da kurtuluş ve açık bir ahiret fikri yoktur. Çünkü kurtulmayı gerektiren bir fiil yoktur. Filleriyle kazanmayı, ulaşmayı hedefledikleri bir yer fikri yoktur. Kötü için, ancak iyinin kötüsü fikrinden bahsedilebilir. Birçok animist dinde ahiret hayatı belirgin ve keskin bir yapı oluşturmaz. Ruhun ölümsüz olduğu inancı ahiret, cenneh, cehennem dünyada yaşanaların bir karşılığı olacağı düşüncesini tam olarak kabul edilmemektedir. Şinto dininde de belirgin bir ölüm sonrası hayat fikri bulunmamaktadır. Şinto'da ölüm sonrası hayat konusunda bir inanç sistemi geliştirmemiştir. Dünyadaki yaşamın güzel yaşanılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Davranış ve ahlak ile bu dünyayı kazanan bireyin ölümden sonra korkması gerekmediği kamiye dönüştüğü için bir ceza görmeyeceği anlayışı hakimdir. Kişinin yaptıkları onun Kami boyutunu ve mertebesini etkiler.

³⁷ Geleneksel Japon yemeği olan *Sushi* malzemelerin hazırlanmasından, yemeğin hazırlanmasına kadar uzun ve hassas bir çaba gerektirmektedir. Doğada olan her şeyin güzel ve zarar verilmeden tüketilmesi gerektiği anlayışı ürünlerin genellikle çığ tüketilmesi konusunda etki etmiştir.

Şinto inancında diğer dinlerden farklı olarak kendiliğindenlik fikri hâkimdir. Japonlarda “kendiliğindenlik”: Evren ve insan algısının biçimlendirdiği bir ilkedir. Kendine, kendine ait olana ve kendinden olana yakınlığı ölçüsünde saygı ve değer vermektir. Bunun inançlaşmış hali; Japonlar (insanlar), Japonya (evren) ve Japon imparatorluk soyu kutsaldır, saygıyı gerektirir düsturu yatmaktadır. Evren ve insan algısı da kendiliğindenden fikrinden beslenmiştir. Var olan her şey kendinden iyi ve mükemmeldir. Bu yüzden var olan her şeye değer gösterilmeli ve saygı duyulmalıdır. Kendi oluşumundan dolayı saygınlığı ve sevgiyi hak eden her türlü canlıya, insana, inanca karşı hoşgörülü olma bilinci de bu düşünceden ortaya çıkmıştır. Farklı inançlara olan hoşgörü, varlıklara karşı hassasiyet öze duyulan ve bir şeyin kendine olan saygınlığından ileri gelmektedir. Şinto temelinde her varlığa, düşünceye, inanca ve uygulamaya duydukları saygıdan ötürü dinler arası geçiş ve inanış konusunda baskın bir yapı görülmemektedir. Asya dinlerinin genel özelliği olarak ifade edilebilecek olan kapsayıcılık ve diğer inançlara hoşgörülü davranış insanların birden fazla dinde pratik yapabilmesine olanak sağlamıştır. Aynı anda birden fazla dinin mensubu olmak kişiyi dinsel, ruhsal ve çevresel olarak birçok noktadan gelişme imkânı sağlamıştır.

Şinto dini geleneksel/tarihsel kökleri ve ilkel kabile dinlerinin mecz olmasıyla ortaya çıkmış milli bir Japon dinidir. Gelenekselliğe yapılan vurgu ve Şinto ya özgü düşünce ve sistemsal yapısı itibarıyla kendine has özelliklere sahip milli bir din olma özelliğini korumaktadır.

1.2. ŞİNTO’NUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Şinto; Asya coğrafyasında bulunan ve Japonya’ya göç etmiş etnik grupların etnik uygulamaları ile oluşan bir karışım ve ilk Japonların Güney ve Kuzey Asya’daki dinlerin izlerini taşımakta olduğu görülmektedir.³⁸ Tarihî açıdan bakıldığında Ural-Alтай halklarına ait animistik kökenli Şamanizm öğretisinin Japon adalarındaki uzantısı olarak da görülebilir. Bundan dolayı Şinto öğretilerine ait pek çok unsurun eski Türk dinleri gibi Orta Asya kökenli dinlerde de karşılığının bulunduğu ifade edilmiştir.³⁹

³⁸ P. T. Raju, **Asya Dinleri**, Abdullah Davudoğlu(Çev.), İstanbul, 2002, s. 475.

³⁹ G. Kato, **A Historical Study of the Religions Development of Shinto**, Tokyo, 1973, s. 121-124.

Şinto kaynaklarında belirtildiğine göre, M. Ö 6. yy. da imparatorluk ailesinin mensup olduğu Yamato kabilesi güneş tanrıçası Ametarsunun (semavi aydınlık, lamba) nesli olarak kabul edilmiş ve bu sıfatla ülkeyi yönetmeye başlamıştır. Buna göre diğer kabileler onların ilahları olan Kamiler Yamato hanedanlığı kamisi etrafında ve onun başkanlığında toplanmışlardır. Böylece imparatora tapınma kültü ortaya çıkmıştır.⁴⁰ Bu efsaneler, Şinto’da iki olgunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bir tarafta, ilkel kavimlerin efsaneleriyle yoğrularak basit bir tabiat dininin günümüze kadar gelişi; diğer tarafta Japon İmparatorluğunun kuruluşunun ilahi olaylara dayandırılarak tanrısal güç bahşedilmiş anlayışının hâkim olunmasının sağlanmasıdır. Bu iki anlayış Dini, en içten bir şekilde yaşanmasını sağlarken geçmişle olan bağın koparılmamasını, bir taraftan da İmparatorluğa ve yöneticilere kutsiyet kazandırmıştır.⁴¹

Dinî bir sistem biçiminde Şinto’nun ortaya çıkışı Japon tarihinde Yoyoi adıyla bilinen döneme (M.Ö. 300 – M.S. 300 civarı) rastlar. Bunu izleyen Kofun döneminde (M.S. 300-550) günümüzdeki haline yakın bir şekil almıştır.⁴² Bu dönemde (M.S. 5. yüzyıl) yazının Çin ve Kore yoluyla Japonya’- ya girmesiyle Şinto metinleri kayda geçirilmiş, bu durum merkezî bir Şinto sisteminin gelişmesine imkân hazırlamıştır.⁴³ Kojiki, Nihongi ve Taiho yasaları gibi metinlerin bu dönemde kayıt altına alınmasıyla da kısmen Şinto’nun Budizm ve Konfüçyüsçülük’e karşı örgütlenme amacıyla sistematik hale getirilmesi sağlanmıştır. Bu olumsuz görünen durum Şinto’nun örgütlenerek var olma mücadelesi sonucunu doğurmuştur. Budizm’in ve Konfüçyüs’çülüğün aristokrat ve burjuva kesim arasında yükselişi önlenememiştir. Yüksek kesimlerde varlığını sürdüren Budizm Şinto’daki gelenekçi anlayışın yanında saray ve yönetim alanında da kendini gösterme imkânı bulmuştur.

Şinto dininin geçirdiği aşamalar üç devrede incelenebilir:

1- *Mitolojik dönemlerde başlayan ve Budizm 'in Japonya 'ya girişine kadar devam eden dönem (MS 552)*

2- *Budizm, Şintoî mücadelesinin kızıştığı 9. yy’a kadar süren dönem.*

⁴⁰ Ali Erbaş, “Çin ve Japon Dinleri”, **Yaşayan Dünya Dinleri**, ed. Ali Erbaş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2010, s. 83.

⁴¹ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 131.

⁴² Arık, “Şintoizm”, s. 467.

⁴³ Michael Ashkenazi, **Japon Mitolojisi**, çev. Özlem Özarpacı, Say Yayınları, İstanbul, 2018, s. 62.

3– Şinto ile Budizm'in birbirinden ayrıldığı, 1192'den 1868 reformuna kadar devam eden dönem olmak üzere Bu üç dönem Şinto dininin gelişimi açısından önemli temel tarihlendirmelerdir.⁴⁴

Şinto sistemleşerek günümüzdeki Şinto anlayışını 1600-1868 arasında hüküm süren Yedo hanedanlığı döneminde kazanmıştır.⁴⁵ Bu dönemin en belirleyici ve en önemli özelliği Şinto'nun millî bir din olarak algılanması ve devlet dini biçimine dönüştürülmesidir. Budist ve Konfüçyüs'çü etkilerden arındırma çabasına girilmesi ve birbirinden farklı Şinto gruplarının ortaya çıkması şeklinde özetlenebilir.⁴⁶ Yedo hanedanlığı nüfuzunu kullanarak kitleleri Şinto'nun birleştirici bir unsur olarak kullanarak ve halkın kendisine kutsallık izafe edilen Japon imparatorunun nüfuzu altında birleştirilmesi amaçlamıştır. Bu anlayışla her Japonda koyu bir yurt severlik bilinci oluşturulmuştur.⁴⁷

Bugünün Japonya'sında din ve devlet işleri birbirinden tamamen ayrı bir konumda bulunmaktadır.⁴⁸ Şinto Japonların zorunlu milli dini olma niteliğini kaybetmiş, okullardaki din öğretiminde din üstünlüğü veya zorunluluğu olarak hiçbir ders okutulmamış ve hangi inanca ait olursa olsun her Japonun istediği dine inanma ve din özgürlüğü garanti altına alınmıştır. Her japon istediği dini inancı ve olguyu kabul edebilir. İmparator, geçmişteki gibi tanrısal özellikleri olan yegâne mutlak ve otorite olarak değil, Japon devletini bir arada tutan ve Japon birliğinin sembolü olarak kabul edilmektedir.⁴⁹ Şinto'nun hem dini lideri hem de devlet otoritesi olarak imparatorun fonksiyonu sadece imparatorluk saraylarındaki üç Şinto mabedinin birinde icra edilen geleneksel seremonilerinde geleneği devam ettirmekle sınırlandırılmıştır.⁵⁰ Hala günümüzde İngiltere kraliyet ailesinde olduğu gibi Japon kraliyet ailesi de devamlılığını sürdürmektedir. Kraliyet ailesinin misyonu yöneticilik

⁴⁴ Arık, "Şintoizm", s. 467-468.

⁴⁵ Halil İbrahim Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", **Mizanü'l-Hak İslami İlimler Dergisi**, İzmir, 2016, sy. 2, s. 43.

⁴⁶ Arık, "Şintoizm", s. 467-468.

⁴⁷ George Thomas Bettany, **Dünya Dinleri Ansiklopedisi**, Ahmet Aydoğan (Çev), Say Yayınları, İstanbul, 2005, s. 214.

⁴⁸ Bu dönemden sonra devlet Şintosu yerini sekülerleşmeye ve laikleşmeye bırakmıştır.

⁴⁹ Nelly Naumann, **Japon Mitolojisi**, Akın Kanat (Çev.), İzmir, İlya İzmir Yayınevi, 2004 s. 126-128.

⁵⁰ Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", s. 77.

veya hükümdarlık değildir. Geçmişle olan bağın koparılması vegeleneğin sürüdürülmesidir.

1.2.1. Japon Mitolojisi ve Şinto'nun Başlangıcı

Şinto'nun Japon toplumunun oluşmasıyla ortaya çıktığı göz önüne alınarak öncelikle Japon toplumunun ve Japonya'nın nasıl ortaya çıktığını açıklamak konunun anlaşılmasında yarar sağlayacaktır. Şinto, yaratılış ve kozmos hakkında diğer politeist dinlerdeki yaratılış hikâyelerine benzer ifadeler içermektedir. Yer ve gök yaratılmadan önce evren birbirinden ayrılarak üç temel karni olan *Ame no minaka*, *Taki mi musubi*, *Karni musubi* ortaya çıkar.⁵¹ Bu üç karni evreni belli bir denge durumuna getirir ve dengenin devamlılığını sağlamak üzere sekiz çift kamiyi yaratmaya başlar. Bunların yarattığı kamiler kuşağının son çifti olan eril unsur Izanagi ile dişil unsur Izanami hem Japon halkını hem Japon adalarını meydana getirir.⁵² Mitolojiye göre gökten yeryüzüne inen ilah gök ve yer birbirinden ayrıldığında Japon ülkesi tesis edilmiştir.⁵³ Efsanelerden elde edilen bilgilere göre Japonya ilahlar tarafından kurulmuş kutsal bir mekândır. Kadim mitolojik eserlerde evrenin yaratılışıyla ilgili olarak, tanrısal ruh ve güçlerin bir araya gelerek oluşturduğu ifade edilmektedir. Başlangıçta yer ve gök bir bütündü. Önce göğün Kamileri ardından yerin Kamileri kendiliğinden meydana gelmiştir. Suyun üzerinde yüzen toprak figürü de bu arada oluşmaktadır.⁵⁴ Animistik dinlerin ortak noktası olan tanrısal ruhları oluşturan kamilerde de kamiler arasında üstün konumda olan kamiler mevcuttur.⁵⁵ Yeryüzünde var olan kamilerden erkek kami İzanagi ve dişi kami İzanami gök köprüsü üzerinde dururken İzanagi kutsal kılıcını alttaki kaos denizine batırır/düşürür ve kılıcını denizden çıkarırken kılıçtan düşen su damlaları denizi pıhtılaştırır ve bu şekilde Japon adaları meydana gelir.⁵⁶ Bu nedenle Japon denizi ve adaları da mitolojideki efsaneye dayandırılarak kutsal olduğu kabul edilir. Yeryüzüne gönderilen iki kami -İzanagi ve İzanami- dünyada evlenir kendilerine ibadet ve saygı gösterecek kamiler dünyaya getirir.⁵⁷

⁵¹ Ayşe Nur, Timor, **Japonya**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2004. s. 24.

⁵² Timor, **Japonya**, s. 24-25.

⁵³ Batuk, "Şintoizm – Geleneksel Japon Dini".

⁵⁴ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 29.

⁵⁵ Naumann, **Japon Mitolojisi**, s. 124.

⁵⁶ Naumann, **Japon Mitolojisi**, s. 126-128.

⁵⁷ Ashkenazi, **Japon Mitolojisi**, s. 85.

Yaratılan kamiler içerisinde iki kaminin özelliği diğer bütün Kamilerden daha fazla önem görmektedir. İzanagi güneş tanrısı Amaterasu ve ay tanrısı Tsukiyomi-no-Mikoto'yu meydana getirir. Bundan yıllar sonra da adalardaki düzensiz yaşamdan ve karmaşadan rahatsız olan Amaterasu büyük oğlu Ninigi'yi yeryüzüne inerek idareyi ele almakla görevlendirir.⁵⁸ Ninigi yeryüzüne gönderilir, böylece ilk insan Kami imparator unvanını alır. Bundan dolayı II. Dünya Savaşına kadar her imparator güneş tanrısı Amaterasu'nun oğlu olarak kabul edilmiştir.⁵⁹ Hem Japon adaları hem de Japonlar ilahi bir kökene sahiptir. İlahi kökeni mitolojik eserlerine dayandırmışlardır. Yahudilikteki seçilmiş toplum anlayışıyla benzerlik gösterse de Şinto'da diğer toplum ve dinlere karşı bir negatiflik söz konusu değildir. Köklerinin ve Japon adalarının ilahi kökene sahip olmasından dolayı bulundukları bölgeyi koruma ve güzelleştirme bilinci oluşmuştur.

Japonlar için en önemli Kami olan güneş tanrıçası Amaterasu, İzanagi'nin gözünden, Amaterasu'ya karşı kaosun sembolü olan Susano-o (Susano-wo) ise İzanagi'nin burnundan yaratılır. Mitolojik ifadelerdeki kamilerin yaratılış organları önem derecesine işaret etmektedir. Gökleri ve dünyanın aydınlık bölgelerini, iyilik ve güzelliğin hâkim olduğu mutluluk evrenini Amaterasu'nun, sular, gizli ve karanlıkta kalan bilinmeyen varlıklar bölgesi Susano-o'nun yönetimine verilir. Fakat bunlarla yetinmek istemeyen Susanow-o, göklere de hâkimiyet kurmak ister bu yüzden Amaterasu 'ya saldırır.⁶⁰ Amaterasu bu saldırı karşısında güçlü davranmak istese de başarılı olamaz ve bir mağaraya girerek kendini oraya hapseder. Amaterasu'nun mağaraya kapanmasıyla birlikte tabiattaki düzen ve iyi-kötü arasındaki denge bozulur. Bunun üzerine diğer kamiler onun mağaradan çıkarılması gerektiğine inanırlar. Yeniden düzenin sağlamak, Amaterasu'yu çıkarmak için birplan yaparlar.⁶¹ Öncelikle Amaterasu'nun mağaradan dışarıya bakmasını sağlamak amacıyla mağaranın önüne bütün kuşların üstüne tüneyeceği bir iskele inşa edilir. Bu iskele Japon inancına göre, bugün Japon tapınaklarının girişinde bulunan bir nevi kapı konumundaki Torii'nin

⁵⁸ Secret, “Japonya”, **Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü**, s. 117.

⁵⁹ Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi** s. 262.

⁶⁰ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 19.

⁶¹ Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, s. 78.

aslını oluşturur.⁶² Torii'ye konan kuşların ötüşü Amaterasu'nun merakını uyandırır ve dışarıya doğru bakar. İkinci aşamada Uzama adlı bir kami mağaranın önünde dans ederek Amaterasu'nun dikkatini çeker. Bu dans geleneği, günümüzde tapınaklarda icra edilen tapınak dansının kökenini oluşturmaktadır. Daha sonra mağaranın dışına bırakılan aynada kendi suretini gören Amaterasu aynaya doğru giderken kamiler onu mağaranın dışına çekerler, böylece kozmik düzen yeniden temin edilmiş olur. Ve artık Susano-o (Susano-wo) a karşı savaşılabilecek bir konuma erişir.⁶³ Şinto kutsal dini metin olarak kabul edilen mitolojik eserlerde kamilerin kızmak, küsmek, üzölmek, ağlamak, güldürmek gibi insani özellikler taşıması insan ve kamiler arasında ortak noktalardan biri olmuştur. Bu yüzden her insanın da bir Kami olabileceğine dair olan inanca mitolojik bir kaynak sağlanmaktadır.

Şinto mitolojileri Amaterasu'yu, Japon İmparator neslinin ilahi ataları olarak tasavvur eder. Mitolojilerde Amaterasu'nun Japonya'yı yönetmesi için cennetten torunu Ninigi'yi gönderdiği anlatılır. Ninigi'nin büyük torunu Jimmu, Şinto geleneğinde M.Ö. 7. yüzyılda Japonya' da ilk imparator olarak tarihi bir figür olarak tanıtılır.⁶⁴ Japon sanat ve tarihsel uygulamadaki pek çok Şinto ritüelinin mitolojik efsanelere dayandırılır. Böylelikle sosyal yaptırım ve yönetsel güç daha da kuvvetlendirilmeye çalışılır. İmparator ve tanrısal ruhun aynı kökene sahip olduğu inancı İmparatorluğa karşı itaat veya itaatsizlik eylemlerinin ruhani boyutu olduğu toplumda bu anlayışla öğretilmiştir.

1.2.1.1. Şinto Mitleri

Şinto dininde İslam, Hristiyanlık, Yahudilikte olduğu gibi bir kutsal kitap anlayışı bulunmamaktadır. Dinin sistemleştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılacak kaygısıyla din adamları tarafından dinin Amentülerinin yazılı olduğu bir külliyat yazılmamıştır. Çin yazısının kabulünden önce yazılı bir dil geliştirememiş olan Şintoistler kendilerine ait olan dini ve kültürel bütün öğeleri, önceki dönemlere ait olayları sözlü olarak rivayet etmişlerdir. Japonların tarihsel serüvenini mitolojik olarak

⁶² Toriler tapınak veya şehir giriş kapılarında (kimi zaman evlerin giriş bölümünde de bulunur) bulunan çoğunlukla kırmızı, turuncu veya siyah renkli pi(π) sembolüne benzeyen genellikle ahşap görünlü inşa edilen bir yapıdır. Torii'nin pi ifadesine benzemesi sonsuzluk ifadesini de simgelemektedir. Bkz. Roberts Jeremy, *Japanese Mytology A to Z*.

⁶³ Timor, **Japonya**, s. 24-28.

⁶⁴ Roberts Jeremy, **Japanese Mytology A to Z**, 2nd Edition, New York: Chelsea House, 2010, s. 4.

işleyen ve Şinto geleneğinde kutsal en eski belgeler olarak kabul edilen Kojikive Nihongi denilen kutsal vakayinameleri ile tabiat fenomenlerini kamilerle ilişkilendirerek günümüzdeki birçok ritüele kaynaklık etmektedir.

Şintoistlere göre efsanevi ve destansı kaynaklar yaşanmışlık ve tarihe kaynaklık ettiği için ahlaki kurallardan, dini metinlerden çok daha önemlidir. Tanrısal ruhların öncülük ettiği ve onların yaşadığı durumların aktarıldığı metinler insanlar için daha önemli rehberlik anlayışına sahiptir. Yazı unsurunun bulunmadığı dönemde sözlü anlatım ve destanlar kutsaldır. Çünkü aktarımı sağlayan sözlü gelenektir. Sözlü gelenek yaşanan şey anlatılır düşüncesiyle kutsal kabul edilir. Yazıya geçirilen süreç kadar destanlar, mitolojiler, halk söylenceleri geçmiş ve geleneğin kaynakları konumundadırlar. Bu nedenle Şinto kutsal kitap anlayışını destanlar, efsaneler, mitolojilerden almaktadır. Örneğin eski dönemlerin konularının işlendiği, Japon kökeni hakkında bilgiler içeren, kamiler hakkında kayıtları ihtiva eden Kojiki ve Japon tarihiyle ilgili bilgi veren Nihongi veya Nihon-Şoki bunların başında gelmektedir.⁶⁵ Nihongi ve Kojiki kutsal metinleri tarihsel kimliklerinin yanında manevi açıdan da temel kaynak olarak kabul edilen kadim kayıtlardır. Bu kadim kayıtlar sayesinde İmparatorluk ailesinin kökenini, Japon boyların soyunu ve Japon toplumuyla geleneklerinin temelini teşkil eden meseleler aydınlığa kavuşturmaktadır.⁶⁶ Bu yapıtlar, Japonların geleneksel söylem ve hikâyelerinin, gerçek olarak kabul ettikleri bir dönemde yazıldığını ifade etmektedirler. Japonlar 8. yüzyılın başlarına kadar dinleri konusunda hiçbir kayıt tutmamışlardır 8. yüzyıl civarında derlenen metinler; binlerce kaminin(ruh) hikâyesini, Japon adalarının ve Japon halkının yaratılışı gibi mitolojik konuları kapsamaktadır.⁶⁷

Bu eserler genel olarak yazıldıkları dönemlerden çok daha eskiye ışık tutarak sözlü geleneklerin derlenmesiyle oluşturulmuş eserlerdir.⁶⁸ Bu eserler sayesinde hem Japonya tarihi hakkında bilgilere hem de Şinto dininin kökenine dair bilgilere ulaşmaktayız. Kültürel kimliklerinin temellerini bu metinlerle dini bir dayanağa temellendirerek dinsel bir boşluk oluşmasının önüne geçilmesi sağlanmıştır.

⁶⁵ M. Shoson, "The Relation of Philosophical Theory to Practical Affairs in Japan", The Japanese Mind Tokyo, 1973, s. 5.

⁶⁶ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 20.

⁶⁷ Dulf Rosenberg, *Dünya Mitolojisi*, İmge Kitabevi, Ankara, 2003, s. 577.

⁶⁸ Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", s. 177-178.

1.2.1.1.1. Kojiki (Kadim Olayların Vakayinamesi)

Bu eserlerden ilki, Japon imparatoru tarafından yazıya geçirilmesi sağlanan “Eski meselelerin kaydı” olarak ifade edilen Kojiki’dir. Kojiki en eski Japon alfabesiyle yazılmıştır. Kojiki; tarihsel olarak 628-712 yılları arasını kapsar ve bu zaman aralığında meydana gelmiş durumları yazıya geçirmiştir. Japonya’nın tarihinin günümüze ulaşmasını sağlayan, bilinen en eski eserdir. Ko-ji-ki içerik olarak Japonya’nın kutsallığı, Şinto tanrılarının öyküleri, Dünyanın yaratılışı, Japonların mitolojik kahramanlarının hayatları gibi efsaneleri içermektedir.⁶⁹

Kojiki’nin yazıya geçirilmesi konusunda tarihi kaynaklarda yer alan bilgilere göre M. S. 712 yılında güçlü bir hafızaya sahip yetenekli bir halk ozanı tarihsel olayları ve efsaneleri sözlü gelenekle çevresinde bulunanlara anlatırken bu bilgilerin yok olmasını istemeyen imparatoriçe bu konuda görevlendirmede bulunmuştur. İmparatoriçe Gemmei’nin emriyle Ono-Yasumaro isimli bir subay tarafından ozanın anlattıkları yazıya geçirilmiştir.⁷⁰ Ko-ji-ki’nin yazımı esnasında imparatorluğu temelini oluşturan mitler ve efsanelerin yazıya geçirilmesi sürecinde imparatorluğun çıkarları ve ideolojik hedefler doğrultusunda üzerinde düzenlemeler yapılarak yazılmıştır. Kojiki; Kamitsumaki, Nakatsumaki ve Shimotsumaki şeklinde üç bölümden oluşmaktadır.⁷¹ Japon tarihi kaynaklarında “resmi tarih” niteliği taşımaktadır.⁷² Evrenin yaratılışından önce sahnede olan Kamileri (Izanagi ve Izanami) tarafından dünyanın yaratılışı ile başlayan bu Kitap, İmparatoriçe Suiko’nun dönemi ile sona ermektedir. Kojiki’de; devletin ve İmparator Ailesinin ilahi kaynağından, devlet sırlarından, insanlığın başlangıcından, birçok Japon hikâyesinden ve efsanesinden de bahsedilmektedir. Japonların neden kutsal topluluk oldukları bu eserlerde anlatılarak Kami inancı daha da pekiştirilmiştir. Ayrıca, günümüzde Japon edebiyatının şiirleri, öyküleri, şarkıları da bu kitapta yer almaktadır. Kamilerin öykülerinde tasvir edilen yerler, melodiler, semboller Japon tarih ve edebiyatında kullanılan ve kullanılmaya hala devam edilen kültler oluşturmuşlardır.⁷³

⁶⁹ Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, s. 177,

⁷⁰ Mircea Eliade ve Ioan P. Couliano, **Dinler Tarihi Sözlüğü**, Ali Erbaş(Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul, 1997, s. 265.

⁷¹ Raju, **Asya Dinleri**, s. 478-479.

⁷² Okan Haluk Akbay, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2014, s. 145.

⁷³ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 19.

1.2.1.1.2. Nihongi (Japonya Vakayinameleri)

Nihongi (Nihon-soki) Kojiki'den sonra kutsal olan ikinci kutsal metindir. Kojiki'nin devamı olarak kabul edilen Nihongi de Kojiki'de anlatılan olayların yorumuyla birlikte oluşturulmuş bir eserdir. Nihongi veya Nihonşoki; Kojiki'den sekiz yıl sonra, 720 yılında, "Japonya Vakayinameleri" olarak Çince yazılmıştır. Nihongi, Kojiki'den daha ayrıntılı olup mitolojileri de ihtiva etmesi bakımından Kojiki'nin tamamlayıcısı niteliğini taşımaktadır.⁷⁴ Japon yaratılış mitolojisi ve tanrısal varlıklarla ilgili öyküler anlatılan eski Japon kutsal yazılarından biridir.⁷⁵ Nihongi de Kojiki gibi mitolojik hikâyeler ile başlamakta ve tarihi olaylar ile devam etmektedir. Bu eserde ayrıca, yöneticilerin konumu ve başarıları ile kötü yöneticilerin hatalarına dair bilgiler de verilmektedir.⁷⁶ Kojiki ve Nihongi, geçmiş ve gelecek arasında bağlantıyı sağladıkları için Japonlar tarafından çok büyük önem atfetmektedirler. Bu eserler; Japon İmparatorları hakkında tarihsel bilgiler sunmakla birlikte ve çeşitli japon klanlarının tarihini anlatmaktadır. Eski Şinto törenleri ve diğer uygulamalarının yapıları hakkında bilgiler içermesi itibariyle de çok önemlidir.⁷⁷

Japon toplumda içerdiği bilgiler dolayısıyla değerli görülen bu eserler; Japon İmparatorluğunun geçmişi ve Japonların soyu ile gelenek ve görenekleri konusundaki meselelerini çözüme kavuşturma amacını taşımaktadır. Geleneğe kaynaklık etmesi sebebiyle geleneklerin kayıt altına alınmasını sağlamıştır.⁷⁸ Bu iki kutsal metin yanında Japonların saygı duyduğu Japonya tarihini anlatan eski döneme ait birkaç metin daha vardır.⁷⁹

1.2.1.1.3. Kogoşui (Seçilmiş Kadim Öyküler)

M. S. 807 yılında yazılmıştır. Şinto'nun erken dönemleri hakkında bilgiler sunan ve kamiler, önemli kahraman atalar hakkında öyküler içeren kutsal metinlerdendir.⁸⁰

⁷⁴ Günhan Özhan, **Japon Zihniyeti**, Hitabevi Yayınları, Ankara, 2014, s. 18.

⁷⁵ Eliade, **Dinler Tarihi Sözlüğü**, s. 265

⁷⁶ Cengiz Batuk, "Şintoizm – Geleneksel Japon Dini", **Medeniyet Ufku**, <http://www.medeniyetufku.com/sintoizm-geleneksel-japon-dini/>, Erişim 01. 02. 2021.

⁷⁷ Akbay, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, s. 91-96.

⁷⁸ Akbay, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, s. 85.

⁷⁹ Süleyman, Turan, **Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler**, Ankara, sts yayınları, 2015, s. 362.

⁸⁰ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 20.

1.2.1.1.4. Engi-Şiki (Engi Döneminin Ayrıntılı Yasaları)

M.S. 927 yılında yazılmış olan bu eserde, törensel dualar, âyinler ve dinî meselelere dair bilgiler içermektedir. Şinto'nun sistemleşmeye başladığı, yasalaştığı Engi dönemi hakkında bilgiler içermektedir.⁸¹

Erken dönem Japon kutsal kitap koleksiyonu olarak kabul edilen, din ve devlet kültürü ile ilgili bilgilere ulaşılan eserler 1927 yılında devlet gözetiminde, 50 kitapta toplanarak yayınlanmıştır.⁸² Bununla birlikte japon kutsal kitap külliyatı ve kutsal mitler din ile ilgili amentülerden veya emir ve yasaklardan çok mitolojik olaylar tanrısal kamilerin hayatı ve onların hayat hikâyelerine yer verilmektedir. Kutsal kitaplarda dinsel bir anlatım yerine tarihsel mitolojik bir anlatım hâkimdir. Japonya dinsel, toplumsal ve insan ilişkileri yazılı metinlerle değil “töre” olarak nitelendirebileceğimiz yazısız ve nesiller arası sözlü anlatımlarla güçlenerek günümüze kadar ulaşmıştır.

1.2.1.2. Şinto'da Yaratılış: Evren ve İnsan Algısı

Şinto dinini diğer inançlardan farklı kılan dünyada tabiatta özellikle de Japonya'nın her yerinde mevcut olduklarına inandıkları kamilerin veya tanrıların varlığına gücüne olan inanç insan ve ahlak yapılarının şekillenmesinde çok büyük öneme sahiptir. Şinto da evren ve insan algısının temeli mitolojiye dayanır. Mitolojik anlatıma göre başlangıçta yer ve gök birbirinden ayrılır. Önce göğün kamileri, ardından yer kamileri doğar. Yeryüzünün düzenini kurmak üzere dünyaya gönderilen eril Kami İzanagi ve dişil Kami İzanami yeryüzüne gönderilir. Bu kamilerin yeryüzüne yerleşmesiyle dünya ve özellikle japon adaları kutsal bir mekân olarak kabul edilmişlerdir.⁸³

Amaterasu'nun yeğeni Ninigi Japon imparatorluk sembolleri olan ayna, kılıç ve mücevher iplik yanında Kyuşu adasına iner ve bir dağ kamisinin kızıyla evlenir. Bu evlilikte kamilerin uzuvları, parçalarından yeryüzünün varlıkları meydana gelir. Tansısal ruhlar ve insani ruhların birleşiminden oluşan bir nesil meydana gelir. Ninigi'nin neslinden Japon imparatorluk atası tanrısal savaşçıların imparatoru Jimmu

⁸¹ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 19-21.

⁸² Joseph M. Kitagawa, “Japanese Religion: An Overview”, **The Encyclopedia of Religion**, (Ed. Mircea Eliade, MacMillan Co. , Volume 7 , New York, 1987, s. 88-91.

⁸³ Turan, **Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler**, s. 367.

Tenno doğar. Japonların ilk insan imparatoru Jimmu Tenno kavmini Yamato'ya göç ettirerek orayı fetheder.⁸⁴ Japon imparator sülalesinin ondan geldiği kabul edilir. Böylece Japon halkı (insan), Japonya (evren) ve Japon imparatorluk soyu tanrısal doğumla doğmuş olur. Tanrısal güçler (Kami) ve insan nesli birleşmiş olur. Bu yüzden hem japon insanları hem Japonya hem de imparator mitolojiyle birlikte kutsaldır. Japonların tanrısal âlemin varlıklarını yeryüzünün varlıklarına, insana benzer şekilde tanımlaması onları antropomorfik bir anlayışla tasvir etmelerine yol açmıştır. Mitolojide kamilerin küsen, kızan, üzülen vb. insani duygulara sahip olması bu durumun göstergesidir. Oysa mitoloji her ne kadar insan elinden ürese de aslında süreçte insanı biçimlendiren odur. Çünkü mitoloji unutan insanlığın hafızasını yenileyip yinelerken insanın iyi bildiği kendisinden, görünen âlemden hareketle görünmeyen âlemi algılaması söz konusudur.⁸⁵

Mitolojideki her unsurun Şinto için dini ve/veya milli bir değeri vardır. Şinto mitte şekillenmiş, mitler de Şinto ile değer kazanmıştır. Her şeyden önce tanrısal/ruhsal âlemde tanrısal/ruhsal varlıklar (kamiler) aracılığıyla yürütülen yaratılışta evren ve insan başta olmak üzere içindeki varlıklar kamilerden çıkan veya kopan parçalardan oluşur. Evrenden küçük bir zerreye varıncaya kadar her şey Kami ruhuna sahiptir. Dolayısıyla evren ve insan doğal, tanrısal/ruhsal varlıklardır ve ruhları/kamileri vardır. Bu doğal halleriyle iyi ve güzeldirler. Japonların temel amacı bu doğallığı korumak ve öylece yaşamaktır. Bunun neticesinde yaşamlarında doğallık ve sadelik ön plandadır. Bir değiştirilmeden asli hali en güzeldir anlayışı hâkimdir. Bu da Japonların “kendiliğindenliğe” değer vermelerine ve kendi kültür ve geleneklerini korumayı birinci planda tutmalarına yol açmaktadır.⁸⁶

Her ne kadar yapı itibarıyla Şinto'dasistemleştirilmiş bir inanç sistemi veya dini yasaları olmasa da hayata ve dünyaya karşı duyarlılık göze çarpmaktadır. Bu anlayış Japoncada *Makoto* ve *Kannagara no miçi* kavramıyla ifade edilmektedir.⁸⁷ Kısaca bu iki ifade belli bir kural ve amentüsü olmayan Şinto da bir Şintoist'intam samimiyetli bir kalple doğal bir ahlaki tutum sergilemesidir.⁸⁸ Bu süreçte de kamilerin

⁸⁴ Akbay, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, s. 91-96.

⁸⁵ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 42.

⁸⁶ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 43.

⁸⁷ Arık, “Şintoizm”, s. 473.

⁸⁸ Arık, “Şintoizm”, s. 473-474.

himayesinde olmakla mümkün olabilmektedir. Bunun ihtiva ettiği mutluluk, gelecek hayat için değil, özellikle bu hayat için beklenmektedir. Kişi bu dünyada elde ettiği mutluluk ile gelecek kaygısı hissetmeyecektir. Şinto düzene ve her alanda uyuma yaptığı güçlü vurgu toplumda, sanatta ve ailede yoğun bir şekilde hissedilmektedir.⁸⁹

Japonların evren ve insan algısı, Şinto inançlarının anlaşılmasında en önemli husustur. Japonlar evreni gök ve yeryüzü olarak tasvir etmektedirler. Mitolojide hem yeraltı fikri hem de kötü fikri belirgin değildir, hatta her şeyin iyi olarak kabulü söz konusudur. Her şey öz itibarıyla iyidir. Bu anlayış kadim Türklerdeki gibi evreni gök ve yeryüzü şeklinde iki katmanlı algılamalarına benzetilebilir. Mitolojide yer almayan yeraltı katmanı açık olmadığı için karanlık ve kötü fikri yok denecek kadar belirsizdir. Budizm'in Japonya'ya gelmesiyle birlikte kötülüklerin sonucunda yer altında var olan bir yaşamın olduğu düşüncesi Japonlar arasında yayılmıştır. Bu sebeple iyi-kötü karşıtlığı fikri ve iyi-kötünün sonunun belirlendiği ahiret fikri de açık değildir. Bunun sonucu olarak cennet-cehennem fikri de yoktur. Bu dikey evren algısını yatay evren algısı biçimlendirmektedir. Japonlar için görünen bir âlem yanında aynı paralelde görünmeyen bir âlem de vardır. Kami inancı bu dörtlü evren algısında anlamını bulmaktadır. Kamilerle uyum içerisinde yaşamak dörtlü evren yapısını anlamakta ve güzel bir şekilde yaşamakta kılavuzluk edecektir.

Kötü fikri olmasa da iyinin kötüsü denebilecek tanrısal âlemin olumsuz ruhsal varlıkları vardır. Sonuçta bu anlayış Japon hayatında bütün varlıklarla, toplumlarla, dinlerle en azından başlangıçta, iyi ilişkiler kurmaya ve sıcak davranmayı ön görmüştür. Aynı zamanda kendine verdiği değer in yüksekliğinden dolayı soğuk durmaya ve her zaman arada kendini ve gelenekselliğini koruyacak bir perde örmüştür. Şinto yaklaşımında ise başka dinlerin varlığını baştan kabul etmekle ve hoşgörülü davranmakla birlikte kendi dinini, kendi olmayı terk etmemektedir. Dışarıdan gelen yabancı unsurlara karşı kendine dönüştürmedikçe kabul etmemektedir. Kendi kimliği içinde eritmedikçe hiçbir unsuru olduğu gibi kabul etmemektedir. Her şey kendi özünde iyidir ve değer verilmeye layıktır anlayışı vardır. Ama hiçbir şey bir Japon'dan, Şinto'dan daha değerli değildir anlayışı hâkimdir.

⁸⁹ Stobart, **Dinler Kitabı**, s. 85.

1.2.2. Kabileden Millete Japonlar: Japon Milletinin Oluşumu

Japonya bir adalar ülkesidir. Japonya kelimesinin Japoncadaki karşılığı olan “Nippon (Nihon)” “güneşin doğduğu ülke” anlamına gelir. Japonya bayrağındaki beyaz zemin üzerindeki kırmızı nokta güneşi, temsil eder.⁹⁰ Japonya’nın bir ada ülkesi olarak ana karadan uzaklığı, kendi kültürünü korumayı başarmasına neden olmuştur. Japonya adalarına komşu olan ülkeler Güney Kore, Rusya ve Çin’dir. Ada ülkesi olması milli kimliklerini korumalarında katkı sağladığı gibi Japonya’nın 1945’ten önce hiçbir zaman işgal edilmemesini ve hiçbir başarılı akın yaşanmamasını sağlamıştır. Japonlar komşu ülkelere birçok açıdan etkilenmiş olsalar da kendi milli kimlik, vatanseverlik ilkelerinden vazgeçmemişlerdir. Kendiliğindenlik ve “biz farklıyız” ruhunu yaşamlarına yansıtmışlardır. Tarihsel bulgulara göre Japon adalarında ilk insanlar Paleolitik Çağ’dan sonra yaşamaya başlamışlardır. Japon adalarına yerleşen üç kabilenin birisinin yerli, diğer ikisinin de Çin ve Güney Asya ülkelerinden olduğu konuyla ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir.⁹¹ Japon halkı birçok farklı halkın karışımından oluşmuştur. Farklı ırkların bir arada yaşamaları ile dinsel ve toplumsal bir kaynaşma meydana gelmiştir. Şinto dininin nasıl ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekle birlikte Asya kıtasından göç etmiş etnik grupların bir karışımı olan ilk Japon ilkel kabile dinlerinin Güney ve Kuzey Asya’daki dinlerin izleriyle oluştuğu düşünülmektedir.⁹² Bir diğer tarihsel kaynaklara göre Ural-Altay halklarına ait animistik kökenli Şamanizm öğretisinin Japon adalarındaki uzantısı olarak da kabul edildiğidir.⁹³

Japon toplumunun kökleri yaklaşık olarak M.Ö. 250 yılına dayanmaktadır. İlk Japon kabileleri tarımsal faaliyetlerde bulunarak, pirinç ekerek mitolojiyle bağlantılı olarak kendilerini ve mahsüllerini koruyacak sembollere saygıyı ön planda tutmuşlardır. Şinto dininin ilkeleri oluşturulmaya başlanmıştır. Böylelikle Japon ulusunun temelleri atılmıştır. Arkeolojik kazılar ve tarihi kayıtlar neticesinde Japonya’nın M.S. 300 ile 700 yılları arasında birleşmeye başladığı görülmektedir. Zaman içerisinde bu gelişmeler sistemleştirilerek kültür, dil ve dinsel birliktelik mili

⁹⁰ Ulusal bayraklarındaki Güneş sembolü geleneksel dinlerindeki en önemli kamilerden biri olan Amaterasu’nun sembolüdür.

⁹¹ Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi**, s. 262.

⁹² Hearn, **Japonya**, s. 23.

⁹³ Demirci, “Şintoizm”, s. 177.

bir kimlik kazanarak, farklı inançlarının karışımı sonucu günümüzde Şinto denilen yerel bir din ortaya çıkmıştır.

Japonların tarihi serüveni incelendiğinde karşımıza homojen bir toplum yapısı çıkmamakta ve onların ırksal kökenleri hakkında da net bir bilgi bulunmamaktadır. Japon adasının etrafındaki diğer Asya milletlerinin birbirleri ile olan etkileşimi ya da bu adaya olan göçleri o dönemdeki yerel inançları etkilemiştir. Şinto'nun geçmişi aslında kabile dinleridir, fakat Japon milletinin oluşumuyla milli bir din olma sürecine girmiştir. Çin iki ana noktada adaları etkilemiştir. Önce Çin alfabesi Japon yazı dilinin oluşmasına yol açmıştır. Daha sonra Çin imparatorunun 552'de Kore'den gönderdiği altın Buda heykeli ve sutralardan oluşan hediyeleriyle başlayan süreç din, tapınak, kutsal yazı fikrini tecrübe ettirmiştir.⁹⁴ İmparator bir de mektup göndermiş ve dinini övmüştür. Japon imparatoru Kimmei'nin tepkisi sevinçle, ama ne yapacağını bilmez halde olmuştur. Danışma kuruluna vakur duran Buda heykeline tapınılıp tapınılmayacağını sormuştur. Soga kabilesinden İname tapınılması yönünde fikir belirtirken Monomobe ve Nakatomi kabilelerinin liderleri şiddetle reddedilmesini önermişler: “Bu imparatorluğu yönetenler bahara, yaza, sonbahara ve kışa, Gök ve Yer'in 180 Büyük Kamisine, yerel olanlara ve tahıllarınkine tapmaya her zaman özen göstermişlerdir. Ama şimdi bunlar yerine yabancı kamilere tapmaya başlarsak, kendi yerli kamilerimizin gazabını çekmekten korkarız.” Şeklinde bir tepkiyle karşılaşmışlardır. Danışma meclisinde sonuç olarak İname'ye deneme olarak tapılması kararı verilir. O da evini tapınağa çevirir ve yaşamdan çekilir. Uzun yıllar insanların gelip bu heykel tapmalarını beklemiştir fakat bu duurm gerçekleşmemiştir. Japonlar kendi özlerine ve kimliklerine bağlı kalmışlardır. Her dine saygı duyulup ianılabilir fakat kendinden olana bağlılık en önemlisidir düşüncesi bir kez daha kanıtlanmıştır.⁹⁵ Japonlar Buda'yı Şinto anlayışıyla yorumlamışlardır. İnsanları, kendileri gibi, gelenek ve kültürleri de kendininkiler gibi algılamışlardır. Ancak, kendilerine, kendi olmalarına zarar verdiğini anladıklarında her zaman onlardan vazgeçmişlerdir. Burada da salgın hastalık çıkması, çok insan ölmesi üzerine heykeli kanala atmışlardır. Sonuçta on yıllarca Budizm'i benimseyen olmamıştır.⁹⁶ Ayrıca devamında Budizm'i

⁹⁴ Kawai Toshio, “Shinto in the History of Japanese Religion”, **Journal of Japanese Studies**, Cilt 7, Tokyo, 1981, s. 142.

⁹⁵ Şenavcu “Japon Dinleri”, s. 86-89.

⁹⁶ Toshio, “Shinto in the History of Japanese Religion”, s. 143-147.

kendileştirerek, Budizm'in kutsallarını kami olarak görmüşlerdir. Prens Şotoku (573-621) döneminde devlet ricali ve aristokrat kesimde kabul gören Budizm imparatorluk dini düzeyine çıkmıştır. Kimlik olarak kabileden birlik oluşturan millete dönüşüm, Şinto'nun bir din olarak biçimlenmesi bu dönemde olmuştur.⁹⁷ Tanrısal varlıklara, tabiat varlıklarının ruhu olduğuna iman başta gelen hususlardır. Kabile mitolojileri, Japon mitolojilerine dönüşmüştür. Mitoloji Şinto'nun alt yapılanmasını oluştururken Japon (insan), Japonya (evren) ve Japon imparatorluğu algısını da biçimlendirmiştir. Bu gelenek hemen akabinde yazıya aktarılmıştır.

1.2.3. Japonya'nın Tarihsel Dönemleri

Şinto dini, 6. yüzyılda ülkeye Budizm gelene kadar hâkim tek inanç olduğu görülmektedir. Bu tarihten sonra Budizm, yöneticilerin desteği ve Şinto geniş hoşgörüsü ile ülke çapında yayılmaya başlamış, Şinto inançlarıyla kaynaşmıştır.⁹⁸ Japonya'da Budizm, 12. yüzyıl sonuna kadar sadece aristokratlar arasında yaygınken, 13. yüzyıldan itibaren halk tarafından da benimsenmeye başlanmıştır. Bu devirden sonra Budizm ve Konfüçyanizm daha da ön plana çıkmıştır. 1868'de başlayan Meici dönemiyle birlikte imparatorun büyük desteği sonucu Şinto tekrar canlanır ve Japonya'nın resmî dini olur. 1946 yılına kadar devletin Şinto'ya olan bu güçlü desteği Japon milliyetçiliğini de körüklemiştir. II. Dünya Savaşından günümüze kadar ise bu din diğer dinlerle uyum içinde varlığını koruya gelmiştir.

1.2.3.1. Jomon Dönemi

Jomon kelimesi “halat” anlamına gelir. Arkeologlar tarafından yapılan kazılarda M.Ö. 1100'lü yıllarına ait üzerinde halat deseni bulunan kalıntılar bulunmuştur.⁹⁹ Jomon isminin kökeni o döneme ait yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen çömlek benzeri objelerin dış yüzeyinde oldukça yaygın bir şekilde bulunan “ip şekli”nden gelmektedir Döneme ismini veren bu desendir. Jomon dönemi denilen Japonya'da Jomon toplumu bulunuyordu.¹⁰⁰ Daha önce de bahsedildiği gibi Japon adasında hâkim bir ırk olmamakla birlikte Jomon toplumunun da ana karadan gelen göç dalgaları ile oluştuğu söylenebilir.

⁹⁷ Turan, **Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler**, s. 367.

⁹⁸ Ali İhsan Yitik, “Budizm”, **Dinler Tarihi El Kitabı**, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, s. 352-382.

⁹⁹ Hearn, **Japonya**, s. 24.

¹⁰⁰ H. Byron Earhart, **Religion in Japan**, Wardsworth, Boston, 2004, s. 177.

1.2.3.2. Yayoi Dönemi

M.Ö. 250 yıllarında başlayan dönemin Asya'dan gelen yeni bir göç mü ya da Jomon kültürü insanların kendi içlerinde radikal bir değişim mi geçirdiği araştırmacılar tarafından tam olarak açıklanamamaktadır. Japon adasındaki halkın artık göçebe bir yaşamdan yerleşik hayata geçtiği gözlemlenmiştir. Yerleşik yaşama geçen Japonlar daha sonra pirinç üretimi ile uğraşarak Şinto'nun pek çok ritüelinin temelini atmıştır.¹⁰¹ Bu dönemde Şinto dini bir sistem biçiminde bilinen en erken tarihte ortaya çıktığı görülmektedir. Yayoi döneminde Japonya'yı tanımlayan en eski yazıtlar ortaya çıkmıştır.¹⁰²

1.2.3.3. Kofun Dönemi

M.S. 300 yıllarında başlayan bu dönem Yamato Devleti kurulana kadar devam etmiştir. Bu döneme ismini veren özellik küçük krallıkların güçlü krallarını anmak için Çin ve Kore modellerini hatırlatan genişçe höyük mezarlar dikmeleridir. Kofun denilen bu mezarlar anahtar deliği şeklindeki hendekle çevrili anıtlardır. Kofun döneminde Yerel olarak güçlü klanların liderleri, bölgedeki herkesin geçimini sağladığını düşündüğü ve tarımla ilişkilendirdiği kamilere tapınmayı bir ritüel haline getirmiştir. Zamanla klanların çoğu tarımla ilişkilendirdikleri kamileri liderleri ile özdeşleştirerek tarım ve bereket ile ilgili kamileri atalarının kurucuları olarak görmeye başlamıştır.¹⁰³

1.2.3.4. Yamato Dönemi

Yamato idaresi dönemi, 552-645 yılları arası dönemi kapsamaktadır. Kore yoluyla Çin'den gelen etki daha belirgindir ve Japon milletinin ve dininin temel biçimlenmesi gerçekleşir. Yamato kabilesi, birbirleriyle savaş halinde olan çeşitli kabileler üzerinde hâkimiyetini kurduğunda birlik oluşmaya başlamıştır.

1.2.4. Meiji Restorasyonu ve Şinto

1868 yılında Meici döneminin başlamasıyla birlikte imparator Meici, kendisinin Japon milli dini Şinto'nun yaşayan tanrılarından biri olduğunu vurgulayarak, Batı tarzı reformlar yanında milliyetçiliği ön plana çıkarmıştır.

¹⁰¹ Ashkenazi, **Japon Mitolojisi**, s. 40.

¹⁰² Ashkenazi, **Japon Mitolojisi**, s. 40-41.

¹⁰³ Arık, "Şintoizm", s. 463.

Budizm'e yer vermemiştir. Henüz bu dönemin ilk yılında Budizm ile Şinto inançları arasında ayrıma gidilmiş, Budist inanç ve ibadetleri yasaklanmış, pek çok Budist tapınak ve sanat eseri tahrip edilmiştir. Şinto her ne kadar Japonya'nın yerel özelliklerini taşıyan milli bir din olsa da devlet güdümlü, suni ve buyurucu bir yorumun yapıldığı Meiji Restorasyonu ertesindeki 75 yılı saymazsak Şinto hakkında ıslahata dek kapsamlı bir yorum ve sistematikleştirme hareketinin olmadığı görülmektedir.¹⁰⁴

Yabancı ülkelerle bir şekilde ticaret devam ederken Batılı devletlerin baskısı gittikçe artmış ve modernleşme sürecinde zirveye ulaşmıştır. Batılılarla hem iyi ilişkilerle hem de savaşarak Japonya'yı, yani kendi olmayı kaybedeceğini anlayan Japonlar kendi kendilerine modernleşmeyi, Japon uyanışını, yükselişini başlatmışlardır. Bu konuda 1868 Meiji restorasyonu etkili bir değişim sürecini getirmiştir. İmparator Meiji (1868-1912) restorasyonu ile Şinto, devlet kültü kabul edilmiştir. Böylece devlet dini ilan edilen Şinto kurumsallaşma süreci yaşamıştır. Ancak II. Dünya savaşının sonunda 1946'da devlet dini olmaktan çıkarılmış ve bazı devlet kültü uygulamalarından vazgeçilmiştir. Bu sebeple kurumsallaşma tamamlanmadan süreç bitmiş ve ilerleyen zamanda iyice uzaklaşmıştır.¹⁰⁵

Meiji döneminde Japonlara kamu görevi duygusunu kazandırma üzerinde oldukça duruldu. Hükümetin Şinto dinine ve eğitime verdiği destekle bu kısmen de olsa başarılıydı. Geleneksel Japon dini olan Şinto; imparatorun ilahi soyuna inanma, yurtseverlik, yurttaşlık görevi, büyüklere saygı, kamilere hürmet ve ülke sevgisi gibi ortak değerleri öğreterek Japon halkının birlik ve beraberliğine hizmet etmekteydi. İmparatorun yaşayan bir kami olarak görülmesiyle ilişkili değerler, Japon eğitiminin her aşamasındaki tek tip ulusal ders kitaplarında öne çıkarılıyordu. Öğretmenleröğretim sırasında bir Japon'un en büyük görevinin memleket sevgisi olduğunu söyleyecek olurlarsa hataya düşmüş olacaktı. Çünkü en büyük görev imparatorun kutsal kişiliğine olan borcun ödenmesi gerektiğini öğretilmesiydi. Meiji döneminde yaşanan Şinto'nun halkın içinde yaşatılarak, halka mal edilmesi din-kültür birlikteliğinin oluşmasını sağlamıştır. Baskın ve değiştirilemez unsurlar ile oluşturulan Meiji restorasyonu Şinto'nun uzun yıllar boyunca Japonyada hüküm sürmesine ve

¹⁰⁴ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 9.

¹⁰⁵ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 41.

köklerinin sağlamlaşmasına katkı sağlamıştır. Devlet unsurlarından, okul, aile, ordu, yönetim gibi her alanda Şinto etkisinin oluşmasını sağlayarak Şinto'ya en önemli desteği sağlamıştır. Bu sürece yayılcı ve saldırgan tutumlar içerisinde Asya kıtasına hakim olma mücadelesi verilmiştir. Bu etki özellikle Amerika ve batı ülkelerince hoş karşılanmamış Şinto'nun nüfuz ve etkisinin kırılması gerektiği anlaşılmıştır. Japonya'nın başta Kore olmak üzere birçok Asya ülkesini ele geçirme ve Asya ya hakim olma düşüncesi imparatorluğın kutsallığının her yerde bilinmesi gerektiği ilkesinin bir sonucudur.

1.2.5. II. Dünya Savaşı'ı Sonrasında Şinto

1945 yılındaİkinci Dünya Savaşı'nda mağlup olan Japonya müttefik kuvvetlere teslim olmuş, Japonya için savaş bitmiştir. Bundan sonraki dönemde imparatorluğa ve imparatora olan inancın azalması, Şinto dini birlikteliği yerine serbest ve modern bir din anlayışı döneminin başlangıcıdır. Özellikle Amerika'nın yeniden Japon hâkimiyetinin önüne geçmek için Budizm'i güçlendirme çabaları etkili olmuştur. Budizm, Şinto dinin karşısındaki baskılardan tamamen kurtulmuş ve geniş alanlara yayılma fırsatı elde etmiştir. Bu özgürlük ortamından yararlanan Japon Budist mezhepleri faaliyetleriniartırmıştır. Savaş sonrası, Şinto dini devlet koruması altına alınmıştır. Antik kalıntılar tapınaklarda ve müzelerde sergilenmiştir. Yıkılmaya yüz tutmuş tapınaklar onarıma tâbi tutulmuş, akabinde ibadet ve ziyarete açılmıştır.¹⁰⁶

Bugün Japonyadışarıdan bir gözle bakıldığında cenaze törenleri, mabetler ve dinî bayramlar dışında, Japonların dine karşı ilgisiz kaldıklarını, özellikle Japon gençlerinin dinle ilgili konulara ilgisiz oldukları düşünülerek dinle bağları kalmamış bir toplum oldukları düşünülebilir. Ancak durum görüldüğü gibi değildir. Japonlar, Şinto dinini kültürel bir unsur olarak hayatın her alanında ve yaşamlarının her aşamalarında yaşamaya devam etmektedirler. Hemen her Japon'un evinde aileyi koruduğuna inanılan minyatür bir Şinto tapınağının yer alması, işyerlerinde ve yol kenarlarında bulunan küçük mabetlerde, kutsal sayılan varlıklara tazimde bulunulması gibi pek çok uygulama Japonların hayatlarında Şinto'nun hala önemli bir merkezde olduğunu göstermektedir.

¹⁰⁶ Kitagawa, "Japanese Religion: An Overview", s. 520-527.

Şinto dini günümüzde hala Japon hayatında ve her alanda yerini korumaya devam etmektedir. Günümüz Şinto'sunda mezhepsel ve farklı uygulamalar yer alsa da Japon halkı doğum, evlilik, çocuklarla ilgili kutlamalar, yıllık festivaller gibi konularda Şinto'yu hayatlarında etkin bir biçimde sürdürmektedirler. Modernleşme ve din sorunlarını Japonlar da yaşamaktadır. Ancak, Japonların ve geleneklerinin en önemli özelliği kendi olmak ve kendine dönüştürmektir. Yenidünya düzeni ile birlikte farklı alanlar ve uygulamalar ortaya çıkabilir. Ancak hepsi olduğu gibi kabul edilmez öze dönüştürülerek geleneğin içine alınabilir. Çünkü asıl olan gelenektir.

1.3. ŞİNTO TÜRLERİ/ GRUPLARI VE MEZHEPLER

Şinto Japonların mili ve geleneksel dini olarak dinler evreninde yer bulmaktadır. Şinto kendi içinden doğan kök itibariyle aynı kaynaklardan beslenen bazı dini akımlar dışında Şinto'da ihtida ve misyon çalışmaları bulunmamaktadır.¹⁰⁷ Dinde uygulama ve farklı düstur savunduğu için ayrılan ve keskin çizgilerle ayrılmış bir mezhep veya tarikat olgusu da yoktur. Uygulamalar birbirleriyle uyum içerisindedir. Şinto değişik şekilleri, anlayışları ve uygulamaları vardır.¹⁰⁸ Şinto diğer dinlerden farklı olarak mezhepler daha sonraki süreçte kurucuları ile birlikte ortaya çıkmışlardır. Ve mezhepler daha çok bu kişilerin görüşleri etrafında şekillenmiştir. Şinto kendi içinde çok farklı yapılara ve mezhepsel ayrılıklara düşmemekle birlikte günümüz Şintosunda Budist, Taoist ve Konfüçyüs'çü etkileriyle birlikte Şinto'nun kendi iç dinamikleriyle ortaya çıkan 12 Şinto mezhebi bulunmaktadır.¹⁰⁹ Uygulamalar ve bazı anlayışlarla birbirinden ayrılan bu türleri içerisinde genel olarak dört ana Şintoyorumu diğer mezhepler içerisinde varlığını daha çok göstermektedir. Bunlar; Devlet Şintosu, Mabet (Tapınak) Şintosu, Halk Şintosu ve Mezhep Şintosu olarak bölümlere ayrılmıştır. Şinto'da mezhep olgusu diğer dinlerde olduğu gibi farklı boyutlar ve uygulamalar içermediği gibi mezhepler arasında bir kargaşa da söz konusu değildir. Bu yüzden ortaya çıkan mezhepler hakkında genel bilgiler sunmayı yeterli bulduk. Ana mezhepler dışında ortaya çıkan dini hareketler tek bir başlık altında toplanarak kısaca açıklanmıştır.

¹⁰⁷ Demirci, "Şintoizm", s. 177.

¹⁰⁸ Masakazu Yamazaki, **Japon Kültürü Japonlar ve Bireycilik**, Oğuz Baykara(Çev), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010, s. 113-119.

¹⁰⁹ Arık, "Şintoizm", s. 478.

1.3.1. Tapınak Şintosu (Jinja Şinto)

En eski Şinto geleneklerini koruduğu ve bunları gelecek nesillere aktarma alanında önemli rol oynayan mezheplerden biridir. Şinto toplumun yerel yönünü yansıtmaktadır. Tapınak Şintosu insanların tapınmak amacıyla ağaçlara, dağlara, nehirlerle. vs. yönelerek kutsal kabul ettikleri mekanların tapınak olarak kabul edilmesiyle başlar. Ancak zamanla Tanrı ve tanrıçaların ikamet etmesi ve ibadetlerin daha rahat yapılması amacıyla mabetlerin inşa edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Eski Şinto geleneklerinin rahiplerin öncülüğünde daha sistematik bir düzenle yapılmasını sağlamıştır. Meiji döneminden itibaren Şinto tapınakları ve devlet yönetimi arasındaki destekleme faaliyetleri zamanla Jinja Şinto'nun devletin mezhebi olarak algılanmasına neden olmuştur.

1.3.2. Halk Şintosu (Minzoku Şinto)

Çoğunlukla folklorik inançlar gibi çok eski animistik uygulamaların ve bu uygulamaların halkın kendi yaşam dünyasından ve gündelik yaşamdan izler taşır. Halk arasında oldukça yaygın olan hurafeler, şifacılık, büyücülük, sihir uygulamaları gibi folklorik unsurlar ile günlük yaşamda yeni doğum, evlilik, ölüm yıl dönümleri, akraba ve atalara atfedilen yıldönümü kutlamaları bu mezhebin üzerimde durduğu en önemli konulardır. Şinto'da kutsal kabul edilen dini gün ve festivaller halk Şintosu'nun öne çıkan uygulamalarıdır.

1.3.3. Mezhep Şintosu (Kyoha Şinto)

18. yüzyılda ortaya çıkan ve modernist uygulamalar ile ruhsal inançları birleşmesinden oluşan Mezhep Şintosu'nun farklı bir varyasyonu olarak kabul edilen Şinto'dan gelen yeni yollar Şintosu (Şintokey Şinşukyo) bu ana yorumlar içerisinde zikredilmektedir.¹¹⁰ Şinto'dan kaynaklanan, fakat kendi içinde yeni varyasyonlar ile neredeyse yeni bir dini harekettir. II. Dünya Savaşıyla birlikte devletin mabetler ve din üzerindeki baskının ortadan kaldırılmasıyla birlikte daha rahat yaşama ve uygulama imkânı bulmuştur

¹¹⁰ Arık, “Şintoizm”, s. 475-476.

1.3.4. Devlet Şintosu

İmparatorluk sarayına ait olan Şinto mezhebi olarak da adlandırılan bu Şinto türü İmparatorluk ailesine bağlıdır. Yapılan dini törenlere İmparatorun kazanması nedeniyle diğer Şinto mezheplerinden farklılık kazanır. Devlet tarafından desteklenen bu mezhepte Tanrı ve tanrıçalar adına yaptırılan suretler devlet desteğiyle inşa edilerek halkın mabetlerdeki ibadetlerini yerine getirmelerinde ve yapılan suretlerin imparator tazimiyle ilişkilendirilerek ulusal bağlılığın güçlendirilmesine de olanak sağlanmaktadır. Devlet desteği altında var olan tapınaklarda Japon İmparatoru tarafından imparatorluğun da dayandırıldığı Güneş Tanrıçası (Amaterasu)şerefine çeşitli anma törenleri ve bayram kutlamaları yapılmaktadır. Yüzyıllarca Budizm'in gölgesinde kaldıktan sonra, Şinto 1800'lerin sonlarında İmparator Meiji'nin altında ayrı güç kazanarak geri döndü. Şinto ibadetini teşvik etti ve hükümeti kullanarak Şinto tapınaklarını ve rahiplerini desteklemek için para yardımında bulunarak tapınakların kalkınmasını sağladı. Meiji'nin reformu altında geliştirilen bu grupta tanrıların soyundan gelen ve temsilcisi olarak imparatora vatanseverliği ve itaati vurguladı. Devlet Şintosu, II. Dünya Savaşı'nın 1945'te sona Müttefik güçler tarafından kazanılmasından sonra imparatorun korunumu ve bağlılığı altında olan Şintomabetleri ve rahipleri farklı uygulama ve ayrılıkçı davranışların engellenmesi amacıyla devletin kontrolü altına girmiştir. Tapınaklarda bulunan imparator tasvirleri, Şintosembolleri, sunak araçları imha edilmiş, devlet dairelerinde bulunan imparator figürleri kaldırılmıştır.¹¹¹ Bu gelişmeye paralel olarak artık devlet Şintosu yerine rahiplerin ve inanırların çabalarıyla mabetler ayakta kalmayı başarmışlardır.

1.3.5. Yeni-Dini Hareketler

İkinci Dünya Savaşı Japonya'nın işgaliyle sona ermesi Şinto dini açısından da bir dönüm noktası olmuştur. Kamilerin yeryüzündeki temsilcisi olduğu inancıyla savaşı kesinlikle imparatorun kazanacağına olan inanç farklı bir sonuçla sonuçlanması Devlet Şinto'suna olan inancın sonunu getirmiştir. Buna bağlı olarak da imparatorların ilahi güç tasviri yerini insani boyuta bırakmıştır. Bu gelişmeyle birlikte Japonya'da Şinto'ya tanınan ayrıcalıklı ve şüphesiz yaklaşım sona ermiştir. Dinler ve mezhepler

¹¹¹ Ruth Benedict, **Krizantem ve Kılıç**, Türkan Turgut (Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s. 129-132.

arası dinibir görüşe sahip olan Şinto tüm insanların istedikleri dine inanma özgürlüğü olduğu bilinciyle Japonya’da herkesin kendi dinini yaşadığı bir konuma gelmiştir. Yaşananbu durum II. Dünya Savaşı sonrası Japonya’ında yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasına zeminhazırlamıştır.¹¹² Sonrakisüreçte Japonya’da “yeni dini hareket” olarak adlandırılan birçok farklı dini grup ortaya çıkmıştır. Bunlar arasında;

Tenrikyo grubu; adı verilen hareket en eski dini hareketlerden biridir. Tenrikyo 1838 yılında Miki Nakayama adında tanrısal vahiy aldığını açıklayan bir Japon kadın tarafından kurulmuştur.¹¹³

Tendai Grubu; Çin dinleri öğretilerinin Japonyada birçok mezhep ve uygulamanın birleşmesiyle ortaya çıkmış ekoldür.

Şingon Kukai Grubu; Çeşitli okuma ve hareketler ile kozmik güçlerin beden aydınlanmasında etkili olduğunu savunan gruptur. *Zen Okulu*; Zen öğretilerinin taraftarlarına öğretilmesini esas alan ve Japonyada yer edinmiş bir gruptur. *Nişhirengrubu*; bu ekol lotus sutra öğretilerinin öğretilmesi amacıyla kurulmuştur.

Soka Gakkai (Değer Yaratıcı Cemiyet): Bu hareketyeni dini hareket içerisinde sonradan ortaya çıkan yeni dini grupların içerisinde müntesibi ve faaliyetleri en büyük olan gruptur. Mezhebin çıkış noktası olan baskın Japon kurallarıdır. Japon toplumunda var olan baskı ve kuralların esnetilmesi gerektiği görüşünü savunması sonucunda ortaya çıkmıştır. Gakkai yanında Japonya’da öne çıkan ve 1995’te Tokyo metrosuna saldırdığı ölümcül sârin gazıyla tüm dünya tarafından tanınan diğer bir yeni dini harekette *Aum Shinrikyo*’dur.¹¹⁴ Mezheplerin yanı sıra diğer dinlerden etkilenecek eklektik bir yapı sonucu ortaya çıkmış ve günümüzde hala varlığını sürdüren Şinto grupları bulunmaktadır.

¹¹² MehmetAydın, **Dinler Tarihine Giriş Dinler-Mezhepler-Yeni Dini Hareketler**, 6. Baskı, Literatürk, Konya, 2012, s. 128-134.

¹¹³ Arık, “Şintoizm”, s. 477.

¹¹⁴ Örgüt, 1990 parlamento seçimleri için kendi üyeleri arasından aday göstermiştir. Örgüt mensupları, dünyanın sonunun, ABD’nin Japonya ile girişeceği üçüncü dünya savaşı ile geleceğine inanmaktadır. Japon Hükümeti 1995 yılında örgütün dini grup kimliğine son vermiştir. 20 Mart 1995 tarihinde örgüt üyeleri Tokyo’nun çeşitli metro istasyonlarına aynı anda kimyasal sinir gazı olan sarin gazı yaymış, 12 kişinin ölümüne, 6. 000’den fazla kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Grup, 1994’te Japonya’da meydana gelen diğer esrarengiz kimyasal kazalardan da sorumlu tutulmaktadır. Biyolojik maddeler kullanarak yaptığı terör saldırıları başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Ayrıca Bkz. “Aum Şinrikyo”, **Wikipedia**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Aum_Şinrikyo, Erişim 21. 02. 2022.

1.4. ŞİNTO'DA KAMI İNANCI

Japon dilinde Tanrı veya onun yerinin tutacak kavramlar için “üst, yukarı” anlamına gelen Kami kelimesi kullanılmaktadır.¹¹⁵ Şinto dininde her şeyi yoktan var eden, semavi din anlayışındaki tek Tanrı anlayışı yoktur. Kutsal kabul edilen varlıklar (Tanrı-tanrıça) tabiattaki güçler ile ilgilidir. Tabiattaki güçler bütün Japon adalarını ve diğer tabiat tanrılarını oluşturmuştur. Şinto dininde dünyanın yaratıcı işlevinin tam olarak ilerleyebilmesi kamiler tarafından insanlara verilen görevlerinve sorumlulukların uyumlu bir şekilde gerçekleştirmesiyle mümkün olabilir.¹¹⁶

Şintokutsal ruh ifadesini veya tanrıyı; kutsal, güçlü, sırlı, korkulan, insanüstü olan varlıklar olarak ifade eder. Şinto'da ruh ölümden sonra yok olmaz ve yaşamaya devam eder anlayışı vardır. Ölen ruh ve geçmişteki, ataların ruhlarının Japon halkını koruduğuna ve ruha sahip olan her varlığın “Kami” olduğuna ancak, her kami'nin Tanrı vasfına ulaşamadığına inanılır. Bu anlayış her insanın bir kami olabileceği inancını doğurmuştur. Bu inanç Japonların insana duydukları saygı ve sevginin temelini oluşturmuştur. Her insanın Kami adayı olabileceği anlayışı en basit selamlaşmadan, günlük konuşmalara kadar kendini göstermektedir. Japonlargaeneldesalamlaşmak için *Ojigi* olarak ifade edilen geleneksel japon selamını (eğilerek yapılan Japon selamı) kullanırlar. Selam verirken, teşekkür ederken, ayrılırken veya özür dilerken saygınlık ifadelerini kullanmaya özen gösterirler. Her bir uygulamada karşıdaki kişiye saygınlığın bir göstergesi olarak yapılmaktadır.

Tüm iklimlerde ve ülkelerde kalıcı atalara tapınmanın tüm biçimlerinin altında yatan şu üç inanç varlığını sürdürmektedir:

I. Ölüler bu dünyada kalır, mezarlarına ve ayrıca eski evlerine musallat olur ve yaşayan torunlarının yaşamına görünmez bir şekilde katılırlar;

II. Bütün ölüler, doğaüstü güç elde etme anlamında tanrı olurlar; ancak yaşamları boyunca onları ayırt eden karakterleri korurlar;

¹¹⁵ Arık, “Şintoizm”, s. 468.

¹¹⁶ Sergei Aleksandrovich Tokarev, **Dünya Halklarının Dinler Tarihi**, Rauf Aksungur (Çev.), Ozan Yayıncılık, İstanbul 2006, s. 244.

*III. Ölülerin mutluluğu, yaşayanlar tarafından onlara yapılan saygılı hizmete bağlıdır ve yaşayanların mutluluğu, ölümlere karşı dindarlık görevinin yerine getirilmesine bağlıdır.*¹¹⁷

İzanagi & İzanami Japon ataları ve diğer tanrısal varlıkların yaratıcısı erkek ve dişi tanrısal güçler¹¹⁸olarak kabul edilir. Diğer kamiler bu iki kaminin birleşmesiyle meydana gelmiştir. Evrendeki erillik-dişilik olgusu bu iki kaminin evrene koyduğu düzenle devam etmektedir. Şinto tanrılarının putları yoktur. Budizm'deki gibi altın Budha heykeli veya Çarmıha gerilmiş İsa heykeli benzeri bir sembolün önünde ibadet etmezler. Sadece onları temsil eden Mitama-şiro adı verilenayna, kılıç gibi sembolleri Kamileri hatırlamak için kullanırlar. Şinto'da putçuluk anlayışının gelişmemesine kamilerin şekilsiz ve bedensiz olduğuna olan anlayışın hakim olmasından ileri gelmektedir. Kamileri put olarak tasvir etmek onları bir objenin içerisine hapsedtiğine inanılır. Bunun yerine tapınaklarda, doğada, Toriilerde kamileri hatırlayarakonları anmak daha önemlidir. Mitama-şiro: Tanrıların putları olmadığı için onları temsil etmek amacıyla kullanılan sembollere verilen addır.¹¹⁹

Japonlar, gözle görülemeyen kutsal ruhların(kamiler) “Tanrı Evi”nde olduğunu kabul eder. Kami evleri olarak da ormanlar, dağlar denizler gibi tabiatta bulunan alanları sayarlar. Kamilerle birlikte olmak için sık doğa yürüyüşleri, dağ gezintilerine çıkarlar. Her kami'nin kendisine özel bir özelliği, görevi ve fiziksel-ruhani yapısı vardır. Her kaminin koruyuculuğunu ve kuruculuğunu üstlendiği bir nesne veya olgu bulunur. Bu kamiler arasında en önemlisi boyların veya ailelerin koruyuculuğunu üstlenen Ujigami olarak adlandırılan kamilerdir. Her ailenin, boyun koruyucusu olan Kami'ye yapılacak olan tazim ve sunular ailenin korunması olarak geri dönüş alacağı inancı hâkimdir.¹²⁰

Sayısal veri olarak kamilerin mevcudu hakkında kaynaklara göre değişen bilgiler sunulmaktadır. Her şeyin bir karnisi mevcuttur. Canlı cansız her şeyde kamilerin var olduğuna inanılır. İnsan gibi yaşayan, ölen, evlenen, çocukları olan kamiler insanüstü güçlere sahiptir ve bütün doğa olaylarında aktiftirler. Yetenekleri

¹¹⁷ Arık, “Şintoizm”, s. 20.

¹¹⁸ Cengiz Batuk, “Şintoizm”, https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/cengiz.batuk/126436/11_sintoizm.pdf cengiz batuk, erişim 01. 02. 2021.

¹¹⁹ Kato, **A Historical Study of the Religions Development of Shinto**, s. 51-57.

¹²⁰ Jeremy, **Japanese Mytology A to Z**, s. 4-5.

sonsuz değildir.¹²¹ Evrendekisorumlukları ve işleri belli bir hiyerarşi ve kural çerçevesinde yürütürler. En önemli kami Japonya'nın milli ilahı olan güneş tanrıçası Amaterasu Omi Kami'dir.¹²² Şintodiğer Kamiler bu tanrıça etrafında çevrelenmiştir. İmparatorun soyu ondan gelir. O bütün imparatorluğun ve halkın koruyucusudur. Savaşlarda, felaketlerde, doğal afetlerde, hastalıklarda insanları koruyandır. Moğollar Japonlara saldırdığında Omi Kami yüz bin kami (no) kaze¹²³ (tanrıların ruhu, rüzgârı) göndermiş ve Moğolları perişan etmiştir.¹²⁴ Şinto'daki diğer kamilerin görevi ise dini unsurların idaresi, mevsimsel dönüşümler, doğa olayları gibi durumlarla ilgilenmektir. Şinto'nun temelinde, kamilerle insanlar arasında hayatın her yönünde bir bağlantı vardır. Kamileri ve insana saygıyı hayatın merkezin alacak biçimde yaşamda her şeyle uyum ve sadeliği esas alan bir öğretiyer alır.

Animistik dinlerin ortak özelliği olan Tanrısal güçlere karşılık gelen ve “tabiat ruhları” (yaşam güçleri) şeklinde açıklanan kamiler tabiattaki her şeyde mevcuttur. Yaşamsal veya ölü olan her türlü düzen kamilerin insanlarla kurduğu bağ ile şekillenmektedir. Tabiattaki her şeyde, dağlarda, ormanlarda, mağaralarda, sularda ve gökyüzünde çok sayıda kami bulunur. Kamilerde iyi- kötü olma durumu tek başına var olan bir olgu değildir. Bir kami kendi başına ne iyi ne de kötüdür. İnsanların kamilerle kurduğu ruhsal iletişim kamileri iyi veya kötü davranışlarda bulunmalarına neden olur. Bu ilişkinin seyriniritüeller aracılığıyla insanın Kamilere sunduğu sunaklar ile kamilerin mutluluğunu, saygısını ne derece sağladığı belirlemektedir.¹²⁵

Japon inancında her Japon ve ölen her insan Kami adayıdır. Kendisini Kami atasının soyundan gelen bir yolcu olarak algılar. Ölünce hayattayken yapmış olduğu her çaba, iş, başarı ve davranışlar sonucunda, ölünce saygı duyulan, üstün insan (Kami) olacaktır. Kami olmak bir çaba ve uğraş gerektirir. Her japon Kami olabilir yalnız her Kami tanrısal Kami boyutuna ulaşmaz. Bazen ölüm durumundan önce de ruh Kami mertebesine ulaşabilir. Japon imparatorları (mikado) yaşarken de kamidir. Tarihsel süreçte kendilerinin ispatlamış, tarihte önemli bir noktada kilometre taşı olarak kabul

¹²¹ Kato, **A Historical Study of the Religions Development of Shinto**, s. 51-52.

¹²² Shoson, "**The Relation of Philosophical Theory to Practical Affairs in Japan**", s. 5.

¹²³ II. Dünya Savaşında dünyaca ünlü olan intihar uçağı olarak da bilinen Kamikazelerin kaynağı da buradan gelmektedir.

¹²⁴ Jeremy, **Japanese Mytology A to Z**, s. 52.

¹²⁵ Jeremy, **Japanese Mytology A to Z**, s. 112.

edilmiş insanlar üstün kamiler olur. Ünlü bir asker ölünce savaş kamisi, ünlü bir şair ölünce şiir kamisi, ünlü bir hekim sağlık kamisi, ünlü bir ressam sanat kamisi olabilir. Japon tarihinde filozof ve bilge bir kişi olarak kabul edilen Sugavara Miçizane bir eğitim kamisi (üstün eğitimci) olarak kabul edilir. İmparator Meiji ölünce imparatorlar kamisi olmuştur. Bu yüzden Japon ahlakında yapılan işte en iyisi olmak çok önemlidir.¹²⁶ Tokyo’da bulunan Imperial Üniversitesi’nden Hozumi’nin bu konuda açıklaması şu şekildedir: Bizim inancımız şu şekildedir ki atalarımız, bedenleri ölse de yaşamaktadırlar. Onlar ölümsüzdürler. Çocuklarını seven annelerin, babaların bedenleri yok olsa da onlar başka bir dünyada yaşamaktadırlar ve çocuklarını izlemeye devam etmektedirler. Ölenler ve yaşayanlar arasındaki ilişkiler karşılıklı olarak devam etmektedir. Yaşayanların mutluluğu, sağlığı ölenlerinkine bağlıdır. Ataların değeri böylece onlar için bir çare ve gereklilik olmaktadır.¹²⁷ Şinto inancında göğün üstün güçleriyle yeryüzünün üstün güçleri, yaşayanların dünyasıyla ölümlerin dünyası veya canlı ve cansızlar arasında bir fark yoktur. Her bir dünya saygı duyulmaya ve doğru davranışlar gösterilmeye layıktır. Kamiler, insanlar, hayvanlar ve tüm canlı-cansız varlıklarlabirlik içindedir her zaman.

Şinto Tanrı inancı antropomorfik bir yaklaşımdır. Tanrılar insanlaştırılarak insana özgü özellikler yüklenmiş ve mitolojik eserlerde bu şekilde ifade edilmiştir. İnsanlar gibi doğar büyür evlenir çocukları olur, kıskanır, küser hastalanır, ağlar vb. insana özgü davranış sergilerler. Ahlaki karakterleri de insana benzer. İnsanüstü özellikler içermesi sebebiyle, Kamiler yüklenen en önemli özellikleri şunlardır: Kaminin cismi veya şekli yoktur. Kamiler şekilsiz ve boyutlar üstüdür. Kami, çağırılan her yere gelir. Kami, yönetir ve hükmeder. Kami korkutucudur. Japonlar bu yüzden kamiyi sadece bir varlık olarak değil her an iş gören, işlevsel ve dinamik bir varlık olarak görmektedirler.¹²⁸ Bu yüzden kamiyi hediyelerle onurlandırmak ve onu saygıyla anmak Japonlar için ibadet niteliğindedir. Kamiye yapılan her türlü davranış ve ibadet kaminin gücüne ve etkisine pozitif bir etki yapmaktadır.

¹²⁶ Özhan, **Japon Zihniyeti**, s. 21-23.

¹²⁷ Tokarev, **Dünya Halklarının Dinler Tarihi**, s. 233-235.

¹²⁸ Özhan, **Japon Zihniyeti**, s. 21-22.

Şinto dinini diğer dinlerden ayıran en önemli özellikler arasında Tanrı sayısının ifade edilemeyecek sayıda fazla olmasıdır. Kamilerin sayısı hakkında oldukça kabarık rakamlar verilir. Tanrı Sayılarının ifade edilemeyecek kadar çok olmasını nedeni evrende ve doğada var olan her şeye Tanrı gözüyle bakılmasıdır. Bütün tanrılar doğrudan doğruya tabiat güçleri veya tabiatta bulunan bazı maddelerle ilişkili görülmüştür. Şinto Kamilerin en başında bulunan Amaterasu dışında hemen hemen her şeyin özellikle de tabiat olaylarının bir Kamisi vardır. Çeşitli mesleklerin tanrısı, ev, ocak, mutfak, yollar ve belirli yerlerin tanrısı bulunmaktadır. Şinto’da 8 bin, 80 bin, 8 milyon, hatta 88 milyona kadar kami olduğu ile ilgili farklı rakamlar belirtilse¹²⁹ de bu sayıların sonsuzluk ifadesini içeren sekiz ifadesiyle sembolize edildiği ve kamilerin sayılamayacak çok fazla olduğu bilgisi bu sayılar ile ifade edilmektedir. Şinto inancında kami sayısının sonsuz birçoklukta olduğu görülmektedir. Japonlar bunun bir göstergesi olarak “yaoyorozu-no-kami” yani sekiz milyon civarında olduğu söylenen kamilerin varlığını kabul ederler.¹³⁰

Şinto Tanrı anlayışının kamilerin çokluğundan yola çıkılarak farklı olduğu düşünülmesi gerekmektedir. Her varlığın ruhu olduğuna inanan Japonların, kamileri belirli bir rakamla sınırladığını düşünmek doğru olmayacaktır.¹³¹ Sınırsız sayıdaki bir Kami anlayışına sahip olan Şinto dininde herkesin bütün kamilere ibadet etmesi de beklenemez. Tanrı sayısının çok olması, bütün Japon tanrılarını bilmek ve onlara saygı göstermeyi imkânsız hâle getirmektedir. Bu yüzden Şinto yorumcusu Hidrata şöyle bir yorumda bulunmuştur: “Değişik görevleri olan tanrı sayısı o kadar çok ki, yalnızca en önemlilere isimleriyle seslenip, diğerleri için genel nitelikte bir dua mırıldanmak uygun olacaktır.”¹³² Sınırsız Kami çokluğunda bazı kamiler farklı bir öneme sahiptirler. Bu nedenle Şintoistler kendilerini Amaterasu gibi ulusal kamilere, aile kamilerine ve bağlı oldukları mabedin kamilerine ibadetle mükellef hissederler ve bu kamilerle olan bağlarını daha güçlü tutmaya özen gösterirler. Bunun dışında kalan diğer Kamiler ise saygıda kusur etmez, ziyaretlerde, tapınaklarda diğer Kamiler de dua ve sunak sunma ritüellerini yerine getirirler.¹³³ Japon halkının çok sayıda Kamilere

¹²⁹ Hüsamettin Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, sy. 78, Kış, 2019, s. 5.

¹³⁰ Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, s. 62.

¹³¹ Tümer- Küçük ve Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 110.

¹³² Akbay, *Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki*, s. 145-147.

¹³³ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 18.

sahip olması Kamilerin Japon tarihi, kültürü ve bilincini şekillendiren en önemli unsurlardan biri olarak gösterilmektedir. Her japonun günlük yaşamında, davranışlarında, işlerinde, alışverişinde, okumalarında, yürüyüşünde diğer kamileri de unutmaması gerektiği bilinci oluşmuştur.

Politeist bir anlayıştan da farklı olan Şinto Tanrı inancında dünyanın idaresi bir tanrılar meclisinin elindedir. Güneş Tanrıçası Amaterasu, Şinto tanrılar panteonunun zirvesinde bulunur. Amaterasugökyüzünü ve düzeni temsil eder. Diğer tanrıların ise içinde bulundukları bir Panteondan¹³⁴ dünyayı yönettiklerine inanılır. Yunan mitolojisiyle paralellik göstermekle birlikte Şinto'yu diğerlerinden ayıran nokta tanrıların her birinin kutsallık konusunda diğer tanrılardan farkının olmamasıdır. Evrendeki Tanrı anlayışında evrendeki bozuk düzenin sonlandırılmasında kamilerin önemi çok büyüktür. Takamagahara (göğün ve cennetin yüksek düzlükleri, âlem, kozmos, evren) oluştuğunda aslında evrende kaotik bir durum vardır. Takamagahara kavramı güneş sistemi olarak algılanabilir. Bu zamanda beş yüce Kami vardır. Bunların arasında konumu en yüksek olanın adı "Ame no Minakanushi (evrenin efendisi)" dir. Diğerleri sırasıyla Takami Musubi (yaratan kami), Kami Musubi (üreten kami), Umashi Ashikabi Hikoji (yaşlı kami) ve Kuni Tokotachi (ebedi göksel kami)'dir. Her bir kaminin ayrı ayrı vazife alanı vardır.¹³⁵ Bu panteonda Amaterasunun soyundan geldiğine inanılan imparatorun da yeri vardır. İmparatorlar, Tanrılar panteonunda verilen kararların yeryüzündeki uygulayıcısı olarak görülür. Amaterasu gök ülkesinin idarecisi kabul edilir.

Tanrısallık panteonda en büyük Tanrı Güneş Tanrıçası Amaterasu'dur. Kamileri sembolize eden cisim veya havyam figürleri vardır. Amaterasu'nun tanrılık sembolü ayna ve ziyaret merkezi Ise'dir.¹³⁶ Şintoistler, Amaterasu'nun bulunduğu Ise'deki bu yeri ziyaret edip, Amaterasu'nun(güneşin) doğuşunu izleyerek "hacı" olurlar.¹³⁷ Ateş tanrısı "Atago" önemli tanrılardan olup tehlikelidir. Bu kamiyi kızdırmanın kötü sonuçlar doğuracağından korkulur. Mabetlerde yakılan ateş de Atago kamisini anmak

¹³⁴ Panteonlar tanrısallık hiyerarşik sistemidir. Bir din veya mitolojide yer alan tüm tanrıların zıtlıklardaki birliğidir. Bu birlikte belirli bir hiyerarşi vardır. Şinto panteonun başında ise güneş Tanrıçası Amaterasu vardır.

¹³⁵ Karataş, "Şintoizm'de Arınma Ayinleri", s. 4.

¹³⁶ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 134.

¹³⁷ Jeremy, *Japanese Mythology A to Z*, s. 112.

amacıyla varlığını devam ettirmektedir. Fırtına ve deniz tanrısı Susanowadır. Fırtına ve deniz tanrısı Susanova'nın sembolü kılıçtır. Susanowa kamisi Japonya'nın bir deniz ve okyanus ülkesi olması en az Amaterasu kadar önem verilen bir Kami olmasını sağlamıştır. Balıkçılık ve deniz ürünlerinin bereketini Japonya'ya bahşeden kamidir. Japonlara yiyecek ve Gıda sunan İnarı Kamisi de günümüzde "Pirinç Adam"dır. İnarı'nın de kutsal hayvanı tilki'dir.¹³⁸ İnarı'yi anmak ve mabedi ziyaretinde mutlu etmek amacıyla mabetlerde tilki beslenir veya tilki heykelleri bulundurulur.¹³⁹

Şintokami anlayışı farklı formlara bürünebilen ve değişebilen yapılara sahip ruhlardır. Şintosemavi dinlerin aksine, tanrı/lar ile diğer varlıklar arasında ruh değişikliği olabilir. Mitolojik eserlerde ölen bir insan yaşamında yapmış olduğu erdemli davranışlardan dolayı ödüllendirilerek tanrısallaşabilir. Bunun tam tersi de mümkündür bir Tanrı insanların ihtiyaçlarını gidermek için insan formuna dönüşebilir. Her ölenin Kami olabileceği ama her kaminin Tanrı olamayacağı inancı kişilerin Tanrı Kami olmak için bazı önemli görevlerde bulunarak bunu hak etmesi gerektiği inancını oluşturmuştur. Savaşlarda büyük başarılar elde etmiş devletadamlarından, kumandanlardan, askerlerden, bürokratlardan veya saray yönetiminde Japonya'ya büyük katkısı olan insanların tanrılaştırılanların olduğu metinlerde geçen ifadelerdir.¹⁴⁰

Şintoistler; dünyanın üç ana merkezden oluştuğuna inanmaktadırlar. Bunlar gök, yer ve yeraltından oluşan tabakalardır. Her üç tabakanın hükümdarı ve yöneticisi olan Kamiler bulunmaktadır. Gökte evrenin yaratıcısı olan kamiler yerde insanların ihtiyaçlarını karşılayan ve koruyan kamiler bulunmaktadır. Yeraltı dünyasında ise ölülerin, yaratıkların, korkunç böcek ve devlerin bulunduğu inanılır. Yer altında bulunan ruhlar yaşamda iyi izler bırakmamış ve cezalarını çekmek üzere buraya gönderildiğine inanılır. Şinto yaşayanlar ölülerin korumasına ve bakımına muhtaçtırlar. Ölen ve Kami ruhuna sahip olan ruhların ihtiyaçları giderilerek

¹³⁸ Tilki figürü Asya kültüründe çok önemli bir yere sahiptir. Uzakdoğu kültüründe ortak sembollerden tilki figürü mitoloji ve masallarda çokça yer edinmiştir çin, Japonya, kore vb. ülkelerde tilkinin insan ve hayvan formundan farklı bir forma sahip olduğu özellikle efsaneerde geçen yedi kuyruklu tilki sembolü gerçek ve hayal dünyasında insanların kişiliklerini değiştirip bedenlerini ele geçirebileceğine inanılmaktadır. Çoğu Asya sinemasında bu figür sıklıkla işlenmektedir. Bkz. Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 73-74.

¹³⁹ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 74-75.

¹⁴⁰ Jeremy, **Japanese Mytology A to Z**, s. 116-124.

kendilerinin de bu şekilde korunacaklarını savunurlar. Bu amaçla tapınaklara veya evlerinde kurdukları sunak bölümlerine, yiyecek, içecek, eşya, tütsü vb. ikramları sunarakölüleri mutlu ettiklerini düşünürler.¹⁴¹ Şintoistlere göre insan ve diğer canlılar, kamilerin doğasıyla aynı kökten yaratılmışlardır. Onları anlayabilir, hissedebilir ve onlarla isterlerse bir olabilirler. Hayatın anlamı ancak kamilerle bir olmakta ve onlarla uyum içerisinde yaşayarakbilinebilir. Bu birlikteliğin sağlanması için insanların, tabiat ve kutsal varlıklarla aynı ortamları paylaşıp aynı duyguları hissetmeleri gerekmektedir. Günümüz Japonya’ında kentleşme ve teknoloji bağımlılığının hat safhaya ulaşması bu durumun oluşmasını zorlaştırmıştır.¹⁴²

Her dinde var olan ve her şeye hâkim olan doğüstü güçler anlayışı Şinto’da farklı bir konumdadır. Şinto tanrıları yani kamileri, her şeye gücü yeten varlıklar değildir. Sınırları olanhata yapabilen, bazende güçsüz varlıklar olabilirler. Varlık formunu ruhsal boyutu olan kamiler canlı veya insan davranışları sergileyebilirler. İnsanlara özgü davranış ve karakterlere sahiptirler. Kami olan her varlık kusursuz olmaz bu düşünceden hareketle her kami iyi değildir; bazıları kötü ya da şeytani düşüncelere sahip olabilir.¹⁴³ Kamilerin iyi veya kötü kimliğine sahip olmasına neden olan şey ise insanların kamilerle olan ilişkileridir. İnsanların kamilere karşı olan görevlerini yerine getirmeyip, saygınlık ve ahlaki tutumlarda yanlış davranışlarda bulunması kamilerin hareketlerini de etkilemektedir. Buna bağlı olarak kami tüm bunların sonucu olarak doğru veya yanlışdavranışlara sergileyerek karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁴ Çünkü Şinto yaşayanların mutluluğu ölülerin mutluluğuna bağlıdır.¹⁴⁵ Bir yaşayan ölüyü ne derece mutlu ederse ölü ruh da yaşatanların dünyasının refahı ve bereketi için o derecede çalışır.

Tanrı anlayışlarında belirli bir varlık veya bir fenomen görünür bir yapıda değildir. Tanrı olarak kabul edilen şey tek değildir. Ulaşılamaz, mükemmel ve hayret verici özelliklere sahip kutsal ruhlardır. Kutsallık atfedilen bu varlıklar, örneğin, bir bulut veya bir dağ ile ilişkili bir kami olduğu düşünülebilir. Bir bulut kami olabilir

¹⁴¹ Günay Tümer, "Atalar Kültü", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/atalar-kultu>, Erişim01. 02. 2021.

¹⁴² Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 134.

¹⁴³ Stobart, *Dinler Kitabı*, s. 83.

¹⁴⁴ Stobart, *Dinler Kitabı*, s. 83.

¹⁴⁵ Hearn, *Japonya*, s. 45.

ekinlerin büyüme mevsimi boyunca su sağlayarak bir çiftçiye yardım eder. Bu bir tür ruh ya da güç, ille de insanlara hizmet etmez, onun yaşamına veya çevresine de hizmet edebilir. Onlara faydalı olabilir. Bunun tam tersi de olabilir. - kızgın bir lav veya fırtına kamisi büyük yıkıma neden olabilir. Bu varlıklarda tanrısal bazı niteliklerin varlığını kabul etmekle birlikte, tüm tanrısal vasıflara sahip bir Tanrı anlayışını da benimsemezler. Bir takım üstün niteliklere sahip bir kami, bazı eylemleri yapma kabiliyetine sahip olmayabilir veya kötülük yaptığında cezalandırılabilir; hatta öldürülebilir. Öte yandan kötü insanların ruhları da kötü Kami olarak kabul edilir. Hatta dağlar, kayalar veya ağaçlarda kutsal kabul edilip Kami olarak nitelendirilebilirler.

Şinto Tanrı anlayışı semavi veya politeist bir inanca sahip diğer dinlerden ayrılan bir yönüyle bambaşkadır. Tanrı-din ve hayat birbiri içerisinde kaynaşmış ve ayrılamaz bir bütün oluşturmuştur. Evrendeki düzenin varlığı ata ruhlar ve insanların birbiriyle olan ilişkileri çerçevesinde varlığını sürdürür. Tanrısal kamiler hep beraber hareket ederek evrendeki hayatın düzenli bir şekilde yaşanmasını sağlamaktadır.¹⁴⁶ Şinto kamilerini tanrısal kamiler ve ruhsal kamiler şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Tanrısal kamiler, mitolojide yoktan çoğalan, tanrısal ve görünmeyen âlemde varlığını sürdüren kamilerdir. Amaterasu, 8 milyon kamiden biri ve en etkilisidir. Tanrısal kamilerin yeryüzüyle kurdukları ilişkide tezahür ettikleri dağ, su, kayalık gibi yerlerde insan, hayvan ve bitkilerin onları temsil ettiklerinin kabul edilmesi de tanrısal kamilerle ilişkilidir.¹⁴⁷ Bunlar çoğunlukla yerel kami özelliği taşımaktadır. Ruhsal kamiler ise; Evin Ruhsal Kamileri, Milli Ruhsal Kamiler ve Ailevi Ruhsal Kamilerdir.¹⁴⁸

1.4.1. Tanrısal Kamiler (Gök, Yer ve Dağ Kamileri)

Tanrısal kamilerin insan hayatına yansımada, güneş, ay ve yıldızların kamilerin görünür hali olarak kabul edilmesi yanında gök gürültüsü, yağmur, kar, şimşek çakması, kasırga ve tsunami gibi olaylar onların merhameti ya da kızgınlıklarının göstergesi olarak okunmuştur. Bu kamilerin yeryüzüne ve yerin karanlık noktalarına indikleri ve dağları, nehirleri, ormanları, kayalıkları veya yol

¹⁴⁶ Arık, “Şintoizm”, s. 464.

¹⁴⁷ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 131.

¹⁴⁸ Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, s. 16-17.

başlarını mekân tuttıkları görülür. Bu doğayla bütünleşen kamilerin etkilediğine inanılan insan, hayvan ve bitki gibi canlılar Japon algısında kamilerin tezahür ettiği varlıklar olarak kabul edilmiştir. Bunlara da kami dense de aslında tezahürü kabul edilen kamiyi temsil eden yeryüzünün kutsallaşmış varlıklarıdır.

Şinto inancına göre tanrıların, kamilerin hayvan veya cansız varlık şeklinde bir forma dönüşmesi de mümkün olabilir.¹⁴⁹ 12 kuyruklu tilki, kaplan, ejderha, yılan, serçe gibi hayvanlar farklı Kami tezahürleri olduğuna inanılan varlıklardır. Ya da kocaman bir kaya veya dağ, şelale veya ağaç da normal görünümlü bir Kami olabilir inancı hâkimdir.

Ay tanrısı Tsukuyomi'nin temsili de ayna olarak görülmektedir. Ancak Tsukuyomi, Japon yaşam alanından çekilmiş derecesindedir. Bugün fırtına ve deniz tanrısı Susanowo daha etkin olup onun yerini almış gibidir. Bunlar yanında ateş tanrısı Atago'dan bahsedilebilir. Kyoto'da Atago dağında kült yeri vardır. İnari ise gıda tanrısıdır, ancak şimdilerde pirinç adama dönüşmüştür. İnari'nin sembolü tilkidir. Bu nedenle tapınaklarda ya tilki beslenir ya da porselen tilki heykellerine yer verilir. Yolları ve yolcuları koruduğuna inanılan Cizo-Busatsu (Yol kenarı) isimli bir kamiden bahsetmek mümkündür. Bu tanrısal kamilerin yeryüzüne tezahürüyle oluşan ve kamiyi temsil eden kamilere örnektir. Bunun dışında yaşamda daha geri planda etkin olduğuna inanılan tabiata ilişkin başka tanrısal kamiler de vardır. Kutsal dağlara ve hayvanlara hürmet edilmesi de söz konusudur. Tezahür ve temsil anlamlı tanrısal kamilere bazı yerel kamiler, mesela Daykoku örnek verilebilir. Matsukavalar diye bilinen bir köy halkı yedi uğur tanrısından biri olan Daykoku'ya inanırlar. Aynı adlı bir de oyun sergilerler. İnanca göre kami Daykoku, iki pirinç çuvalının üzerine oturur, sırtındaki armağan torbasından bolluk, bereket ve ödül dağıtırmış. Daykoku oyunu ise eskiden hasat bolluğunu kutlamak için derebeyin önünde Daykoku'nun yaptığına benzer bir oyun oynanmış.¹⁵⁰

1.4.2. Ruhsal Kamiler

Varlıkların ve fenomenlerin tanrısal varlıkların dünya yaşamındaki tezahürleri olduğu inancı her varlığa bakış açısını ve bu varlıkların dinsel ritüellere evrilmesine

¹⁴⁹ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 17.

¹⁵⁰ Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", s. 38.

neden olmuştur. Bu anlayışın içselleştirilerek kutsallığa uygun olarak uygulandığı dinlerden biridir. Özellikle Japonların bir ada ülkesi olması ve doğa ile yakından ilişkili olması dini hayatlarının merkezinde bu varlıkları yerleştirmesi ile dini bir boyut kazanmıştır. Şinto, ilahlaştırılan ruhlardan, mitolojik kahramanlara veya imparatorlardan dağların, ağaçların, ırmakların ve hayvanların ruhlarına varıncaya kadar geniş bir yelpazeye sahip kamilerden oluşan dini sistemler bütünü olduğu söylenebilir.¹⁵¹ Onlar bir ağaçta, dağda, ormanda, ateşte, nehirde, denizde ikamet edebilir. Bu yüzden dini ritüellerin birçoğunda doğal fenomenlerden mutlaka bir parça bulundurulur. Bunlar su, pirinç, pirinçten elde edilen sake, bir ağaç dalı (sakaki) ve ağaçtan elde edilen kâğıtlar (shide) olabilir.¹⁵² Ruhsal kamilerin nerdeyse tamamı insan ruhlarından oluşmaktadır. Bunlar bütün Japon milletinin değer atfettiği “Milli Ruhsal Kamiler” iken sadece aile içinde tutulan “Ailevi Ruhsal Kamiler” vardır. Bir de sayıları çok az olan ve evi koruduğuna inanılan “Ruhsal Ev Kamileri” vardır.

1.4.2.1. Ruhsal Ev Kamileri

Japon ev hayatında etkin olduğuna inanılan ruhsal kamiler bulunmaktadır.¹⁵³ Japon ev hayatında ve ailelerin kendi ev yaşamlarında etkili olduğuna inanılan üç Kami kuralları belirlemektedir. Bunlardan ilki mutfak(ocak) kamisidir. Kami evde yemek ve sofrada adabının gerekliliklerini ve uygulamalarını içeren bir dizi kuralları insanlara hatırlatan kamidir. İkincisi kuyu(çeşme) kamisi ve son olarak tuvalet kamisidir. Bu iki Kami adını taşıdıkları yerlerin temizliğini sağlayan kamilerdir. Son iki Kami modern yaşamın getirileri ve insanların geçmişte var olan inancın yeni yaşama ayal uyduramaması sonucu bunlara olan inancı anlamsızlaştırmıştır.¹⁵⁴

1.4.2.2. Milli AtaRuhsal Kamiler

Her kami'nin kendine has bir özelliği olduğu söylenebilir. Özellikleri, kapasitesi ve misyonu ve bir anlamda her biri belirli bir şeyin kurucusu veya koruyucusu olarak tapılan nesne veya fenomenlerdir. Örneğin, biri su dağıtımı, bir diğeri imalat ile ilgilenirken hastalık ve çevre ile ilgilenen bir kaminin olduğuna olan inanç bu bağı daha da güçlendirmektedir. Belirli bir kişinin koruyucusu olan atalardan

¹⁵¹ Demirci, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, s. 76-79.

¹⁵² Yaşkan, *Şintoizmde İbadet*, s. 14.

¹⁵³ Hearn, *Japonya*, s. 26.

¹⁵⁴ Bozkurt Güvenç, *Japon Kültürü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2002, s. 34.

kalma kamiler vardır. Belli bir grup, belirli bir bölgenin veya akrabalığa dayalı sosyal grupların o ortama özel kamiler olduğu gerçeği kamilerine olan bağlılığı daha da perçinlemiştir. Hemen hemen her kami'nin her şeyi koruduğu inancı hâkimdir. Japonya tarihinde yer edinmiş savaşçıların kamileridir. Bunlara savaşlarda gösterdikleri yiğitlikler ve kahramanlıklardan dolayı saygı gösterilir ve kami olarak ibadet edilir. Çünkü kahramanlık gösteren insanlara insanüstü özellikler verilerek yüceltilir.

Japon tarihinde etkin olmuş umumi önder ve üstün ata kamilerdir. Japonlar özellikle yüce ve saygın gördüğü insanı ayrıcalıklı kabul edip kutsamıştır. Her şeyi kutsal kökene bağlayan Japon algısı, dini özelliklerine dayalı olarak kami tutarken Japon insanını, tarihini de kutsallaştırdığından dolayı siyasal figürleri de kami kabul ettiği olmuştur. Ancak milli ruhsal kamiler yüce ve saygın görülen, kutsanan bütün Japon halkına mal olmuş kişilerdendir. Bunların başında imparatorlar, halk kahramanları, din uluları ve halk hekimleri gelir.¹⁵⁵

1.4.2.3. Ailevi Ruhsal Kamiler

Bireylerin ailevi, kendilerine özgü ata ruhları olan kamilerdir. Japon kami inancına göre her Japon bir kami adaydır. Her Japon, kendisini kami atanın soyundan gelen bir yolcu olarak algılar. Bu nedenle, Japonlar ölünce hayattaki çaba ve başarılarıyla anılan, saygı gösterilen bir kami (üstün insan) olmayı arzularlar.¹⁵⁶ Bu çabada ailenin her ölmüşünün ata kami olarak tutulmamasından da kaynaklanır. Her ölmüş atanın kami olması, onlara dönük ritüel uygulamaları da içinde barındırır. Dolayısıyla yaşayanlar ailesinden tuttukları kamileriyle inanç ve uygulamaları barındıran bir ilişki içerisindeyler. Bu ilişkiye “Giri ilişkisi” denir. Giri ilişkisi yaşayan insanın kendisine yakın olan kamisiyle kurduğu ilişkidir. Ancak uzak kamiyle Giri ilişkisine girilmez. Fakat kurulan Giri ilişkisini sürdürmek zorunludur. İlişkiyi sürdürmek, düzenli mezar ziyaretleri ve hediyeler sunma anlamına gelir. Bu, yılda en az 6 defa (doğum, ölüm vs. yıldönümlerinde) mezar ziyareti demektir. Kami inancında koruyucu kamiler Ujigami diye isimlendirilir.¹⁵⁷ Bunların aileyi toplumu koruduğuna inanılır ve Şinto mabetlerinde en fazla dua edilen kamilerdir. Japonlar, kamilere insana

¹⁵⁵ Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, s. 4-5.

¹⁵⁶ Şinasi Gündüz, **Din ve İnanç Sözlüğü**, Vadi Yayınları, İstanbul, 2017, s. 447.

¹⁵⁷ Güvenç, **Japon Kültürü** s. 8.

yaklaşır gibi yaklaşırlar ve onları mutlu etmek temel hedefleridir. Bunun için ayrıca onlara adanmış bayramlar düzenler, hem dileklerde bulunurlar hem de şükranlarını ve saygılarını sundukları ritüeller uygularlar.¹⁵⁸

1.5. ŞİNTO’NUN ÜÇ KUTSALI

Şinto dininde şinto’ya ait olan her şey varoluş itibariyle kutsaldır. Kendinden olana saygı duymak ve değer vermek dinin de bir göstergesidir. Bunun inançlaşmış hali; Japonlar (insanlar), Japonya (evren) ve Japon imparatorluk soyu kutsaldır, saygıyı gerektirir. Yaşanılan ülke, ülkede var olan inanırlar ve ülkeyi koruyan imparator Kami ruhunu taşımaktadır ve bu yüzden varlığı itibariyle kutsaldır.

1.5.1. Japonya (Evren) Kutsaldır

Etrafı Okyanuslarla örülü olan Japonya, Çin ve Kore’nin doğusunda, Rusya’nın güney doğusunda yer alan kuzeyde Okhotsk Denizi’nden, güneyde Doğu Çin Denizi’ne kadar uzanan uzun, ince bir adalar ülkesidir.¹⁵⁹ Japonlar ülkelerini Japonya’da kullanılan üç çeşit yazı karakterlerinden en eskisi ve biri olan kanji yazısındaki yazılış şekline göre “Nippon” veya “Nihon” olarak adlandırmışlardır. Bu ifade “doğan güneşin toprağı” ya da düzgünce “güneş” ve “kök” “Güneş Ülkesi”; olarak çevrilebilir. Hatta “Doğan Güneş” ibare olarak Japon bayrağında yer almıştır. Beyaz zemin üzerine kırmızı olan işaret Güneş sembolünün ifadesidir.¹⁶⁰ Japonya 128 milyonluk nüfusuyla, nüfus bakımından dünyada 10’uncu sırada yer alan en kalabalık ülkelerden biridir. Bir ada ülkesi olması farklı etnik köklerdeki insanların bu ülkeye gitmesini zorlaştırmıştır. Ülke nüfusunun tamamı Japonlardan oluşmaktadır. Ülkede Japonlardan sonra gelen diğer uluslar ise oldukça az sayıda Çinliler ve Korelilerdir.

Japonya’nın başkenti Tokyo’dur. Kültür ve kalabalık nüfusuyla önemli olan bir diğer şehri Kyoto’dur. Japonya ülkesi dünya genelinde teknoloji ve robot ülkesi olarak da anılmaktadır. Japonya dünyanın en uzun insan ömrüne sahip ülkedir. Nüfusun neredeyse tamamı okuma yazma bilmektedir. Okuma oranı en yüksek ülke olma özelliğini elinde tutmaktadır. Japonya’nın resmi dili Japoncadır. Japonca, dünyanın

¹⁵⁸ Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının...”, s. 17.

¹⁵⁹ Cemil LeeHee-Soo, “Japonya, Fizikî ve Beşerî Coğrafya”, **DİA**, Cilt 23, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2001, s. 570-571.

¹⁶⁰ Milton W. Meyer, **Japonya Tarihi**, LizetDeadato (Çev.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 97.

öğrenilmesi en zor dillerinden biridir. Bunun nedeni Japoncanın üç alfabeden oluşmasıdır. Bunlar, *Hiragana*, *Katakana* ve *Kancidir*. Japonya’da pek çok reklam ve gazetede bu üç alfabe yanında bir de Latin alfabesi kullanılmaktadır.¹⁶¹ Yani Japonya’da bir gazeteyi rahat bir şekilde okuyabilmek için dört alfabeyi de bilmek gerekmektedir.¹⁶² Japonya ülkesinin kendisi dinde önemli bir unsurdur. Diğer toplum fertlerinde memleketlerine tapınma, kutsallaştırma gibi üst düzey bir ayırım görülmezken, Japonya’da bu durum farklıdır. Çocukluktan Japonya’yı sevmek ve saygı duyma duysu aşılır. Bunun nedeni Kami anlayışı öyle önemli bir konuma sahiptir ki, bu dinin her türlü itikat, ibadet ve uygulaması kami inancıyla bağlantılıdır.¹⁶³ Japonya kamilerin barındığı var olduğu mistik ve kutsal bir mekân olarak kabul edilmesi Japonya’yı sadece bir ülke olma konumundan çıkarır. Ona farklı bir anlam yüklenmesini sağlar.

Japon inanç sisteminde Japonya da bulunan her şey ağaçları kayaları, akarsuları ve şelalelerin canlı/cansızlarıyla birlikte hepsi ruhsal bir doğaya sahip olarak görülür ve hepsine saygıyla tazimde bulunmanın önemi vurgulanır. Kamilerin Japonya’yı kutsallaştırdığı ve Japonyada bulunan her şeyin kutsandığı inancı neticesinde Şinto hiçbir zaman Japon kıyılarından uzağa yayılmacı bir politika ile yayılmamıştır. Japon imparatorları her zaman dünyanın koruyucuları olarak görülmüştür. Şinto'nun Japonya dışındaki takipçileri bir Şintoist olarak kabul edilir fakat esas olarak, Şinto'nun dini geleneklerini takip etmeye devam eden Japon doğumlu insanlar asli Şintoistlerdir.¹⁶⁴

Diğer dinlerden Şinto’yu ayıran bir diğer önemli noktada dine giriş ile ilgili bir ritüel veya herhangi bir resmi yol olmamasıdır. İnsanlar Şinto'ya katılmazlar. Bunun içinde (Şintoist olarak) doğarlar ve içinde büyüyerek, kendilerini pek çok yerde Şinto'nun takipçileri olarak tanımlayarak ancak tam anlamıyla öğrenebilirler. Şintoistler aileleri, kasabaları, adaları veya Ülkelerini kendileriyle özdeşleştirerek bu bağı daha da güçlendirirler. Hayatları boyunca ister kendilerini dindar kabul etsinler veya etmesinler, takipçiler Şinto festivallerini gözlemler ve Şinto uygulamalarını takip

¹⁶¹ Lee, **Japonya, Fizikî ve Beşerî Coğrafya**, s. 498.

¹⁶² Petek Kitamura, **Hayaller Ülkesi Japonya**, Erko Yayınları, İstanbul, 2007, s. 125.

¹⁶³ Akbay, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, s. 1-2.

¹⁶⁴ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 41-44.

eder. Bu bir Şintoist olmadan önce Japon olmanın sonucudur. Özellikle tatil günlerinde yapılan dini festival ve bayramlara katılmak önemli görülür.

Japon Turizm endüstrisi ülke ziyaretlerinde hem yerli hem de yabancı ziyaretçilerini Şinto mabetlerine ve doğa harikalarına uzun süreli günlük geziler düzenlemektedir. Japonya'nın kami ile ilişkisini Japoncadaki güzelliklere dini bir temel dayanak olarak oluşturmaktadır. Japon bilgisine göre, Japonya'nın güzel adaları, karla kaplı dağları ve pırıl pırıl kıyıları, şelaleleri ve yemyeşil bitki örtüsü, göksel kami tarafından yaratılmıştır. Bu düşünce az olsa dağünümüz Japonları Şinto inançlarını harfi harfine kabul ediyor ve geleneksel olarak topraklarını ve insanlarını yarattığına inanılan kamilere saygı ve şükranlarını sunmaya devam ediyor.

Doğal manzara ve doğayla iç içe olma arzusu modern zamandaki peyzaj kaygısına rağmen doğa ile ilgili bir estetik duygusunu geliştiren Japonların, sadelik, doğayla uyum ve güzellik algısıyla hareket etmişlerdir. Japonlar doğayla iç içe güzelliklerlesanat ve edebiyat ile ilgili çalışmalar sunmuşlardır. Japon müziği, tabloları, evleri ve giyimleriyle doğayla iç içe olan bir tasvir sunmaktadırlar. Japonya denilince akla gelen en önemli unsur olan japon çiçeği *Sakuralar* adına festivaller düzenlenmektedir. İlkbahar döneminde yıllık kiraz çiçeği açılışı için törenler, eğlenceler düzenlenmektedir. 1934 yılında ilk olarak açılan ulusal ve yarı ulusal parklar ülkede önemli bir yer tutmuştur. Sonraları bu parklar çok geliştirilerek sayıları artırılmıştır. Japon bitki türleri ve Çiçekleri ile bezenmiş bahçeler Japon peyzaj mimarisinin örneklerinin oluşturmaktadır.

Japonlar, bir araya gelen doğu Asya kültürlerinin baskılarına rağmen, kendi benliklerinde ulusalcı, vatanperver ve “Biz farklıyız” ruhunu geliştirmeyi başarmış, Ada ülkeleri içerisinde benzeri olmayan bir hayat tarzı oluşturmuşlardır. Yağmur ve iklim, Japon ve Asya beslenme alışkanlıklarında çok önemli bir yer tutan pirinç üretimini desteklemiştir. Japonya, ada ülkesi olması dolayısıyla kıyı ve derin deniz balıkçılığı ile ünlüdür. Balık doğu Asya ülkelerinde ender bulunan süt ve et ürünleri yerine, yüksek proteinli bir besin kaynağı olarak tüketilmektedir. Pirinçten veya Kuzey iklimlerde yetişen buğdaydan yapılmış şehriyeli yemekler, her yerde bulunan soya fasulyesi Japonya’da yiyecek olarak kullanılan başlıca ürünlerdir. Basit bir Japon yemeği pirinç, balık ve sebzelerden oluşmaktadır. Daha özenli şölenler, ilave yemekler

içerir. Ancak yemekte ne sunulursa sunulsun, besinlerin rengine, dizilişine ve göz zevkine hitap edişine önem verilmektedir. Özellikle yeşil çay Japonların önemli içeceklerden biridir.¹⁶⁵

1.5.2. Japonlar (İnsan) Kutsaldır

Japon anlayışını oluşturan ve insanlar arası iletişimde anlayış, uyum, saygı, saflık, temizlik, huzur ve sakinliğe vurgu yapılması bu dinin yansımasıdır. Şinto her yerde olabilecek olan Kamiler saygı duyulması düsturu Japonların her işlerinde bu duruma dikkat ederek çalışmalarını ve hayatlarını bu doğrultuda idame etmeleri prensibini öngörmüştür. İster canlı olsun ister cansız olsun her varlığın içindeki kutsal Kami anlayışı Japon ahlakı olarak ortaya çıkmıştır. Japon adasından ortaya çıkan kâğıtkatlama sanatı olan *Origami* sanatında kâğıdın içerisinde olan kamiye saygıyı kâğıdı en güzel biçimde katlamak olarak gören Japonlar bunu sanat haline getirmişlerdir. Yemeğin içerisinde Kamiler saygıyı ifade etmek için *Bento* yemek kutuları kullanmaktan başlayarak, dövüş sanatlarında, kılıç kullanmada, giyimde müzikte hayatın her alanında Kamiler saygının bir ifadesi yer alır. İş veya durumu en mükemmel biçimde yerine getirmek esastır. Şinto doğaya karşı duyarlılık ve uyum gerektirir. Bu anlayış Japonların mimari, peyzaj, çiçek bahçelerini düzenlemek, çay seremonileri, meyve kesme vb. birçok uygulamada kendini göstermektedir.¹⁶⁶

Japon ahlak anlayışında sadece kötü davranışlar ahlak dışı davranış olarak kabul edilmez. Bunun yanı sıra olması gereken ahlaki davranışların eksik veya hatalı yapılması, ya da ahlaki anlayışın hiç olmaması da hoş görülmeyen davranışlar olarak kabul görmektedir. Şinto kötü davranış kalıpları olarak kamiyi rahatsız edecek davranışlarda bulunmak, ibadeti engelleyecek davranışlarda bulunmak dünya ve insanlar ile uyumu koparmak, doğaya saygısızlık ve canlılara zarar vermek gibi davranışlar Şinto'da bir Şintoist'e yakışmayan davranışlar olarak kabul edilir.

Şinto görünürde ve uygulamada kamilere güçlü bir inançla bağlanmayı öngörse de bu anlayışın günlük yaşamdaki iz düşümü Japon halkının çağlar boyunca ortak yaşam tarzının Kami inancıyla sağlamlaştırılarak nesiller boyunca sürdürülmesinin

¹⁶⁵ Kübra Koç, “Ülke Tanıtımı Japonya”, *Asya Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, Cilt: 4, 2019, s. 8-9.

¹⁶⁶ Arık, “Şintoizm”, s. 472.

sağlanmasıdır.¹⁶⁷ Japonları ve Japonya'yı bir arada tutan özel kılan ve değişikliklere karşı toplum değişirken onları bir arada tutan Şinto yazılı olmayan kuralları ve mitlerine olan bağlılıklarıdır. Japon olma ruhunu insanların anlaşılması ve gelecek nesillere aktarılmasında çok büyük öneme sahip olan ve yazısız kurallar bütünü oluşturan yapıya töre denilmektedir. Törelere; Japon halkı için değişmez ve mutlaka uyulması gereken emirlerdir. Törelere uyulduğu takdirde kültürün nesilden nesile aktarılmasını sağlayacak unsur olduğu inancıhâkimdir. Bu kurallar insanlara görünmeyen güçlerden korkmayı, otoriteye boyun eğmeyi, yakınlarını sevmeyi, eşe ve çocuklara karşı şefkatli olmayı, komşulara ve evdeki hizmetçilere iyi davranmayı, işinde çalışkan olmayı ve işlerini doğru bir şekilde yapmalarını emretmektedir.¹⁶⁸ Bu anlayış, insanın dünyaya geliş sebebini anlamlandırmak da bir kılavuzluk yapacaktır. İnsanın elinden gelenin en iyisi olabilmesi için çalışması Kamiye karşı bir görev olarak kabul edilir. Japon olma anlayışının özünde çoğunlukla aile kültüründen kaynaklanan adetlere körü körüne itaat etmek gerekir. Bu anlayış din ile birbirine geçmiş durumdadır. Boyun eğmek bir dindarlık göstergesi olarak algılanırken, karşı gelmek dinsizlik anlamına gelir.¹⁶⁹ Ahlâkî açıdan dayatılan bu adet ve gelenekler sürekli tekrarlandıklarında zaman içinde Japon ırkına has bir davranış biçimi halini almıştır. Şinto sayesinde Japon halkı bu ulusal karaktere kavuşmuş ve varlığını yaşatmayı sürdürmüştür.

Kami'nin hayatı ve ruhu ile donatılmış, ebeveynlerine de saygı günlük yaşamlarında kamileri yüceltmek ve saygıyı tazim emenin bir başka yoludur. Bu durum dışarıdan bireyin haklarının aile görmezden geliniyor olarak anlaşılıyor olsa da Aksine, arka planda dini ayinler ve Şinto temel dayanağı, bireyin doğasının ve Ailenin otoritesini korunarak toplum bilincinin oluşmasına katkı sağlamaktır.

1.5.3. İmparator Kutsaldır

Şinto'da imparatorluğa dahası imparatoru bir Tanrı olarak görerek ona bağlı olmalarında Şinto dini kaynakları olarak kabul edilen mitolojik kaynaklara dayandırılmaktadır. Mitolojide dişi ve eril kamiler güneş tanrısı olan Amaterasu ve ay

¹⁶⁷ Hearn, **Japonya**, s. 107.

¹⁶⁸ Hearn, **Japonya**, s. 107-108.

¹⁶⁹ Hearn, **Japonya**, s. 107-110.

tanrısı olan Tsukiyomi-no-Mikoto'yu meydana getirmişlerdir. Yaratılan kamiler gök ülkesinden yeryüzünü kontrol etmeye çalışıyorlardı. Daha sonraki süreçte Japon adalarındaki düzensiz yaşamı düzene sokmak ve karmaşayı sonlandırmak isteyen Amaterasu büyük oğlu Ninigi'yi yeryüzüne idareci olarak görevlendirmiştir. Ninigi de bu emre uyarak yeryüzüne iner ve böylece ilk insan imparator unvanını alır. Bu mitolojik öyküye göre hem Japon adaları hem de Japonlar ilahi bir kökene sahiptir. Bundan dolayı II. Dünya Savaşına kadar her imparator güneş tanrısı Amaterasu'nun oğlu olarak kabul edilmiştir.¹⁷⁰ Mitolojik kaynaklara dayandırılan imparatorun kutsal olduğu anlayışı Şinto'nun toplumu birleştirici bir unsur halinde kullanılması ve halkın kendisine kutsallık izafe edilen Japon imparatorunun nüfuzu altında birleştirilmesi amaçlanarak, koyu bir yurtseverlik bilinci oluşturulması hedeflenmiştir.

Şinto kaynaklarında belirtildiğine göre, M.Ö 6. yy da imparatorluk ailesinin mensup olduğu Yamato kabilesi güneş tanrıçası Ametarsunun (semavi aydınlık, lamba)nesli olarak kabul edilmiş ve bu sıfatla ülkeyi yönetmeye başlamıştır. Buna göre diğer kabileler onların ilahları olan Kamiler Yamato hanedanlığı kamisi etrafında ve onun başkanlığında toplanmışlardır. Böylece imparatora tapınma kültürü ortaya çıkmıştır.¹⁷¹ İmparatorların güneş Tanrısı Amaterasu'nun yaşayan inkarnasyonları olduğuna inanç, uzun yıllara kadar bir gelenek olmasına rağmen bu inanç 19. yüzyılda dogmaya dönüşmüştür. Bu dogmaya göre imparator kutsal, dokunulamaz ve Mutlak Varlığın bir tezahürüdür. Dahası bu dogmaya göre imparator, yüceltmesine layık olan beşer görünümlü bir ilahtır. Hatta bu dogmanın tesirinde kalan bazı Japonlar imparatorun sadece Japonların başı değil, aynı zamanda tüm kâinatın idarecisi olduğuna bile inanır olmuşlardır. Ulusal bağlılık bireyin en başta gelen sorumluluğudur. İmparator; ulusun lideri ve ulusun kamisine hizmet eden rahiptir.

1868'den 1945'e kadar devlet Şinto dinini Japon devletinin milli dini olarak desteklemeye devam etti. Bu dönem boyunca devlet Şinto'sunu kabul etme, devlete bağlılığın bir gereği olarak görülmüştür. Budizm, Konfüçyüsçülük ve Hristiyanlık gibi diğer dinler devletin devlet Şinto'suyla ilgili görüşleriyle uyum içinde olmaları şartıyla Japonya'da varlıklarını devam ettirebilmişlerdir. Bu bağlamda söz konusu bu dinlerin de kabul etmek zorunda olduğu Şinto inançları şunlardı: Japon toprakları ilahi

¹⁷⁰ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 262.

¹⁷¹ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 104

olarak yaratılmıştır, imparatorlar kesintisiz bir şekilde güneş Tanrısı Amaterasu'dan türemektedir ve Japon halkı ilahi kökenlidir. Devlet Şinto'sunun dini öğretilerini ve baskısının yaşandığı bu dönemde Japon hükümetleri dinin yaptırım gücünü arkalarına alarak mutlak bir siyasi ve askeri güce sahip olmuşlardır.¹⁷² Devlet veya imparatora karşı çıkmak isteyen halkın veya insanların dini güç karşısında etkilerini kırmak amaçlanmıştır. Ancak Japonya'nın II. Dünya Savaşı'nda mağlup olmasıyla dini despotluk ve hâkimiyette artık varlığını kaybetmiştir. 1945'te Japonya'yı işgal eden İttifak devletleri imparatorluğun, devlet Şinto'sunu ve imparatorluk ailesine yapılan ilahi tasavvur düşüncesinin sonlandırılması gerektiğini emretmiştir. Ayrıcalıklı bir konumda olan ve Budizm karşı üstünlük sağlayan Şinto mezhep ve hareketlerinin, Japonya'daki tüm dini inançları devlete karşı eşit konuma koymasını emretmiştir. Tüm bu gelişmeler üzerine Japon İmparatoru halka sesleniş konuşmasında “imparatorların ilah olmadığı ve Japonların ırksal olarak tarılar tarafından yaratılmadığını japon imparatorlarını Japonya ve dünyanın yöneticiolmadığı ile ilgili bildiriye açıkça ilan etmiştir.¹⁷³

İkinci Dünya Savaşının ardından imparatorluğa olan inancın kırılmasıyla birlikte günlük yaşamda imparatorun etkisinin olduğu alanlar önemini kaybederek silinmeye başlanmıştır. Devlet tarafından yaptırılan ve desteklenen Devlet Şintosuna mabetlerinden devlet desteği çekilmiş, mabetler artık kendi imkânlarıyla baş başa bırakılmıştır. İmparatorluk gözetiminde ve bakımında olan tapınak ve mabedler din adamları ve hayırseverlerin bağışlarıyla ayakta kalmaya çalışmıştır.¹⁷⁴ II. Dünya Savaşına kadar yenilmez ve İlahivarlık olarak görülen imparatorlar da artık l bir beşer olarak görülmeye başlanmış, atfedilen Kami ruhu inancı yerini materyalizme bırakmıştır. İmparator, tanrısal özelliği elinde bulunduran, yeryüzündeki temsilci veya mutlak güç olarak değil, Japon devletinin ve halkının birliğinin sembolü olarak kabul edilmektedir. Japon İmparatorluğu günümüzde hala devam etmektedir. Ancak sadece geçmişe bağlılığın göstergesi olarak sarayda oturan prens ve prensesler vardır. Herhangi bir dini güç ve nüfuz günümüzde bulunmamaktadır.

¹⁷² Halil İbrahim, Şenavucu, **Japon Dini Bayramları**, (Yayınlanmış YüksekLisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2006, s. 98-102.

¹⁷³ Batuk, “Şintoizm – Geleneksel Japon Dini”,

¹⁷⁴ Şenavucu, **Japon Dini Bayramları**, s. 68.

1.6. ŞİNTO'DA DİĞER DİNLERE BAKIŞ

Japonya'da din kavramı yerine kavram “şûkyo' ifadesi kullanılmaktadır.¹⁷⁵ Bu ifade Japonya'da ilk defa 19. yüzyılda kullanılmaya başlamıştır. Bundan önce, yol anlamında “do”, “to”, “tao”, “miçi” gibi kavramlar, din kavramını karşılamaya yetmekteydi.¹⁷⁶ Şinto; yabancı dinlere karşı hiçbir dinin gösteremeyeceği kadar müsamahalı bir yaklaşım sergilemiştir. Bu durum Japonya'da dinler arası geçişin mümkün ve kolay olduğu bir din anlayışının yerleşmesine sebep olmuştur. Japonlara göre bir dine inanmak veya inanmamak, arasında önemli bir fark yoktur. Önemli olan o dinin ne kadar yaşandığıdır. Bir Japon'a hangi dine mensup olduğuna dair sorular yönelttiğinizde muhtemelen inanmadığını, kabul etmediğini ve mensup olmadığını söyleyecektir. Dinsiz bir biçimde algılanabilecek bu ifade onun ne dinsiz olduğunu ne bir tanrıya inanmadığını ne de bir dine mensup olmadığını gösterir. Şintoistlerin yâda Japonların dini algılama biçimlerinin farklılığı olarak önümüze çıkmaktadır.¹⁷⁷

Çin, Hint ve Japon dinleri formaliteci olmadığından bu dinlere girecek kimselere yönelik resmî düzenleme ve törenlere pek yer verilmez.¹⁷⁸ Şinto dinine girmek veya bu dinden ayrılmak dinî yönden bir önem arz etmez, isteyen Şintoist bir başka dine de üye olabilir. Nitekim birçok Şintoist aynı zamanda Budist'tir, Taoist olanların birçoğu da Budist ve Konfüçyüsçü'dür. Taoist olmak yahut Konfüçyüs'çülüğe girmek için herhangi bir ön hazırlık veya törene gerek yoktur.¹⁷⁹

Japon olmayan birisi için Şinto yönünde din değiştirmek zor olacaktır ve esasen Şinto'nun da bir taraftar arayışında olduğu söylenemez.¹⁸⁰ Nitekim Şinto yapısal olarak basit görünmekle birlikte bu dinin özünü tam olarak anlaşılması gerekmektedir. Şinto Japon halkının kültür ve tarihini yansıtır. Bu kültür ve tarih mirasına pek çok Japon halk inancı da eklenmiştir. Diğer dinlerden farklı olarak Şinto'nun bir kurucusu ve peygamberi söz konusu değildir. Ayrıca bu din dinsel bir merkeze de sahip değildir.

¹⁷⁵ Joseph Kitagawa, M. “Japonya Dinleri”, Asya Dinleri, Abdullah Davudoğlu (Çev.), İnkılâb Yayınları, İstanbul, 2002, s. 115.

¹⁷⁶ Şenavcu, “Japon Dinî Bayramlarının ...”, s. 21.

¹⁷⁷ Yitik, “Budizm”, s. 112.

¹⁷⁸ Charles Holcombe, **Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, Muhammed Murtaze Özeren (çev.), Dergah Yayınları, İstanbul, 2016, s. 109.

¹⁷⁹ Ali Köse, “İhtidâ”, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ihtida> (29. 01. 2021).

¹⁸⁰ Arthur Cotterell, Rachel Storm, **Büyük Dünya Mitoloji Ansiklopedisi**, Emel Lakşe (Çev.), İstanbul, 2011, s. 422.

Pek çok açıdan Şinto bir hayat felsefesi, yaşanan hayata dair bir inanç ve rehber olarak görülmektedir. Şinto'nun temel inancı bütün varlıklarla uyum içinde yaşamaktır.¹⁸¹

Şinto diğer dinlere hoşgörü ile bakan bir dindir. Bu ılımlı bakış açısı inanırlarının inanç konusunda özgür bırakmasıyla da kendini göstermektedir. Bir Şintoist Şinto dinine inanırken aynı zamanda iki hatta üç dinli olmasına da izin verebilir. Budizm, Taoizm ve Konfüçyanizm, M.S. 4. yüzyılda Japonya'ya girerek Şinto ile birlikte senkretik bir din oluşmasını sağlamıştır. Bu yüzden bir Japon aynı anda birden fazla dinin inanırı olup her birinin uygulama ve düsturlarına uyabilir. Taoist felsefe ile zihnini doyurup, Konfüçyanist ahlak anlayışını benimseyip hem Şintoist hem Budist olabilir bunun tam tersi de mümkündür.¹⁸²

Bir Japon kendini dini terminolojide "Şinto doğdum, Budist olarak öleceğim, bu arada Hristiyanlık dâhil bütün öteki dinlerin öğretilerine tümüyle açığım, benimkisi böyle bir yol, sizinkisi nasıl bilmek isterdim" diyerek anlayışını ortaya koymuştur. "Biz, Şintoist doğar, Budist ölürüz."¹⁸³ düsturuyla anlatılmak istenen Japon hayatında birçok dinin etkisinin aynı anda görülebileceğidir. Bu durumda bir Şintoist için bir dinin diğerinden daha önemli veya önemsiz ayırımına gitmediğine işaret etmektedir. Günlük yaşam, doğum ve doğum ile ilgili uygulamalarda Şinto geleneksel uygulamalarına; ölüm ve ölüm ile ilgili uygulamalarda ise Budist anlayışına göre hareket edildiği ifade edilmektedir.¹⁸⁴ Birbiriyle iç içe geçmiş görünse de dinler ile ortak bağlar kurup bunları kullanıyor olsa da Şinto dini kendinin ayırıcı ve milli kılan yönleriyle Japonların kadim dini olma özelliğinin sürdürmektedir. Bütün bunlara rağmen, hangi dinden olursa olsun bir Japon'un asıl yolu "Japon olmaktır."¹⁸⁵

Meiji restorasyonu ile Şinto devlet nezdinde öneminin ön plana çıkmasıyla Şinto ve Budizm'in asırlık ittifakı sona erdi. Budist tapınaklarından Şinto ibadet nesneleri kaldırıldı, Budist heykelleri ve sanatı Şinto mabetlerinden kaldırıldı ve iki dinin birbirinden bağımsız ibadethaneler kurma yoluna gidildi Başlangıçta hükümetin amacı Budizm'i bastırmak için olmuştı, fakat Budizm çok köklerini derin alanlara yerleştirme imkânı bulmuştu. Japon kültürüne yerleştirmişti. Budizm bastırılmadı,

¹⁸¹ Özhan, **Japon Zihniyeti**, s. 18.

¹⁸² Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 254-256

¹⁸³ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 77-78

¹⁸⁴ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 26-30.

¹⁸⁵ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 78.

ancak iki din resmen ayrıldı, farklı bölgeleri devraldı türbeler ve tapınaklar ve farklı kimlikler geliştirmek zorunda kaldı. Bunu sonucu olarak Ryobu veya çift yönlü Şinto, olarak ifade edilen Şinto ve Budizm'in birleşimi ile meydana gelmiş yeni dini bir anlayış ortaya çıkmıştır.¹⁸⁶

Cenaze merasimi de genellikle Budist inancına göre yapılan günümüz Japonya'sında 127 milyon olan Japon nüfusunun sadece 4-5 milyon kadarı saf Şinto dinine mensuptur. Özellikle tapınak görevlileri ve merkezden uzak olan bölgelerde bu dini geleneğe sıkı sıkıya bağlı saf şintoistler bulunmaktadır. Geri kalan nüfusun büyük kısmı ise Şinto ile Budizm'in karışımından oluşan “*Şinbutsu Şugo*” olarak ifade edilen senkretik bir inanca sahiptirler. Uygulama ve ritüellerde Budist öğretilere göre yaşarken inanç ve davranışsal boyutta Şinto öğretilerine göre yaşamaktadırlar. Ancak “*Şinbutsu Şugo*” Budizm'in daha baskın olduğu bir geleneğe bağlıdır. Ayrıca Konfüçyüs'çülüğe tâbi olanlar da vardır.¹⁸⁷ Şinto Milli bir din olması nedeniyle sadece Japonlar arasında varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte. Başta Japonya olmak üzere Japonların yaşadığı diğer ülkelerde de yayılma imkânı bulmuştur. Günümüzde Şintoistlerin sayısının 4. 000. 000'un üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Kendini şintoist olarak ifade eden kişilerin sayısı yaklaşık olarak 108 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.¹⁸⁸

Budizm'in Japonya da yayılışı Kore'den öğrendikleri fikir ve uygulamaları Japonya'ya dönenen zengin insanların toplumda yaygınlaştırmasıyla başlamıştır. Bu nedenle Budizm, halk tabanında başlayan bir dini inanış biçimi değildir. Daha çok seçkin ve zengin yönetimdeki Japonlar tarafından benimsenmiş bir inanış olmuştur. Ancak, zamanla yönetimin desteği ve Budist rahiplerin etkili çalışmalarıyla Budizm giderek gücünü artırarak Şinto'yu etkisi altına almıştır. Bu noktada Budizm'in ülkenin tamamına nüfuz ettiği fark edilerek, Budizm'e karşı tepki duyulması gerektiği halk ve inanırlar tarafından fark edilerek, bu duruma çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Sistemli ve inançlı bir kitle ile şintoizm in tekrar Japonya da yükselmesi için çalışmalar yapılmıştır. Buda Şinto'nun gerçek anlamıyla ortaya çıkmasına neden olmuştur. Şinto rahiplerinin Budizm'e tepkisi köylerden şehirlere organize bir hareket haline

¹⁸⁶ Şenavucu, **Japon Dini Bayramları**, s. 75.

¹⁸⁷ Güvenç, **Japon Kültürü** s. 154-157

¹⁸⁸ Güvenç, **Japon Kültürü** s. 151-155.

dönüşerek milli bir uyanış çabası haline dönüşmüştür. Örgütlenen Şintocular, Budizm'den farklı olarak Japonların esas dinin Şinto olduğu fikrini vurguladılar. 16. yüzyılda Kitabatake Chikafusa, Jihen, Khijo Kanera gibi filozofların yazılarında bu ayırım netçe görülebilir. 15. yüzyılda Yoshido (veya Yuiztsu) Shinto denilen, öncülüğünü Urabe Kanetomomo'nun (1435-1511) yaptığı hareket Şinto'nun Japonların esas dini olduğu anlayışını vurguladı.¹⁸⁹ Urabe Budist ilahların Şinto kamilerinin Avatarları olduğunu ileri sürerek Budistlerin kaynaştırma işlemi tersine dönüştürmeye uğraşmıştır.¹⁹⁰

Japon tarihinde bir devrim olan 1868 imparator Meiji dönemi, Şinto'yu Budizm'den ayırmış ve onu Japon ulusunun milli dini olarak ilan etmiştir. Şinto'nun kurumsallaşmasını ve sistemleşmesini sağlayamamıştır. Bu gelişmeye paralel olarak Şinto mabetlerinin ve rahiplerinin büyük çoğunluğu devletin kontrolüne alınarak hem maddi hem de siyasi destek alması sağlanmıştır.¹⁹¹ Bu dönemden II. Dünya Savaşına kadar devlet Şinto'yu Japon devletinin milli dini olarak desteklemeye devam etti. Ülkenin İmparatorların güneş Tanrısı Amaterasu'nun günümüzde yaşayan reenkarneleri olduğuna inanç, güçlenerek devam etti. Bu anlayışla birlikte imparator kutsal, dokunulamaz ve kendisine şartsız, şüphesiz itaat edilen yegâne varlık olmuştur.¹⁹² Bu dogma daha da güçlenerek imparatorun sadece Japonların idarecisi olmamın yanı sıra bütün dünyanın yöneticisi olduğunu savunmuştur.¹⁹³ Japonya'da Yarnato Hanedanı, Amaterasu'nun nesli olarak hükmetmeye başlamış ve bu imparatora tapınma, bir kült oluşturmıştır. Topluma yeni entegre olmuş din ve kültürlerin etkisini azaltmak için milli uyanış hareketi başlatılmış ve Şinto'da millileştirme ve öz Şinto görüşünün tüm çevrelerce benimsenmesini körüklemiştir. İmparator kültü, bir devlet siyaseti haline gelmiş ve devleti Şinto'nun desteğine bağlamıştır.

Son dönemin devamında Şinto'nun etkisi giderek azaltılmıştır. Tanrısal ruhların yeryüzündeki temsilcisi olan Japon imparatorluğun II. Dünya Savaşında yenilmesi bu düşüncenin tepe taklak olmasına neden olmuştur. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'nın yönlendirmesi, yeni dini hareketlerin etkisi ve

¹⁸⁹ Toshio, "Shinto in the History of Japanese Religion", s. 1-5.

¹⁹⁰ Demirci, "Şintoizm", s. 322.

¹⁹¹ Meyer, **Japonya Tarihi**, s. 7.

¹⁹² Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 175.

¹⁹³ Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi**, s. 266.

modernizmin gibi yeni nesil problemler dolayısıyla Şinto eski gücünü kaybetmiştir. Şinto'nun etkisini azaltılmak istenmesinin nedenlerinden biri olarak da Japon milliyetçiliğini destekleyen bir din olmasından dolayı eski düzenin sürdürülmeyle çalışılmasıydı. Japonya'nın uzak doğuya hâkim olmasının nedenlerinden biri olarak gösterilmiştir. Japon hükümeti Şinto imparatorun tüm dünyaya hâkim olması gerektiğini düşünmesinden dolayı uzak doğuda yayılmacı bir politika izlemiştir. Japonya'nın hâkimiyet anlayışının Amerikacın çıkarlarına ters düşürmesi iki devlet arasında iktidar savaşlarına neden olmuştur. Bu durum üzerine Japonya'nın ve Şinto'nun yayılmasını istemeyen Birleşik devletler Budizm'i desteklemiş ve onun etkisinin güçlenmesini sağlamıştır.¹⁹⁴ Ancak bu durum dinler arası bir savaşa dönüşmemiş, II. Dünya Savaş'ından günümüze kadar diğer dinlerle uyum içinde varlığını korumaya devam etmiştir.

Şinto ve Budizm, bu iki dinsel gelenek mensuplarının barış içinde birlikte yaşadığı klasik Heian döneminde tamamen birbiriyle bütünleşmişti. Nitekim bu dönemde Budizm tedrici olarak ezici bir üstünlüğe ulaşırken, diğer taraftan Şinto sözlü geleneği, efsaneleri ve mitolojileri Şinto kutsal yazıları adı altında yazıya geçirilmiştir.¹⁹⁵ Ezeli Budalardan oluşan Budist panteonunun tezahürü olarak sayısız Şinto kamisi Budizm e taşınarak Budizm tarafından içselleştirilmiştir. Buna karşılık olarak da bazı Budist tanrısal varlıkları da Şinto panteonuna dâhil edilmiştir. Bu gelişme elit tabakanın dini görünümünde olan Budizm in halk arasında hızla yayılmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda da Budist rahipleri Şinto mabetlerinde görev yapmaya başlamış ve bunun neticesinde de Şinto mabetlerindeki törenler büyük oranda Budist formunda ifa edilmeye başlanmıştır. Ancak bu durum iki dinin birleşmesinden ziyade iki dinin din adamları arasında bir iş bölümü şeklinde olmuştur. Buna göre dinsel törenler, vaaz, dogma, cenaze merasimleri Budist rahiplerinin gözetimi altındayken doğum, evlenme, mevsimlik festivallerin kutlanması ve kehanet gibi uygulamalar da Şinto rahiplerinin idaresindeydi.

¹⁹⁴ Meyer, **Japonya Tarihi**, s. 7-9.

¹⁹⁵ Şenavcu, "Japon Dinî Bayramlarının ...", s. 47.

İKİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL JAPON DİNİ ŞİNTO'DAYAŞAM VE ÖLÜM

Günümüz Japonya'sında teknolojiadaki muhteşem dönüşüm, kültürel değişim, ekonomik ve siyasi yapılar geçmiş nesillerden çok farklı bir dünya algısına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Globalleşmenin, evrenselleşmenin yer edinildiği yenedünya düzeninde Şinto'nunayrı bir kimliği vardır. Bu kimlik oluşumu hayatın her alanında kendini göstermektedir. Japon geleneklerinin etkisi ve Japon düşünce biçimleriyle ayrılmaz bir şekilde iç içedir. Bir japon her zaman, dindardır. Büyük çoğunluğu bir şekilde bayram, festival, düğün, cenazevb. Şintoist uygulamalara katılmaya, özenli bir şekilde kurallara uyması gerektiği bilincindedir. Yaşamlarında ve uygulamalarında ne denli farklılık görülse de her Japon aynı zamanda bir Şinto takipçisi olarak kabul edilir. Şinto millet olmaya ve toplumun korunmasının daha önemli olduğuna vurgu yapar. Din olgusu güçlü olduğu için diğer dinlere karşı olumsuz bir bakış açısı olmadan kendi dini uygulamalarını her an yaşatma üzerine kurmuştur. Toplum, aile ve millet olarak sağlam bir din anlayışı verildiği takdirde bir Şintoist'in mutlu bir yaşam süreceği inancı her alanda kendini göstermiştir.

Kaminin, kamilerle var olan Şinto dininin bireylere hayatlarının her alanında fayda sağlayabileceğine veya birtakım olumsuzluklara neden olabileceğine inanılmaktadır. Bu inanç Japon günlük yaşamından ölüme varan bütün alanlarda etkisini göstermektedir. Buna bağlı olarak onun Japon sosyal yaşamında gözle görülür etkilerinden söz edilmektedir. Örneğin Japon toplumunda suç oranlarının diğer gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması dikkat çekicidir. Ayrıca edebiyattan sinemaya, mimariden sanata hayatın her alanında bu inancın yansımalarını görmek mümkündür. Japonya'da senaristler, yazar ve çizgi romanlar için Şinto ve onun temel inancı olan kami, her zaman beslenen en temel kaynak olarak görülmüştür. Örneğin Japonya ile özdeşleşmiş Japon çizgi romanı manga ve çizgi filmi anime endüstrisinde kamiler,

insanlara dinî bilgiyi ve ahlakî aşlamak, çeşitli mesajlar vermek, onları korkutmak ve sakındırmak gibi farklı amaçlarla izleyicilerine ders içeren konular sunmuşlardır.¹⁹⁶

Şinto resmi bir inanç veya olgusal doktrinlerden oluşan bir inanç sisteminden ziyade Japonların sosyal davranışları, evreni kişisel algılama biçimleri, geleneksel yaşayış ve uygulamalarıyla değer kazanmaktadır. Şinto Japonlara ait yerel Japon dini inanç ve uygulamalarını temsil ederek geleneğin gelecek nesillere aktarılmasında din olgusu yanında önemli bir misyonu da taşımaktadır. Şinto'nun bir diğer önemli özelliği de evrende var olan kamilerin, doğaya verdiği gücün tabiatın bereketli/verimli güzelliğine katkı sağladığı farkındalığıdır. Bu farkındalık sayesinde doğa-insan, insan-insanve insan-evren birbiriyle uyum içerisinde çalışan adeta birbirini tamamlayan birer zincir görevi görmektedir. Bu zincirlerin arasındaki bağ ancak birbirini sevmek, saygı duyma ve kabul etme prensibiyle güçlü ve sağlamlaşmaktadır. Bu farkındalıktopluma ve ahlaka farklı alanlarda yansımalar ile kendini göstermektedir. Bunların başında bireylerin bağlı bulundukları üst merceye karşı sorumluluk duygusuylaminnettarlığı sembolize eden ahlaki prensiplerdir. Diğer bir önemli ilke de hayatın dini ve siyasi pencerelerinin temelde bir ve aynı olduğu anlamına gelen saisei-itchi prensibidir.¹⁹⁷ Bu ilke Japon olma ve Japon milliyetine aidiyetin bilincinin temelini oluşturmaktadır. Buna göre ulusal bağlılık bireyin en başta gelen sorumluluğudur. Zira imparator ulusun lideri ve ulusun kamisine hizmet eden rahiptir. Bu çerçevede Japonlar ideal bir toplumun hem beşeri hem de ilahi eylemlerin tamamıyla ve birbiriyle uyum içinde bütünleşmekten geçtiğine inanmaktadır. Buna göre birey ulusa bağlı olarak görev ve sorumluluklarını yerine getirdiği zaman aynı zamanda dini görev ve sorumluluklarını da yerine getirmiş olurlar anlayışı bu dinde ulus bireyden önce gelir prensibininhâkim olmasını sağlamıştır.¹⁹⁸

Genel olarak Şinto dininde ölüm ve sonrası hakkında kesin ifadeler yoktur. Şinto ölüm sonrasında çok, dünyevî bir dindir denilebilir. Bu yüzden günlük yaşama dair alanlarla ilgilenmişlerdir. Japonlar doğumla, çocukların gelişimiyle ve nikâhlailgili dinî törenleri Şinto uygulamalarına göre, ölümle ilgili törenleri ise Budist öğretilere göre yapmaktadırlar. Çünkü Şinto dininin ölüm sonrası için kami olma

¹⁹⁶ Meyer, **Japonya Tarihi**, s. 73-88.

¹⁹⁷ Holcombe, **Doğu Asya Tarihi**, s. 124.

¹⁹⁸ Kitagawa, **“Japanese Religion: An Overview”**, s. 476.

dışında bir öğretisi yoktur. Şinto dininde ölüm, karanlık, seilmeyen, kötü kabul edilen bir şeydir. Yaşam ve dünyevi âdetlerini Şinto'ya göre; ölüm törenlerini ise Budizm'e göre icra edilmesi bunun bir göstergesidir.

2.1. ŞİNTO'DA YAŞAM

Japonlar ideal bir toplumun ve bireyin hem beşeri hem de ilahi eylemlerin tamamıyla ve birbiriyle uyum içinde bütünleşmesinden geçtiğine inanmaktadır. Şinto geleneğine göre bu dünyada ve öte dünyadaki hayatın en önemli belirleyicisi dini emirler değil, dini ritüellerin ve tabuların yerine getirilmesidir.¹⁹⁹Yerine getirilen her eylem ve dini ritüellere karşı yapılan her hassasiyet kişinin konumunu ve önemini artırmaktadır. Yaşayanların ölümlere muhtaç olduğu inancı çerçevesinde, yiyecek, içecek, eşya ve benzeri şeyleri ikram edilerek her iki yaşamın mutlu kılınması gerektiğine inanmaktadırlar.²⁰⁰ Şinto saflığı ve dürüstlüğü vurgular. Çocuklar olgunlaştıkça onlara kalbin emirlerine, doğaya, atalarına, liderlerine, Kamilere minnettarlık göstermek, onlara saygı duymak gerektiği öğretilir. Doğaya ve dünyaya aldıkları birçok nimet için şükranlarını sunmalarını ve yaşamı dinlemeleri öğretilir. Çünkü Şinto'nun özü budur.

Şinto bireyin; doğaya, çevresine, ailesine, bağlı olduğu ve tüm bunların birbiriyle ilişki içerisinde olduğu her şey ve herkese karşı sorumluluk sahibi olduğuna inanır. Bu düşünce Japon olmaman gerektirdiği Japon düşünce ve davranışlarıyla şekillenen bir yaşam biçimidir. Bireyin düşünce, söz ve eylemleri ailesine, atalarına, imparatora ve ülkesine bağlılığını gösterecek şekilde olmalıdır. Bu ilkenin en açık göstergesi Japon geleneğindeki hara-kiri uygulamasıdır. Bu uygulamaya göre kişi ailesine, atalarına, imparatora ve ülkesine karşı bir yanlış veya bir hata yaptığında onurlu bir şekilde intihar etme yolunu seçmelidir. Bu uygulamada da görüleceği üzere Japon geleneğinde inançsızlık değil, sadakatsizlik yani ihanet en önemli kusur olarak görülmektedir.

Günümüz Şinto'sunda dinin rolü tamamen törensel ve uhrevidir. Günümüzde Şinto halkın eğitiminde veya siyasi arenada savunuculukta herhangi bir rol içermez.

¹⁹⁹ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 121-125.

²⁰⁰ Meyer, **Japonya Tarihi**, s. 175.

Yönetimde bir söz hakkı veya yönetsel bir güce sahip değildir.²⁰¹ Şinto'ya göre her konuda ulusa önderlik eden ve onun yazgısını belirleyenler; yaşayanlardan çok ölülerin ruhlarıdır. Şinto inancında ruhlar rüzgârlar, yağmur ve gelgit, yaprakların filizlenmesi ve açması, yaratma, çürüme, arzulanan ve korkulan her şeyi kapsayan tüm doğal olayları kontrol ederler.²⁰² Bu sayede ruhlar yaşayanların dünyasında varlıklarını hissettirirler. Kamilerin ve insanların aynı dünyada mutluluk içerisinde yaşamaları ancak Şinto'nun belirlediği ve insanın içerisindeki samimi kalbi inanç ile mümkündür. Bunun içinde toplumun temelini oluşturan ata ruhlarına, Kamilere olan bağlılık ve onlara karşı saygıyla davranma anlayışını iyice benimsemektedirler. Kişi ataların belirlediği kurallara tam anlamıyla uyduğu zaman hem bireysel hem de toplumsal mutluluğu elde edeceği için bu dünyada mutluluğu bulacaktır. Atalar kültürünün beş önemli özelliği, toplumun her kesiminde kendini göstermekte ve hala toplumu etkilemektedir. Şinto toplumunda mutlu bir toplumun oluşmasını sağlayan beş temel unsur şunlardır:

- 1) *Ölüler bu dünyanın bir parçasıdır; mezarlarına ve eskiden yaşadıkları evlere musallat olup, kendilerini göstermeden geride kalanlara musallat olurlar.*
- 2) *Bütün atalar tanrılaştırılır, başka bir deyişle onlara insanüstü bir güç atfedilir. Bununla birlikte yaşarken sahip oldukları belirgin özellikleri yitirmezler.*
- 3) *Ölülerin mutluluğu geride kalanların kendilerine gösterdikleri saygı ve özenle doğru orantılıdır. Yaşayanların mutluluğu ise ölülere karşı olan dini görevlerini ne ölçüde yerine getirdiklerine bağlıdır.*
- 4) *Hasatlar, mevsimler, su baskınları, kasırgalar, denizin yükselmesi, depremler vb. iyi ya da kötü tüm olaylar ölülerin eseridir.*
- 5) *İyi ya da kötü tüm insani eylemler ölülerin denetimi altındadır.*²⁰³

Bu özelliklerden de anlaşılacağı üzere ölüler hayatın bir parçası olarak hayatlarını insanlarla devam ettirmekte hâlâ sevgiye, saygıya ve gönüllerinin hoş edilip onların kendilerinden razı olunması beklemektedirler. Çünkü yaşayanlar sahip oldukları her şeyi onlara borçludurlar. Fazla bir şey istemeyen ruhlar sadece

²⁰¹ Hearn, **Japonya**, s. 16.

²⁰² Hearn, **Japonya**, s. 40.

²⁰³ Hearn, **Japonya**, s. 30.

kendilerine kısa ve basit dualarla teşekkür edilmesini isterler. Bu teşekkür bazen kısa bir dua bazen tapınakta sulan bir yiyecek, bazen atanın ruhunu onure edecek basit bir uygulama olabilir. Günlük yaşamında kişinin mutluluğu atasına ve Kamiler karşı göstermiş olduğu bağlılığın nispetince artar veya azalır.

İnsan, kamiye ve atalarına şükran borçludur. Kamilerin kendilerine bağışladıkları hayatı ve her şeyi kapsayan bu şükran duygusunun gerekliliğini davranışlarında göstermeye çabalarlar. Şükran borcunu şimdiki ailesine, topluluğuna ve ulusuna adayarak ödeyebilmenin yollarını arayarak her zaman kendinin geliştirmeyi hedeflemelidirler. Hayat nimetlerle doludur ve bu yüzden kabul etmesi gerekir. Topluma karşı yükümlülüklerini yerine getirmeli ve hayati öneme sahip kendisine emanet edilen her şeyin gerekliliğini yerine getirmelidir.²⁰⁴ Japonların sayısız çağlar boyunca büyükanne ve büyükbabalar, atalar ile birlikte yaşamının da temelinde bu anlayış hâkimdir. Kişinin varlığının devamı için hem doğaya hem de topluma ihtiyacı vardır. O sosyal bir varlıktır. İzole yaşayamaz. Bu yaşayışın güzel bir şekilde devam edebilmesi için temel şart sadelik, uyum ve anlayışla mümkün olacağı anlayışın tam olarak anlaşılıp yaşatılmasıdır.

Şinto'da bencilliğe yer yoktur. Bencillik ibadet ruhuna aykırıdır. Toplumun çıkarları ve kamu refahı her şeyden ibadet yapmaktan daha önemlidir. Şinto'da bencilliğe yer olmamasının bir sonucu olarak insanlar her davranışlarını eksiksiz yerine getirmenin ve bir işi tam olarak yapmanın öneminin farkına varmışlardır. Şinto ahlakı olarak görebileceğimiz ve bencilliğin toplumda olmadığına kanıtı olarak yağmurlu günlerde sokaklarda bırakılan şemsiyelerin kullanımdan sonra yerlerine bırakılmaları, bisiklet ve diğer kişisel araçların orta yerlere rahatlıkla bırakılacak kadar güven ortamının oluşturulmasıdır.

2.1.1. Kami İnancının İnsan Yaşamına Yansımaları (Japon Ahlakı)

Şinto dinin temelinde Kami inancı vardır. Dini şekillendiren ritüellerden, davranışlara, tapınaklardan, düğün ve bayramlara kadar Şinto dinini tamamıyla şekillendiren unsurdur. Şinto resmi bir inanç veya olgusal doktrinlerden oluşan bir inanç sisteminden ziyade Japonların sosyal davranışları, evreni kişisel algılama biçimleri, geleneksel yaşayış ve uygulamalarıyla değer kazanmaktadır. Kami kutsal

²⁰⁴ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 172.

ruh ve doğüstü güç olarak ifade edilse de bundan daha fazlasıdır. Kamilerle birlikte yaşamak, onları hayatlarının her alanında var etmek Japon yaşam ve ahlakını oluşturmuştur. Şinto dininde, sadece Kamiler dini yaşamaz, Kami-insan-doğa hep birlikte Şinto'yu oluşturur. Kamilerle birlikte bir yaşam sürdürmenin en güzeli olduğu fikrini sunan, doğallığa ve sadeliğe vurgu yapan bir dindir. Şinto dinin temel prensiplerini; zekâ, dürüstlük, çalışkan olmak, ahlak, düzen-uyum ve temiz olmak yer alır. Bu prensiplere uydukları takdirde doğru yaşamı sağlayarak Kamiler tarafından takdir göreceklere olan inanç hâkimdir. Şinto, ahlaki doğaya karşı duyarlılığı, uyumu ve dengeyi ön planda tutmaktadır. Bu anlayış Japonların davranış, düşünce ve sanatına da yansımıştır. Bu ahlaki prensip Japonların mimari, peyzaj, çiçek bahçelerini düzenleme, çay seremonileri ve daha birçok uygulamada kendini göstermektedir.²⁰⁵

Kamilerle iç içe bir yaşam sürmek kamilerin hayatın her anında aniden ortaya çıkabileceğine olan inancı canlı tutar. Her an kamilerin hayatının bir parçasında karşılara çıkacakları inancı züht ve takvaya ayrılmak gibi bir sonuç doğurmamıştır. Bunun yerine daha çok çalışma, disiplin ve başarılı olmak gibi insani düsturların gelişmesini sağlamıştır. Şinto dini hiçbir dinde görülemeyecek dinleri kabul konusunda hoşgörü ve nezakete sahiptir. Yabancı din ve inançlara karşı yumuşak ve müsamahalı bir yaklaşım sergilemişlerdir. Bu durum Japonya'da dinler üstü ve her dinin aynı anda inanılabileceği bir anlayışının yerleşmesine sebep olmuştur.

Şinto ahlak anlayışının temelinde, herkesle ve her şeyle uyumlu olma, saflık ve temizlik, huzur ve sükûnete önem verilmektedir. Her şeyde olduğu gibi ahlak anlayışının temellenmesinde de kamileri mutlu etmek ve rahatsız etmemek yatmaktadır. Bir Şintoistte ahlaki değerlerin varlığı yeterli değildir. Bulunması gereken ahlaki değerlerin eksikliği ya da bulunmayışı da ahlak dışı davranış olarak kabul edilmektedir. Eski Şinto'da ahlaki iyi ve kötü kavramı, değer: yoshi (iyi) ve ashi (kötü) kavramları ile ifade edilirdi. İyi ve kötü talih, malzemede iyi ve kötü kalite hepsi dünyevi olmak ya da olmamak anlamında kullanılmaktaydı.²⁰⁶ İyiyi ve kötüyü ayırt edebilen şey, insanın ruhudur. Bu ayırım, Kami'nin yardımı sayesinde mümkün olmaktadır. Bu yardımı alabilmek için kişinin öncelikle Kamiye karşı görevlerinin yerine getirmiş temiz bir zihin, kalp ve anlayışa sahip olması gerekir ve bu da kişinin

²⁰⁵ Arık, "Şintoizm", s. 474.

²⁰⁶ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 194.

çabasına bağlıdır. Adam doğası gereği iyidir ve içinde bulunduğu dünya hayatı da iyidir. Bu yaşanan dünya kami dünyasıdır ve Kötülük o zaman olamaz. Bu durumda kötülük olarak adlandırılacak durumlar insandan veya bu dünyadan kaynaklanır.²⁰⁷ Konfüçyüs'çülükteki “ahlak anlayışına paralel bir ahlak anlayışı benimsenen Şinto'da kötülük anlayışına ahlaki açıdan bakılmamakta ve kötülüğün tövbe ile değil temizlik gibi dini' ritüeller ile çözülebileceği kabul edilmektedir. İyilik anlayışına da “Kamiler’ açısından bakılmakta ve insanlar “Kamilerin Yolu”nu takip ederek iyi olacağına inanılmaktadır. Şintoistlerde sosyo-kültürel konular ve geleneksel değerler ahlaki kurallarda etkili olmakta; geleneksel değerlerin zayıflaması ve bu değerlerden uzaklaşılması ahlaki' yozlaşmanın, milli' ve kültürel çözülmenin sebebi sayılmaktadır. Şinto'da neyin ne zaman ve nasıl yapılacağı kurallara bağlanmıştır. Bağlayıcı olan bu kurallara “Töre” denilmektedir. Törelere vazgeçilmez emirler, uyulması gereken görevler kabul edilmekte ve Japon kültürünün nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır

Şinto Tapınaklar Birliği (Jinja Hanço), halkın gerçek duygularını ve ahlaki doğasını şu üç temel ilkeyle ifade eder:

*İlahi hayra ve ataların yardımları için minnet duymak; tapınak ayinleriyle şenliklere aydınlık, saf ve halis duygularla kendimizi adanmak. Topluma ve diğere insanlara hizmet etmek; ilahi elçiler olarak kendimizi gerçekleştirme yolunda dünyayı iyileştirmek ve geliştirmek. Kendi irademizi İmparator'unkiyle özdeşleştirmek; birbirimizle iyi ilişkiler içinde ülkenin refahı için dünya insanlarıyla barış içinde bir arada yaşamak için dua etmek.*²⁰⁸ Olarak özetlenen bu anlayış kişilerin ahlaki terbiyede rehber olarak kabul etmeleri gereken unsurları da sıralamıştır. Kişinin hem kendisiyle hem ailesiyle hem toplumuyla böylelikle de tüm dünya ile barış içerisinde yaşaması tavsiye edilmiştir.

Şinto ahlâk anlayışının temelinde çocukluk evresinden başlanarak aile fertleri tarafından öğretilen adetlere itaat etmeyi esas alır. Bu anlayışı din ile birbirini tamamlamakta ve birbiriyle iç içe geçmiş durumdadır. Bir Japonun dindarlığı aile geleneğine verdiği öneme ve uygulamaları ne derece boyun eğdiğiyle ölçülmektedir.

²⁰⁷ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 193.

²⁰⁸ Arık, “Şintoizm”, s. 476-478.

Boyun eğmek bir dindarlık göstergesi olarak kabul edilirken, dini inanç ve uygulamaları önemsiz görerek yerine getirmemek dini zayıflık anlamına gelir.²⁰⁹ Nesilden nesile aktarılan bu kültür ve anlayış biçimi zamanla Japon halkına has bir kült oluşturarak Japon halkının özel ve ulusallaştırılmış bir yapıya bürünmesine katkıda bulunmuştur. Birey bütün ahlaki kural ve davranışlara sahip olduğu ölçüde değerli ve üstündür. Kamilerine gereken saygıyı gösteren kişi dünyadaki mutluluğunu perçinlemiş olur. Şinto dininde namus ve iffet çok önemlidir. Bu davranışlara karşı riayetsiz davranmak kamileri üzebileceği endişesi bu konuda azami gayretin gösterilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Çocukların büyüklerine karşı saygılı olmaları gerektiği ve onlara saygının ifadesi olarak yere doğru eğilerek verilen selamlaşma saygının bir tezahürü olara görülebilir. Şinto evlilik ve çocukları bu ahlak anlayışında yetiştirmek de çok önemli olarak görülen durumlardır. Bu yüzden geçlerin evlenmesi tavsiye edilmiştir.

2.1.2. Şinto İnançlarının Gündelik Yaşama Yansımaları

Şinto günümüz Japonya'sında bir kültür, dünya görüşü ve ritüellerden oluşan inanç sistemi olarak varlığını sürdürmektedir.²¹⁰ Bireyin düşünce, söz ve eylemleri ailesine, atalarına, imparatora ve ülkesine bağlılığını gösterecek şekilde olmalıdır. Japon olmanın ve toplum olarak aidiyet duygusunun tam olarak pekişmesi için Japon vatandaşlarının çoğu Şinto kutsal günlerini kutlar, festivallerine katılır, doğum, evlilik ve ölüm gibi yaşamlarının önemli olaylarını inançlarına göre şekillendirir. Japonya' da çoğu insan kendi doğumunu bir Şinto mabedinde kaydettirir ki bu uygulama birkaç yüzyıldır aynı zamanda yasa gereğidir. Geçmişe bağlılığın ve aidiyet duygusunu tam olarak yerleşmesi içindir.²¹¹

Şinto günlük yaşamında genel olarak folklor, büyü ve sihir, hac, ritüel, ibadet ve ulusallığı içine alan bir dizi dini ve kültürel uygulamalardan oluşan bir sistem üzerine kurulmuştur. Şinto dini ve sosyal-toplumsal boyutu çeşitlilik gösterdiği için Şinto dinsel uygulamaları bazı alanlarda değişiklik göstermektedir. Bu yüzden Şinto uygulamaları oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Şinto uygulamaları arasında en dikkat çekenleri animizm, verimlilik ritüelleri, atalara ve kahramanlara yönelik

²⁰⁹ Hearn, **Japonya**, s. 107.

²¹⁰ Arık, “Şintoizm”, s. 479.

²¹¹ Kitagawa, “**Japanese Religion: An Overview**”, s. 476.

ritüeller ve tabiat güçlerine tazim gelmektedir.²¹² Bu uygulamalar ile günlük yaşamın her alanında Kami inancı ve Şinto dininin etkisi görülmektedir.

Şinto'nun vakit ve kuralları belirli olan ve kesinlikle yapılmasını zorunlu kıldığı bir ibadet öğretisi yoktur. Tarihi belirlenmiş ve gidilmesi zorunlu olan bir ibadet merkezi uygulaması bulunmamaktadır. Yani insanlar günün, herhangi bir saatinde veya herhangi bir yerde dua edebilirler. Ancak önemli günlerde, bazı istekleri olduğunda veya kamilere şükranlarını sunmak istediklerinde mabede gitmeyi tercih ederler. Şinto da yaşam dünyası ile ölü dünyası arasındaki günlük iletişim basit ibadetler yerine getirilerek yapılmaktadır. Bir Şintoist'in kendi başına veya bir mabette dua etmesi, pirinç ve pirinç şarabı kurban etmesi, aile fertlerine karşı saygılı davranması yapması gereken temel uygulamalar olarak sıralanabilir.

Japonların çoğu, ülke genelinde kutlanan genel bayramlara katılmaya özen gösterir. Genel bayramlar dinin hayata önemli bir yansıması olarak görülür. Bu bayramlarda geleneksel müzik aletlerinden, kıyafetlere, yiyeceklerden kutlama süslerine varıncaya kadar milli birlik bilinci aşılanmış olur.²¹³ Şinto dininde ibadetleri sınırlayan veya belirleyen herhangi bir kural veya dini öğreti olmamakla birlikte geleneğin ve geçmişin devamlılığını sağlayan, neyin ne zaman ve nasıl yapılacağına kurallara bağlayan kültürel bir sistem kurulmuştur. Bağlayıcı olan bu kurallara "töre" denilmektedir. Töreler geçmiş nesil tarafından gelecek nesillere bırakılan birer gelecektir. Japonlar bu uygulamalara uydukları takdirde kendilerinin geçmişle ilişkilerinin yok olmayacağına inanırlar. Töreler vazgeçilmez emirler, uyulması gereken görevler kabul edilmekte ve Japon kültürünün nesilden nesile aktarılmasını sağlamaktadır. Bayramlarda mabet bahçelerinde, evlerde ve kutlama yapılan caddelerde bir araya gelen Japonlar, gün boyu dost ve akrabalarına daha fazla vakit ayırır. Bu yönden Japonya'daki dinî bayramlar, insanları bir araya getirmesi açısından önemlidir. Çünkü bu sayede ailevi bağların daha kuvvetlenmesine katkı sağlar. Japon insanı bu günlerde eş ve çocuklarıyla daha çok ilgilenir. Aileler, çocuklarıyla birlikte mabetlere gider, bayram kutlamalarını beraber yapar. Ailelerinden ayrılarak okumaya giden gençler için de bayramlar, aileleriyle buluşma

²¹² Naumann, **Japon Mitolojisi**, s. 148.

²¹³ Şenavucu, **Japon Dini Bayramları**, s. 11.

vesilesi olmaktadır. Bazı bayramlarda çocuklara özel hediyeler alınmakta, özel olarak onlara tahsis edilen bayramlarda da gönülleri alınarak sevindirilmektedir.²¹⁴

Japonlar için aile ve toplum büyükleri saygın insanlardır. Onların duasını almak önemlidir. Onların ölmüş olması bu saygınlığı ortadan kaldırmadığı gibi, ölmüş ata ruhlarının gazabından (doğal felaketler, kıtlık, savaş, salgın hastalıklar vs.) da emin olmak gerekir. Ölen herkesin kamiye dönüşeceği inancı ölen ata ruhlarına ve aile bireylerinin ruhlarına karşı her daim temkinli olmakta ve saygıda kusur etmemekte fayda olduğunu düşünürler. Çünkü ata ruhlar onları asla terk etmezler. Ata ruhlar mezarlarında, evlerinde ve yakınlarıyla birlikte yaşamaya devam ederler. Ölen kişinin yakınlarının davranışları ata ruhlarının huzuru için ne kadar önemliyse ata ruhlarının tutumu da dirilerin mutluluğu için gereklidir inancı hâkimdir.²¹⁵

Şinto, her şeyden önce eylem merkezli bir dindir. Bu yüzden hayatın her anında aktif olmalıdır. Şinto dininde her eylemin kutsal kabul edilen Kami anlayışı içinde anlık ve mutlak bir karşılığının olduğuna inanılır. Bunun için yapılan davranışlara dikkate edilmelidir. Böylece kutsalla olan deneyim duyular yoluyla anında karşılık bulur. Dans etmek, yürümek, selam vermek, görmek, duymak, tatmak ve dokunmak bu eylemlerden bazılarıdır. Japonya'daki geleneksel halk festivalleri, Şinto dini arınma ritüelleri ve dini bayramları eylemin sonucunu belirlemesi açısından güzel değerlendirilmesi gereken alanlardır.²¹⁶ Günlük yaşamdaki her uygulama Kami inancı ve bilinçli davranışlar göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Örneğin Şinto geleneğine göre çocuk doğduktan sonra ailesinin bağlı olduğu Şinto mabedine kaydettirilir. Bebek ailenin en yaşlı üyesi tarafından mabede götürülerek kamiye sunulmak suretiyle onunla tanıştırılır. Bu sunma işleminin ailenin en yaşlı üyesi tarafından yapılmasının nedeni onun kami ve toplum tarafından tanınıp bilinmesinden dolayıdır. Ayrıca bebeklerin ve yaşlıların bu ve öte dünya arasında olduğuna inanıldığından bunların kamiye en yakın kişiler olduğuna inanılmaktadır.

Şinto dini geleneği yabancı dinlere karşı hiçbir dinin gösteremeyeceği kadar müsamahalı bir yaklaşım sergilemiştir. Bu durum Japonya'da senkretik bir din anlayışının yerleşmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla Japonların çoğuna göre bir dine

²¹⁴ Şenavucu, **Japon Dini Bayramları**, s. 82-83.

²¹⁵ Meyer, **Japonya Tarihi**, s. 159.

²¹⁶ Karataş, “**Şintoizm’de Arınma Ayinleri**”, s. 6-9,

inanmak veya inanmamak, bir dini kabul etmek veya reddetmek ya da bir dine mensup olmak veya olmamak arasında önemli bir fark yoktur. Bu yüzden Şinto günlük yaşamında birden fazla dinin veya öğretinin izlerine rastlamak mümkündür.

Şinto günlük yaşamında sabah uyanılan ilk andan itibaren kamilerin ruhlarına yakışır bir biçimde davranış sergilenmesi esastır. Doğumdan ölüme kadar olan her süreç Şinto inancı ve geleneksel öz ile yoğrularak devam ettirilmeye çalışılır. Günümüzde yapılan bu uygulamalar dini boyuttan çok toplumsal birlikteliğin devamlılığı için uygulansa da varlığını devam ettirmeyi sürdürmektedir.

2.1.3. Şinto'nun Sinemaya Yansımaları: Animeler

Anime filmler Japonlara has olarak içinde pek çok nitelik barındırmaktadırlar. Japon kültürünü, geleneklerini küreselleşen bir ortamda tüm dünyaya sunmaktadırlar. 1920'li yıllardan itibaren Japon anime filmleri üretilmeye başlanmış olsa da animenin popülerlik kazanması belki de son 20 yıl içinde olmuştur. Batıda daha önceden sadece küçük gruplar tarafından bilinen anime türü giderek popüleritesini artırmış ve kitlelere hitap eder hale gelmiştir. Ülkemizde de özellikle çocukların ilgiyle izlediği Pokemon gibi çizgi dizileri ve oyunları bulunmaktadır.

Anime, köken olarak Fransızca canlı anlamına gelen Anime sözcüğüne dayanmakta ve TDK ya göre Japon çizgi romanı mangaların televizyon, sinema vb. için filmleştirilmiş biçimi olarak tanımlanmaktadır. Kabaca animasyon, çizgi film ya da canlandırma sineması gibi kavramlara karşılık gelecek şekilde kullanılan bir kavramdır. Anime teriminin etnik farklılıkların altını çizmek için kullanıldığını belirtilmektedir. Bu farklılıklar sebebiyle animasyon Japonya da önce Japon ve animasyon kelimelerinin birleşimi olan bir terim olan Japanimation ile isimlendirilmiş, zamanla Japon toplumuna özgü olduğunu vurgulamak için anime kullanılmıştır.²¹⁷ Kısacası Japonya da batının etkisi ile başlayan ancak zamanla kendi animasyonlarını üretmeleri ile gelişim gösteren anime, Japon toplumuna özgü bir terim haline gelmiştir. Ancak Animeler basitçe Japon çizgi filmleri olarak tanımlanmamalıdır. Çünkü Animeler, hem çok farklı çeşitlerde ve konularda olabilmelerinin yanı sıra sadece çocuklar için üretilmeyen, aynı zamanda çok farklı izleyici kitlesi olan görsel bir

²¹⁷ Yüksel Balaban, **Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu**, Sinema ve Din, İstanbul, DEM Yayınları, 2015, s. 287-308.

iletişim şeklidir.²¹⁸ Anime için kısaca Japonlara özgü canlandırma sanatıdır denilebilir. Bu tanımlamanın yanında animmeyi oluşturan çeşitliliği ve derinliği göz ardı etmemek gerekir. Bu bir saniyelik bir görüntü için daha az resim çizildiği anlamına gelmektedir. Anime sanatının kökeni Japon izgi romanı Manga'ya dayanmaktadır. Birçok anime filmin senaryosu çizgi romanlardan yani mangalardan yola çıkılarak yapılmıştır.²¹⁹

Mangalar Japon canlandırma sanatı olan Anime'nin kökenini oluşturmaktadır. şintoist inancın bir diğer etki ettiği alan olan Mangalar görsel kültür açısından önemli bir yer tutmaktadır. izgi romanlara benzetmekle birlikte konunun işleniş ve çizimi itibariyle daha spesifik özellikler sunmaktadır. izgi romanların konuları çok farklı olabilmektedir. Sanat, Bilim kurgu, teknoloji ağırlıklı konular doğaya dair konular, şinto'nun yaşama etkileri ile ilgili alanların işlenildiği görülmektedir.²²⁰ Mangalar sadece ocuk kitapları değildir. Yetişkinlere de hitap eden ve işleniş itibariyle farklı noktalara vurgu yapan mangalar çoğunlukla konularını şinto yaşamından almaktadır.

Japon animesinde Miyazaki filmleri önemli yer tutmaktadır.²²¹ Ynetmeninin birçok filminde Japonların inaniş biçimlerinden olan şinto ve Budizm inancıyla ilişkili çok sayıda göstergeden yararlanması etkili olmuştur. Miyazaki'nin hem kendine özgü zengin dş gücü, hem de filmlerinde yer verdiği şinto ve Budizm inaniş biçimlerine yönelik göstergeler, genel anlamda yönetmenin filmlerinde zengin anlatım biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Miyazaki Animelerinden biri olan Ruhların Kaçışı animesini yeni neslin Japon kültüründen uzak kaldığını düşündüğünü ve bu eksikliği gidermek istediğini belirtmektedir. Miyazaki'nin filmlerinde sıklıkla vurguladığı ve yönetmene özgü olan kavramlar arasında; Japonların ulusal dini inaniş biçimlerinin yanında, "uçma eylemi", "kadın kahramanlar" ve "evreye olan duyarlılık" gibi farklı konu başlıkları da yer almaktadır.²²² Miyazaki'nin Oscar dll filmi "Ruhların Kaçışı'nda" içinde bulunan toplumundan etkilenmeyi, beslenmeyi çokça görmemiz olasıdır. Japon geleneklerinde, toplumdan gizemli bir şekilde kopan

²¹⁸ Smeýra Turanalp, "Animasyon Sinemasında Dinî ve Ahlakî Deęerlerin Sunumu: Hayao Miyazaki rneęi" Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 2019, s. 27.

²¹⁹ Balaban, **Miyazaki Sinemasında şintoizm Göstergelerinin Sunumu**, s. 10.

²²⁰ iğdem Taş licenap, , **Kültürel Mirasın izgi Film Senaryolarında Kullanılması**, TÜBAR Dergisi Sayı 37, 2015, s. 11-26.

²²¹ Alpin, "Miyazaki Hayao ve Eserleri", **Anime Manga Türkiye**, <https://www.anime.gen.tr/yazi.php?id=27>, Erişim 11. 05. 2022.

²²² Balaban, **Miyazaki Sinemasında şintoizm Göstergelerinin Sunumu**, s. 4.

kişiler, uzun bir aradan sonra tekrar ortaya çıkarsa, bu kişilerin kayıp oldukları süre boyunca ruhlar âleminde kaldıklarına inanılır. Bu inanç, *Ruhların Kaçışı* filminde daha ilk sahnelerden itibaren, antik taştan heykeller ve tapınaklar kullanılarak sahneye konulmuştur.²²³

Örneğin anime filmler içinde önemli bir yere sahip olan yapıtlardan biride yönetmenliğini Isao Takahata'nın yaptığı “Ateş Böceklerinin Mezarı” (Grave of the Fireflies) filmidir. Film Japon toplumu için büyük bir şok etkisi yaratmış II. Dünya Savaşı'na değinmektedir. Filmin dramatik yönü ise, senaryonun savaş sırasında anne babaları olmayan iki kardeşin yaşadıkları sıkıntılar üzerinden işlemesidir. “Ateş Böceklerinin Mezarı” filmi, Japon toplumu üzerinde II. Dünya Savaşı'nın etkisini en iyi gösteren filmlerden birisidir²²⁴ bu çalışmada Kami inancı ve imparatorluğa olan bağlılığın ne denli güçlü olduğu görülmektedir.

2.1.4. Şinto İbadetleri (Dua ve Sunular)

Şinto dininde her eylemin, her davranışınkutsal Kami anlayışı içinde mutlak bir karşılığının olduğuna inanılır. Büyük küçük, aktif, pasif her eylem mutlaka bir geri bildirim ile karşı karşıya kalacaktır. Koşmak, yürümek, selam vermek, gülümsemek, kızmak, ağlamak, tatmak ve dokunmak bu eylemlerden bazılarıdır.²²⁵ Yapılan her davranış ve ibadet kami merkezinde temellendiği söylenebilir. Şinto dininde bilinen anlamda put yoktur. Putlara taparak onlara sunuda bulunmazlar. Budizm'in etkisiyle Buda heykelleri bulunsa da bu heykelleri tapınmak amacıyla kullanmazlar. Bunu yerine mabetlerde veya tapınaklarda kamileri sembolize eden nesneler, ayna, kılıç, hayvan figürleri *Mitama-Şiro* gibi sembolleri kamilerini hatırlamak amacıyla kullanırlar.

Şinto dininde İbadetler Japonların yaşadığı coğrafya ve geçmişte mitolojik unsurlarla oluşan yaşamın birleşimiyle meydana geldiği söylenebilir. Japonya'nın bir ada ülkesi olması ve değişime kapalı bir konumda olması yaşanan olayların ve geçmişten gelen geleneksel inançların bir ibadet ritüeli haline gelmesinde etkili olmuştur. Bulunduğu konum itibariyle ve tüketilen ürünün en fazla pirinç olması

²²³ Andrew Osmond, *Ruhların Kaçışı*, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2014, s. 14.

²²⁴ Balaban, *Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu*, s. 6.

²²⁵ Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, s. 8-11.

nedeniyle pirinç hasadına çok önem vermişlerdir. Özellikle pirinç olmak üzere hasadı yapılan ürünlerin daha verimli olabilmesi için mitlerden beslenerek oluşturdukları inançları geliştirip bu inançlarla ilgili dini ibadet unsurları oluşturmuşlardır. Kamilerin doğal yaşam alanları olarak gördükleri dağ, rüzgâr, ateş, orman, deniz gibi alanları inançları ile ilişkilendirerek doğa ile birlik olma prensibini savunmuşlardır. Böylelikle kamilerin hoşnutluğunu kazanarak doğal felaketlerden korunma amaçlanmıştır. Doğa unsurlarını kamilerle özdeşleştirdikleri için doğayla birlik olmayı ve uyum içerisinde yaşamayı temel inanç ve uygulamaları haline getirmişlerdir. Bu yüzden doğal fenomenler Şinto dinin en önemli ibadet unsurları olarak kabul edilir. İbadetlerinde veya ibadet merkezlerinde doğadan esintilere rastlamak mümkündür.

Şinto inancında belirgin zamanlarda veya belirgin bir yerde yapılan bir ibadet anlayışı yoktur. İbadet unsurlarının oluşumu ve sistemleşmesi uzun zaman aralığını kapsamıştır. Günümüzde hala kesin ve zorunlu bir ibadet uygulaması yoktur. Bireyselliğe ve geleneğe uyma prensibine dayalı olarak isteğe bağlı bir anlayış hâkimdir. Şinto ibadet geleneği dört temel aşamada gelişmiştir. Bunlardan

Birincisi; Doğa ile olan bütünleşik yaşam ve tarımsal üretim;

İkincisi; Taş ve kilin kullanılarak ilk objelerinin ortaya çıkması;

Üçüncüsü; Daha sonrasında gelişen aktif kültürel etkileşimler (Çin ve Kore dinleri/kültürleri);

Dördüncüsü; bu kültürel etkileşimler sonrasında toplumsal tabakalaşma ve politik olayların (Nara, Heian, Kamakura) baş göstermesidir.²²⁶ Bu dönemler Şinto dinindeki ibadet algısının anlaşılmasında bizlere rehberlik etmektedir. Şinto ibadetleri İslam dinine benzer bir ibadet kılavuzu veya zaman çizelgesi yoktur. Günün belli vakitlerine göre düzenlenmemiştir. İbadetin zamanı veya nasıl yapılacağı daha çok bir Kamilerden kişisel isteklere göre şekillenmektedir.

Şinto dinindedualar ferdî olarak yapılabileceği gibi rahiplerin yönettiği dua ayinlerine katılmak da mümkündür. Toplu yapılan ibadetler veya dini günlerde mabetlerde bir gözetmen eşliğinde toplu şekilde gerçekleştirilir. Mabetlerde ibadetler dört aşamada gerçekleştirilir. Bu aşamalar Japonca Harai, Shinsen, Norito ve Naorai

²²⁶ Yaşkan, **Japon Bayramları**, s. 20.

olarak isimlendirilir. Türkçe anlamı sırasıyla; arınma, takdime sunma, dua ve sembolik şölen ya da ziyafet olarak çevrilir. İbadetlerde bu sıralamayı uyulmasına özen gösterilir. Bireysel veya toplu yapılan ve mabette gerçekleştirilen ibadetlerde kutsal mekânların bir köşesinde bulunan su havuzlarındaki arınma ritüeliyle başlar. İbadet edecek olan kişi dünyevi kirlerinden arınmalıdır. El ve ağız yıkama işlemiyle hem bedeni hem ruhi arınma gerçekleştirilir; ayrıca mabette yanan ateşin dumanı başın üzerinden geçirilir. Bu şekilde kişinin karninin huzuruna çıkmaya hazır, arınmış ve kutsanmış hale gelmesi amaçlanır. Kişi kamisine veya ata ruhuna isteklerini sunmaya hazırdır. İkinci aşama olan kamiye getirilen kurban veya takdimenin sunulmasıdır. Kaminin hoşnutluğunun kazanılması önemlidir. Şinto takdimeleri pirinç rakısı (saki) ile pirinç veya başka bir şeyden yapılmış yiyecek takdimesinden (şinser) oluşur. Daha sonraki süreçlerde sunular mum, kandil veya objelere evrilmiştir. Üçüncü aşama, el çırpılarak kamiyi çağırdıktan sonra kamiden talep edilen isteklerin söylenmesi ve belli duaların okunmasıdır. El çırpılarak kaminin dikkatinin çekilmesi mitolojide yer alan en önemli Kami olan Ameterasu'nun kendini hapsettiği mağaradan çıkarılması için diğer kamilerin farklı sesler çıkararak onu dışarıya çıkarmayı başarmasına yapılan bir atıftır. El çırpılarak kamilerin birazdan söyleyecekleri isteklerini dinlemeye hazır olduklarına inanılır. Şinto ibadetinin son aşamasında ise kutsal şölen ya da ziyafet gerçekleşir. Bu, kami ruhlarıyla paylaşılan yemek için herkesin toplanarak bir araya geldiği normal bir eğlence ve sevinçtir.²²⁷ Günümüzde festivaller ile milli birlik ve geleneğe bağlılık sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Şinto dininde ibadetler daha çok hastalık, kuraklık, deprem gibi dünyevî sıkıntılardan kurtulmak ve iyilikleri elde etmek amacıyla yapılmaktadır. Kişi önce elini ve yüzünü yıkayıp ağzını çalkalamak suretiyle bir tür hazırlık yaptıktan sonra ellerini birbirine çırpıp diz üstü çöker ve başını öne eğerek dua eder. Bazı özel durumlarda bir tür gusül de yapılmaktadır.²²⁸ Şinto dininde günlük ibadetler kişilerin hayatlarını anlamlandırmada ve günlerini daha verimli geçirmede önemli olan günlük yaşam kurallarından biridir.²²⁹ Bu ibadetlerin amacı; birey veya toplumun başına gelmiş talihsizliği kırmak veya olumsuz etkilerinden kurtularak huzuru ve mutluluğu

²²⁷ Halil İbrahim Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları", **Eskiye Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 43, İzmir, 2015, s. 45-47.

²²⁸ Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi...", s. 15.

²²⁹ Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi...", s. 14.

yakalamak yolunda kamilerden yardım almaktır. Bütün aşkın kamilere, özellikle kami haline gelmiş ölmüşlere mabettekine benzer uygulamalarla şükranlar sunulur, dualar edilir. Kişi yaptığı ibadet sayesinde kendini daha mutlu ve güçlü hisseder.²³⁰

Japonların pirinç üretimi için önemli olan su, güneş, rüzgâr gibi doğal fenomenlere yükledikleri anlam incelendiğinde doğal fenomenler ve Şinto geleneği arasında derin bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu yüzden Şinto’da doğadan bağımsız bir ibadet anlayışı tasavvur edilemez.²³¹ Japonya’da ataların dağlarda yaşadığına inanılıyordu. Kamilerin ilkbaharda halka yardım için indiği sonbaharda pirinç ekim ayinleri yapılarak sonbaharda hasadın ardından dağlara dönüş yapılmıştır.²³²

İbadet olarak kullanılan kavramlardan biri de Temizu bazı kaynaklarda “Temisu” şeklinde de geçmektedir. Maddi kirliliğin yanı sıra manen arınmadan Kaminin karşısına çıkılmaz. Sırasıyla her iki ele su döküldüğünde eliyle yaptığı kötü işlerden arınmakta, ağzını su ile çalkalayınca, şayet varsa hem diliyle söylediği küfürden hem de dişleriyle yediği yasak ve günah şeylerden arınmış olmaktadır. Temizu benzeri arınma uygulamalarına birçok dini kültürde rastlamak mümkündür. Örneğin İslam dininde ister evde ister mabette olsun ibadet öncesi yapılan ve adına abdest denen uygulama ile benzerlik göstermektedir.²³³

Şinto’da ibadet için ayrılan yerler tapınaklardır. Bunun dışında ayrıca evlerde de ibadet yapılabilir. İbadet etmek için belirli bir zaman bulunmamakla birlikte genellikle bir kamiden bir şey istenileceği zaman ibadet edilir. İbadet oldukça sadedir. İbadetten önce İslam inanışındakine benzer nitelikte bir temizlikten söz edilebilir, el, ağız, yüz yıkanır. Bu yönüyle Şinto temizliğin büyük önemi vardır. Tapınaklarda ibadeti yönetmek için rahipler bulunur. İbadetlerde önceden kamiye bir kurban sunulsa da günümüzde artık böyle bir uygulama yoktur.²³⁴

İbadetler ya evlerde ya da kümbete benzeyen “*Miya*” adı verilen mabetlerde yapılır. Mabetler genelde basit, tahta evciklerdir. Bir dua salonu ve bir de ana salondan teşekkül ederler. Şintoisler, dua salonu önünde el çırparak tanrının dikkatini çeker ve

²³⁰ Güç, **Dinlerde Mabet ve İbadet**, s. 92.

²³¹ Byron, **Religion in Japan**, s. 24.

²³² Karataş, **Şintoizm’de Arınma Ayinleri**, s. 11-12.

²³³ Karataş, **Şintoizm’de Arınma Ayinleri**, s. 11.

²³⁴ Halil İbrahim Şenavcu, **Japon Dini Bayramları**, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, 2006, s. 20.

duaya başlar. Ana salonda bir perdenin arkasında, örtülü bir kese içinde saklı “*Şintay*” (tanrının / vücudu), yani tanrıyı temsil eden semboller (ayna, silah, yastık yahut benzeri şeyler) bulunur. Tanrıların mabet binaları ve resimleri eski Şinto’da bulunmamaktaydı. Daha sonraları Budizm’in tesiri ile büyük kutsal binaların yapılması Şinto dininde de uygulanmaya başlanmıştır. Şinto mabetlerinin önünde bir veya daha fazla “*Tori*” denen tahta, taş veya madenî, üstü açık özel kapılar bulunur. İbadet için kutsal dağlar, mabetler de ziyaret edilir. Ziyaretçiler bu esnada beyaz elbise ve hasır şapka giyerler. Cünüplük hali gibi durumlarda, temiz su ile vücudun yıkanması gerekmektedir. İbadetlere, rahipler önderlik ederler. Rahiplerin evlenmelerine engel yoktur. Rahiplerin vazifeleri kendilerine atalarından miras kalmıştır. İbadet esnasında siyah bir faktör şapka, beyaz bir cüppe giyerler ve baston taşırlar.²³⁵

Şinto’da ibadet; mabetlerde olduğu gibi evlerde de bireysel olarak güneş, dağ, akarsu gibi tabiat, hayvan ve insan ruhlarının bulunduğu alanlarda da yapılmaktadır. Şinto ibadetleri, Kami-dana veya Kami-rafi adı verilen ve içerisinde kutsal şeyler olan kutular önünde yerine getirilmektedir. Bu ibadetlerin amacı; birey veya toplumun başına gelmiş talihsizliği kırmak veya olumsuz etkilerinden kurtularak huzuru ve mutluluğu yakalamak yolunda kamilerden yardım almaktır.²³⁶ Şinto’nun diğer dinlerden ayırt edici bir özelliği de kamiye yapılan ibadetin yalnızca kişinin dışı vurulmuş şekilsel bir uygulama değil kalbin derinliğinden gelerek gösterilmesidir.

Japon dininde ibadetler daha çok hastalık, kuraklık, deprem gibi dünyevî sıkıntı ve afetlerden kurtulmak ve iyilikleri elde etmek amacına yönelik görünmektedir. Ölümden sonrası yaşamı kazanmak veya sevap-günah ilişkisine benzer bir uygulama bulunmamaktadır. Şinto’da ibadet şekilleri dua, kurban, çeşitli yiyeceklerin tanrılara sunulması, oruç ve kutsal mekân ziyaretinden ibarettir. Dua, en basit şekilde yüz yıkanıp eller birbirine vurulduktan sonra zihnen edilir. Mabetlerdeki dualar da aynı şekilde zihnen yapıldığı gibi yüksek sesle de yapılabilir. En ağır ibadet soğuk su ile yıkandıktan sonra, ıslak elbise giyip, mabedin etrafında yüz defa dönmektir. Bazı özel durumlarda bir tür gusül de yapılmaktadır. Tapınağa girildikten sonra dua salonu önünde eğilip çeşitli hayvanlardan veya yiyeceklerden takdimeler sunulur, el çırparak

²³⁵ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 131-132.

²³⁶ Şenavcu, “Dünden Bugüne Japon Budizmi...”, s. 77.

tanrının dikkati çekilir ve dua edilir. Birey tarafından tapınak önünde ifa edilen basit tapınma eylemi dışında tüm törenler belirli şartları yerine getirmelidir.

2.1.4.1. Arınma (Harai)

Şinto dininde “*harae*” şeklinde ifade edilen kelime arınma, temizlenme gibi anlamı ifade etmektedir. Kamileri anmak ve onlarla buluşmak için insanın yaşarken dünyevi yaşamdan oluşan fiziksel ve manevi kirlilerden arınması gerekir. Bunlardan arınmadan kamilerle buluşmak doğru değildir. O yüzden *harae* Şinto’nun temelidir.²³⁷ Arınma tüm murdarlıkları, günahkârlıkları, kamilerin yoluna uygun bir hayat tarzını engelleyebilecek kötülükleri gidermek amacıyla yapılır. Olağan simgesel arınma ağzın çalkalanması ve parmak uçlarından temiz su akıtılması ve rahibin arınma duasını okumasıdır. Arınma değneği kişilere doğru sallanarak kişiler kamilerin huzuruna çıkmaya hazırdır. Şinto dininde kutsallığın merkezinde Kamiler yer alır. Bu yüzden onlar saf ve temizdir. Kamilere ve kamisel alanlara yaklaşacak olanların da arınması zorunludur. Bu açıdan arınma ayininin hem fiziksel hem de psikolojik boyutu bulunur. Şintoistlere göre Kamisel alanda yapılan Oharae, Misogi ve Temizu gibi arınma eylemleri bedeni kirliliğin yanı sıra ruhun tutkularından arınmasını ve kutsalın tezahürünü kolaylaştıracak ritüellerdir.²³⁸

Torii, Şinto dininde sembol değerler arasında yer alan ve belki de en önemlisidir. Nitekim Torii, kutsal olan ile kutsal olmayanın (profan) ayrıldığı yerdir. Bir başka ifade ile eşiktir. Bu eşikten geçtikten sonra artık mekânın sahibi olan kutsalla ilişki için bütün iletişim kanalları açılmış olur. Bir Şintoist için Torii’nin altından geçmek sadece arınmaya atılan ilk adım değil aynı zamanda kutsalın tezahürüne şahit olmaktır.²³⁹ Torii’yi geçen inanır dünyevi hazlarını ve isteklerini geride bırakarak ruhani bıyuta geçmiş olarak kendini görür. Orada Kami ile birlikte aynı alanı paylaşmanın önemine dikkat ederek hareketlerini sınırlandırır.

2.1.4.2. Kurban ve Sunu (Şinsen)

Şinto dininde Kamiler ibadetini sunmak için gerekli olan ikinci şarttır. Kamiler için asgari törensel şart, onlara düzenli olarak sunu sunulmasıdır. Japoncada Şinsen

²³⁷ Yitik, **Budizm**, s. 352-382.

²³⁸ Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”, s. 11-12.

²³⁹ Karataş, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri”s, 11.

olarak ifade edilen sunu, aslında dini literatürde tanrıya sunulan kansız kurbanlar olarak yer almaktadır. Şinto geleneğinde kansız sunular ön planda olmakla birlikte antik dönemde, çok eski tarihlerde ata ruhlarına hayvan kurbanları şeklinde sunu ritüelleri de gerçekleştirilmiştir. Hatta ölen kişinin karısı ve hizmetkârlarının kurban edilerek ölen kişiye adandığı insan kurbanı uygulaması da bulunmaktaydı. Ancak bu durum canice görüldüğü için imparator tarafından son verilmiştir. Günümüzde daha çok kamilere pirinç, sake (Pirinçten elde edilen alkollü Japon içkisi), pirinç kekleri, balık, tavuk eti, kırmızı et, sebze, meyve, tuz ve su gibi yiyecek- içecekler sunulur.²⁴⁰

Kamilere yapılan sunuların mitolojik bir dayanağı bulunmaktadır. Şinto dininde yiyecekler kaminin bir parçasıdır. Buradan yola çıkarak yiyecekler, kamilerin parçası olarak düşünüldüğünde; jinjalarda, evdeki kamidanalarda kamilere yiyecek sunmak kamiler sayesinde var olan yiyecekleri yine kamilerle paylaşmanın bir erdemlilik örneği olduğu bilincinin kazanılmasıdır. Zira kami ile bütünleşmiş olan yiyecekleri kamiye sunmak; hem kaminin kendi olanı alması anlamına gelmekte hem de bu yolla bir Şinto'nun kamiye ait olan yiyeceği kamiye ulaştırarak kendisi için bir aracı olarak ileride bir kurtuluş yolu sağlamasında kaminin yardımına mazhar olmasında fayda sağlayacaktır.

2.1.4.3. Dua (Norito)

Şinto dininde dualar, kamilere övgü, şükran ya da armağan edilen sunulardan oluşan sözlerden oluşmaktadır. Tapınaklarda rahipler tarafından ezbere okunurlar. Dilleri Klasik Japoncadır. Dualar iki farklı şekilde kamiye sunulur istenirse bir rahip yönetiminde okunan eski Japonca metinleriyle yapılan dua ile yapılır istenirse de birey bireysel olarak bir kurala bağlı olmadan yaptığı dualardır. Dua ile arınma başka bir uygulamaya gerek duyulmadan yapılabilecek en önemli ve en kolay eylemdir. Bütün dini geleneklerde talep eden ile talep edilen arasındaki aracısız irtibat vesilesidir.

Dualar ferdî olarak yapılabileceği gibi rahiplerin yönettiği dua ayinlerine katılmak da mümkündür. İse'de Güneş Tanrıçası Amaterasu'nun tapınağının bulunduğu en büyük kült yerini ziyaret etmek ve Amaterasu'nun doğuşunu izlemek Şintoistler için kutsaldır. Evlenme merasimleri Şinto tapınaklarına bitişik evlenme salonlarında gerçekleştirilmekte, cenaze işlerini Budist rahipler yerine getirmektedir.

²⁴⁰ Naumann, **Japon Mitolojisi**, s. 105.

Japonların, dinî hayatlarında Hristiyanlık gibi bazı farklı dinlerin öğretilerini uyguladıklarını, Şinto ve Budizm'in birbirinden etkileşimleri yanında başka dinlerin de onların hayatına tesir ettiğini görmek mümkündür. Şintoistler tanrıyı çağırmak, onun önünde hizmette bulunmak anlamındaki Matcuri bayramından önce üç gün oruç tutarlar. Ayrıca mahsulleri koruma, hasat için tanrıya şükretme gibi dinî bayramlarla birlikte çeşitli bölgelerde yerel festivaller de yapılmaktadır.²⁴¹

2.1.4.4. Simgesel Şölen (Naorai)

Kutlama ya da yıllık şenlikler olarak ifade edilen matsuri kavramını kamilerle buluşma ve onları beklemek için bir araya gelen insanların gerçekleştirdiği ritüeller olarak ifade etmek doğru olacaktır. Basit tapınma eyleminin dışındaki her Şinto töreninin sonunda kamiyle birlikte yemek anlamına gelen (naorai) kutsal bir şölen gerçekleştirilir.²⁴² Kutlama veya festival olarak adlandırılrsa da bu uygulamalarda kamilerle birlikte olmak ve onlarla paylaşım içinde olmak esastır.

2.1.5. Şinto'da Tapınak Fikri ve Tapınaklar

Şinto dininde tapınak, dinin yaşanması ve kamilerle ilişkilerin daha sağlam ve din görevlileri gözetiminde yapılma imkanı sunduğu için önemlidir. Bu yüzden tapınak ve mabetlerin korunmasına, temizliğine, bakımına çok fazla önem verilir. Günümüzde varlığını devam ettiren mabetler insanlar tarafından veya devlet desteğiyle varlığını sürdürmektedirler. Şinto dinin ilk dönemlerinde doğal alanlar, yüksek bölgeler veya kamilerin ikametgâh ettiklerine inandıkları alanlar birer mabet olarak görülüyordu. Kaya ve mağaralar, doğal nesneler de Kami'nin meskeni olarak saygı görülüyordu. Japonya'nın en büyük ve en ünlü kutsal mağarası Miyazaki'dedir. Örneğin, Kamakura yakınlarındaki Enoshima adası, Kami Ben Ten'e tapan Enoshima Mabedi, Şinto dininde önemli mabet merkezlerinden biridir.

Mabetler sadece ölüm ve ibadet merkezleri değildir. Aynı zamanda evlenme törenlerinin yapıldıkları dini/sosyal alanlardır. Şinto dininde evlenmeler görevli rahibin huzurunda, Şinto tapınaklara bitişik evlenme salonlarında yapılır. Geleneksel Şinto gelin-damat giysileri giyilerek aile ve yakınların katılımıyla tören gerçekleştirilir. Japonlar, evlenme törenlerini çoğunlukla Şintoist âdetlere göre, Şinto

²⁴¹ Karataş, *Şintoizm'de Arınma Ayinleri*, s. 4.

²⁴² Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, s. 240.

mabetlerinde yerine getirirler. Japonya’da evlenme töreni, ilk olarak evlenme dairelerinde resmî nikâh kıyılması ile başlar. Ardından erkek için siyah, kadın için beyaz ipekten özel hazırlanmış kimonolar giyilerek, aile ve dostlarla mabede gidilir. Orada rahip ile birlikte dua edilir, kutsal sake içilir. Daha sonra ise salonlarda yemekli sade bir tören düzenlenir. Düğün akşamı, yakın çevre ile eğlence tertip edilir.²⁴³

Mabetlere her yaştan her dönemden insanın ziyaret etmesi tavsiye edilerek teşvik edilir. Çocuklar 3, 5, 6 yaşlarında geleneksel Japon kıyafetleri giydirilerek Şintoist uygulamaları görmeleri ve kültürün devamlılığının sürdürülmesi sağlanır.²⁴⁴ Japonya’da bebeklik, çocukluk, yetişkinlik dönemlerindeki uygulamalarla ve evlilik törenleri Şinto rahipleri tarafından ircaa edilmektedir. Mabetlerde gerçekleştirilen ölümle ilgili olan uygulamalar, cenaze merasimleri, ölü yakım işlemleri gibi durumlar Budist rahipleri tarafından sevk ve idare edilmektedir.²⁴⁵

Şinto dinindeyin merkezi de olan tanrıların ikamet yerine, “jinja” veya “jinsa” (tanrı evi) denilmekte, ayrıca “miya” ismi de kullanılmaktadır. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de sokağın bir köşesinde bir apartman veya işyeri gibi bir yapının içinde küçük kulübe halinde de olabilir. Buralara daha çok, ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek elleri göğüste birbirine bakar vaziyette birleştirip birkaç defa eğilme, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.²⁴⁶

Geleneksel Japon dini Şinto’da tapınak ve tapınmaya dair kültler kami inancına paralel olarak şekillenmiştir. Tapınaklar genelde doğada sakin yerlerde, ormanlık alanlar ve yol kenarlarında bulunur. Küçük bir sunak biçimli olanlarından kompleks yapıları içerenlere kadar çeşitleri mevcuttur.²⁴⁷ Sayıları bazen yüz binlerle ifade edilen mabetler genellikle yol kenarlarında, fabrika köşelerinde veya binalar bloğunun tepesinde bulunan küçük, sade ağaç yapılarıdır. Şinto’nun en eski ve en meşhur mabedi, milâttan önce 4. yüzyılda Ise’de güneş tanrıçası Amaterasu adına yapılmış olan millî mâbeddir. Bu mabed koruluklar içinde inşa edilmiş, her yirmi yılda

²⁴³ Ahmet Cihan, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt 1, Sayı: 1, 2003, s. 17-24.

²⁴⁴ Günhan, *Japon Zihniyeti*, s. 16.

²⁴⁵ Cihan, *Japonya’da Eğitim Kültür ve Modernleşme*, s. 77-79.

²⁴⁶ Ahmet Güç, “Mabed”, *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2003, Cilt 27, s. 91-92.

²⁴⁷ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 48.

bir yenilenen sade bir ağaç yapıdır. İçinde imparatorluğa ait ayna, kılıç, mücevherli taç gibi kıymetli eşyalar ve Amaterasu'nun heykeli bulunur. Önemli olaylar veya krallığın kutlamaları burada yapılır. Şinto'da bütün mabedler genelde kutsal mekâna geçilen giriş kapısı ve kutsal mekânın kendisi olmak üzere iki bölümden meydana gelir. Kutsal mekân da ayinlerin icra edildiği dış cemaat mahalli ve tanrıya ait kutsal eşyaların korunduğu, aynı zamanda tanrının ikamet yeri sayılan iç mekândan ibarettir.²⁴⁸

Her Şinto tapınağının girişine Torii adı verilen yapılar konulur. Torii, kelime olarak “kuş barınağı” anlamına gelir. Torii'nin kirişleri göğe uzanan kuşkanatlarına benzediği için bu ismi almıştır. Torii sembolik olarak tapanlara önderlik eder. Göksel kami'ye ve fiziksel olarak bir tapınağa açılan kapıdır.²⁴⁹ Genellikle kırmızı renkli olup, ahşaptan yapılmıştır. Bu kapılar, tapınakların içindeki kutsal alanın sınırlarını belirlemek amacıyla kullanılmaktadır Torii kapıları, iki farklı tür mekânın; kutsal olan mekânla dünyevi mekânın arasındaki sınıra işaret etmektedir. Bu kapılar; tapınakların, mezarlıkların, bahçelerin, dağların ve ormanların, limanların, kasabaların, imparatorluğa ait mekânların ve kişilere özel konutların girişlerinde bulunmaktadır. Toriiler gerçekte birer kapı değillerdir ve çok nadir olarak savunma amaçlı kullanılmaktadırlar. Ancak, onlar temiz ve saf olan iç dünya ile ruhani anlamda kirlenilmiş dış dünyayı ayıran görülmeyen birer bariyerdir. Toriiler, Japonların dünyayı ruhani olan ve olmayan şeklinde düzenlemelerinde kullandıkları güçlü sembollerinden biridir. Ruhani olan iç dünya; barışçıl, doğal, yalın ve iyiliği sembolize ederken, dış dünya; karmaşayı, hastalığı, kirliliği, kötülüğü ifade etmektedir.²⁵⁰

Mabetlerin; genel olarak hemen girişinde turuncu ve siyah renkteki ana giriş kapısında Toriiler bulunmaktadır. Ardından giriş kapısının iki yanında (mabet koruyucusu) komainu denilen bir çift köpek veya aslan karşılamaktadır. Mabedin girişinde temizlenmek için konulmuş çeşme veya şadırvan (temizuya) ile giriş süslenmiştir. Küçük çakıl taşlarından oluşan bir yol mabete uzanmaktadır. Bayramlarda dansların sergilenebilmesi için üstü kapalı, yanları açık bir platform veya sahne; ziyaretçilerin, üzerine dileklerini yazıp mabede bıraktıkları tahtadan yapılmış Ema adındaki düz levhalar gelen kişilerin isteklerini yazmaları için konulmuştur.

²⁴⁸ Güç, "Mabed" , s. 92.

²⁴⁹ Kitagawa, "Japonya Dinleri", s. 13-14.

²⁵⁰ Balaban, Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu, s. 30.

Mabede bitişik ya da ayrı bir yerde tılsım satan dükkânlar, kaminin dikkatini çekmek için çalınacak çanlar, ana binaya girişte bulunan bağış kutusu, mabet bahçesinde satılan ve içinden rastgele birinin seçilerek ağaçlara asıldığı omikuci denilen şans kâğıtları veya taşlara asılan şimenava denilen kalın halatlar bulunmaktadır. Mabet binasında bir ana salon (honden) yani takdime salonu (haiden) ve kutsal eşyanın bulunduğu iç odadan oluşmaktadır.²⁵¹ Bahçede, içinde kişilerin geleceğine dair tahminlerin bulunduğu fal kâğıtları satılır. Bunları okuduktan sonra bahçedeki bambu dallarına bağlamak âdettir. Ayrıca falı kötü çıkanlar, tapınakta bu kötü talihinin değişmesi için dua ederler.

Tapınaklarda geleneksel olarak şu bölümler bulunur:

Torii (kapı): Tipik şekli olan bir veya birkaç kapı vardır. Kapılar genellikle tahtadan yapılmıştır, genellikle siyah ve turuncu renklere boyanırlar.

Komai nu: Tapınağın girişinde sağlı sollu bulunan aslan, köpek veya tilki heykelleridir. Tapınağı koruduklarına inanılır

Arınma çeşmesi: Tapınağın girişine yakın bulunur. Tapınağa girmeden önce arınmak amacıyla ellerin ve ağzın yıkanması için kullanılır.

Ana salon ve adak salonu: Tapınağın mimarisine göre ana salon (honden) ve adak salonu (haiden) ayrı binalarda veya aynı binada olabilir. Ana salonda kutsal nesneler bulunur. Adak salonu dua etmek ve adak adamak içindir.

Sahne: Bazı tapınaklarda bugaku dansı veya noh tiyatrosu için bir sahne bulunabilir.

Ema: Ziyaretçilerin dileklerini tahta plakalara yazarak bıraktıkları kısımdır. El ayak çekildikten sonra Kamilerin gelerek bu dilekleri okuduklarına inanılır. Seri üretilen hazır dilek tahtaları da vardır.

Omikuji: İçinde yazılar bulunan kıvrılmış kâğıtlardır. Bir çeşit faldır. Çekilip bakılır, sonra ağaç dalına bağlanır. Ağaç dalına bağlanınca fal iyiye gerçekleşeceğine, kötüye iyiye dönebileceğine inanılır.

²⁵¹ Toshio, “Shinto in the History of Japanese Religion”, s. 24.

Şinto dininde önemli olan bazı tapınaklar; İse tapınağı/Nara, Itsukushima Tapınağı/Miyajima, Tsurugaoka Hachimangu Tapınağı/ Kamakura, Tamukeyama Hachimangu Tapınağı/Nara, Tsurugaoka Hachimangu Tapınağı/Kamakura, Tsurugaoka Hachimangu Tapınağı/Kamakura, Kasuga Taisha Şinto Tapınağı/Nara, Sensoji Tapınağı/Tokyo, Sensoji Tapınağı, Tokyo’da bulunur. Şintoistler özellikle dini günlerde tapınakları ziyaret etmeye özen gösterirler.

2.1.6. Şinto’da Kurban ve Sunular

Japon dini Şinto’da kurban ve takdimeler tanrılara ve ölümlere, onların öfkelerini yatıştırıp lütuf ve yardımlarını sağlamak veya yaptıkları hatalara kefarete düşüncesiyle sunulurdu. Kami inancının merkezde tutulduğu bu dinde her şey kamileri huzurunu sağlamak ve onlarla birlikte uyum içerisinde yaşamaktır. Erken dönemlerde uygulanan insan kurbanlarının yerini sonradan hayvan kurbanları almıştır. Günümüzde pirinç ve pirinç şarabından oluşan yemek takdimeleriyle elbise ve mesken dâhil üç aslî ihtiyaca tekabül eden her şey kurban olarak sunulmaktadır.²⁵²

Şinto da dua, ibadet ve her türlü ritüelde öncelik ruhsal ve fiziksel arınmaya verilir. Kişi ibadet etmeden önce veya Kami ile buluşmadan önce ruhsal ve bedensel olarak temiz olmalıdır. Arınma işlemi tapınakların önünde yer alan arınma suları ile ve rahibin önderliğinde yapılır. Arınma işleminden sonra da kamilere sunu işlemi gelir. Bu işlem, ata ruhlarının mutsuz olacağı ve ihmal neticesinde olumsuzlukların gerçekleşeceği korkusu ile günde iki defa yapılır. Sunular, genellikle özel odalarda hazırlanır ve arındırılır. Daha sonra düzenli ve törensel bir havada tepsiye yerleştirilerek sunu masalarının üzerine konulur. Sunular genel olarak pirinç, tuz, para, yiyecek ve içecek, maddi eşyalar ve simgesel nesnelerden oluşur. Sunuların ardından Japonca dualar olur. Şinto ibadetinin özünü; dua ve kamilere takdim/sunu oluşturur. Dualar; hastalık, kuraklık, depresyon gibi farklı konularda olabilir. Kamilere yapılan duaların ardından resmî tören veya şölen başlar. Bu tören kamilere sunuların sunulmasını ifade eder.²⁵³

²⁵² Ahmet Güç, **Dinlerde Mabret ve İbadet**, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2005, s. 94.

²⁵³ Janet Hunter, **Modern Japonya’nın Doğuşu:1853ten Günümüze**, Müfit Günay (Çev.), İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s. 239.

Tapınaklarda yapılan sunu ritüeli, büyük sunağın önüne konmuş olan bağış sandığının önünde gerçekleştirilmektedir. Bu alana gelen kişiler ilk önce para atılacak sandığının önünde durmakta, ellerini göğüs hizasında birleştirmektedir. İki kez ellerinin avuç ayalarını birbirine 10 kez vurarak Arınma alkış sesi çıkarmaktır.²⁵⁴ Alkış sesi çıkarmak suretiyle mekânın Kamisine kendi varlığını hissettirmektedir. Ardından başını eğmek suretiyle kamiye saygısını göstermektedir. Ardından birkaç adım ilerlemekte, yanında getirdiği metal parayı sunağa atmaktadır. Parayı atarken ses çıkarmak esastır. Daha sonra sırtını dönmeden birkaç adım geri gelmekte ve ilk başladığı yerde durmaktadır. Aynı uygulama bir veya birkaç kez tekrarlanabilmektedir. Son olarak dua edilmekte ve çeşitli isteklerde bulunmak suretiyle uygulama tamamlanmaktadır. Ardından tapınak yerleşkesinde bulunan ve genellikle rahiplerin dizaynettikleri alana “Shinsen” adı verilen sunular yerleştirilir.

Sunuları para, yiyecek, içecek, bazı hayvanlar ve simgesel nesneler olarak gruplandırmak mümkündür. Pirinç, tuz, su, yaprak dökmeyen ağaç olarak adlandırılan “Sakaki” dalı ve çiçek en yaygın sunular arasındadır. Ayrıca Pirinç rakısı olarak da bilinen kutsal “sake” içkisi en çok tercih edilenlerden biridir. Kadim zamanlarda belirli tapınaklarda beyaz renkli at, domuz ve tavuk gibi hayvanların sunulduğu (kurban edildiği), hatta bu uygulamanın günümüzde de bazı tapınaklar tarafından sürdürüldüğü ifade edilmektedir. Simgesel sunuların en önemlisi kutsal sakaki ağacının dalından yapılan ve üzerine keten ve kâğıt şeritler iliştirilen “Gohei” adlı sunudur. Sunu ile kamilerin hoşnut olacağına ve onların kızgınlığının giderileceğine inanılmaktadır.²⁵⁵ Sunulan hayvanlardan özellikle beyaz at sunusu çok önemsenmektedir. Artık bugün hayvan kurbanları pek yoktur. Şinto inancında insan sunusu (insan kurbanı) uygulaması söz konusu değildir. Ancak bazı nehir tanrılarının insan kurbanı istediği yönünde halk söylenceleri bulunmaktadır. Ayrıca, çok nadir ve kendi arzularıyla kendilerini kurban edenlerin dışında insan kurbanlarına da rastlanmaz. Meselâ, General Nogi ve Karısı, İmparator Meiji'nin kabre gömüldüğü gün, kendilerini “Harakiri” ile öldürerek kurban etmişlerdir.²⁵⁶

²⁵⁴ Kitagawa, **JaponyaDinleri**, s. 476-485.

²⁵⁵ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 93.

²⁵⁶ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 93-94.

Şinto tapınaklarında, sunu maksatlı bir diğer ritüel ise Ema adı verilen dilek tabletleri uygulamasıdır. Tapınağa gelen kişiler her türlü istek ve taleplerini küçük tahta veya kâğıt parçalarına yazmak suretiyle tapınak içerisinde hazırlanmış olan özel alana asmakta veya bırakmaktadır. Ema tabletlerine, yapılan bir hatadan dolayı pişmanlığın veya işlenen günahın affı için taleplerin yazıldığı gibi bazı maddi ve manevi istekler de yazılabilmektedir. Hastalığına şifa arayanlar, kötü şanstıan muzdarip olanlar, işsiz ya da borçlu olanlar, psikolojik problemi olanlar veya kamilerden talepte bulunanlar istedikleri şeyi yazabilmektedir.²⁵⁷ Ancak tapınağa gelenler burada kutsalla manevi bir irtibat kurulduğunu unutmamalıdır. Şintoist taleplerine karşılık aldığına inandığı anda kamilerin ona cevap verdiğini düşünerek o tapınağa gücü nispetinde para yardımı yapabilmektedir. Bazen yapılan hatanın büyüklüğüne göre yüklü miktarda bağış yapılır. Bu tabletler ve kâğıt parçaları için belirlenen meblağ ise önceden ödenmektedir. Ancak kişi hatasının karşılığı olarak belirlenenden daha fazla miktarda ödeme de yapabilmektedir.²⁵⁸ Tapınaklardaki bu uygulama aynı zamanda bazı dünyevi taleplerin gerçekleşmesi için de yapılmakta, insanlar satın aldıkları tahta tabletlere dilek ve temennilerini yazmaktadır. Bu uygulamayı gerçekleştiren kişi, zaman içerisinde manen huzura erişir, psikolojik açıdan bir rahatlama hisseder veya istediği talepler gerçekleşirse tanrısal varlıklarla iletişim için o mekânın doğru yer olduğu fikrini edinir. Nitekim dindar insanlar arasında bu gibi yaşanmışlıkların paylaşılması ya da bu bağlamda anlatımların sürdürülmesi tapınak geleneğinin güçlü bir şekilde yaşatılmasında etkili olmuştur.²⁵⁹

2.1.7. Şinto Bayramları (Yıllık Kutlamalar)

Japon halkı ve Şinto ruhu toplum veya insan ile ilgili olan her duruma kendinden bir şeyler katmıştır. Japonya'ya dışarıdan gelen kültürel öğeler, tarihî süreç içerisinde Japon kültürü ile yoğrulmuş ve orijinal halinden farklı olarak Japon karakter kazanmıştır. Bu durum dinî bayramlar için de geçerli olmuştur. Her ne kadar bazı dinî bayramlar Japonya'ya dışarıdan gelmiş olsa da onların gerek dinî hayatta tuttıkları yer, gerek günlük hayatta yerine getirdikleri fonksiyon, gerekse kutlama biçimleri Japon kültürü tarafından şekillendirilmiştir. Japonya'ya Çin'den gelen ve Japonya'nın

²⁵⁷ Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 87.

²⁵⁸ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi** s, 131.

²⁵⁹ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi** s, 131-133.

genelinde kutlanan bazı dinî bayramların artık Çin’de kutlanmıyor olması Japonya’nın aldığı bu bayramları ne denli içselleştirdiğini ve kendine mal ettiğini göstermektedir.²⁶⁰ Yabancı unsurları dönüştürüp yerileştirme özelliğinin Japon kültürünün önemli bir karakteri olduğunu ve sadece din alanında değil, diğer alanlarda da gözlemlenebileceğini söylemek mümkündür. Yüzyıllardan beri fazla değişikliğe uğramadan kutlana gelen Japon dinî bayramları, Japon insanının geçmişteki inançlarını, düşünce tarzını, tarımsal faaliyetlerin Japon yaşamındaki önemini, üstün güçlerin insanlar üzerindeki etkisi ve Japonların dünya anlayışlarını, çocukların yetişmesine verilen önemi en açık şekliyle göstermektedir.²⁶¹

Japonya’da kutlanan bayramlar genel itibariyle, “Japon dinî bayramları” ve “diğer Japon bayramları” şeklinde dinsel boyuta vurgu yapılarak ayrıma gidilmiştir.²⁶² Bazı bayramları tüm Japonlar kutlarken, bazılarını ise sadece belli kesim tarafından kutlanmaktadır. Bu yüzden bazı kaynaklar, bayramları sınıflandırırken “yerel bayramlar”, “ulusal günler”, “tarımsal kutlamalar” şeklinde ayrıma gitmişlerdir. Japonya’da yılın belirli dönemlerinde kutlanan dinî bayramlar vardır. Bayramlar, mevsime, güne, olaya göre farklılık göstermektedir. Bayramlar, yılın her mevsimine yayıldığından ülkede bayramsız bir dönem, hatta hafta yoktur. Bayramlar kamiler ile buluşma zamanı olarak da düşünüldüğü için kamilere şükran ve dua iletme vesilesi olarak her kesimce kutlanmaktadır. Kutlamalara büyük önem verilmektedir.

Budizm’in, Japonya topraklarına girmesiyle birlikte ilk başlarda tek görevi olan cenaze törenlerini yönetmekle kalmayıp, toplumun her alanına nüfuz etmeye çalışmıştır. Çünkü Budizm, Japonyada mezhepleri, sayısız tapınakları, rahipleri, kutsal metinleri, çeşitli sosyal yardım kurumlarını, okulları ve rehberlik hizmetleri ile hayatın bütün boyutlarında faaliyet gösteren bir kurum olmuştur. Etkilemediği neredeyse hiçbir alan kalmamıştır.²⁶³ Japon dinî bayramlarının tümünde bayram için beden, ev ve mabet temizliği yapılmaktadır. Japonlar maddi temizliği, ibadet ve törenlerin gereği, kami ve insanlara saygı olarak algılar. Bedensel ve fiziki temizliğe hayatlarının her noktasında dikkat etmektedirler. Bunun yanında bayrama iştirak edenler de

²⁶⁰ Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının...”, s. 50-83.

²⁶¹ Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının...”, s. 72.

²⁶² Tümer- Küçük ve Küçük, **Dinler Tarihi**, s. 89.

²⁶³ Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının...”, s. 41-56.

kendilerini manevi olarak temizlenmiş hissetmektedirler. Japonya'daki dinî bayramlar, evler, mabetler ve caddelerde kutlanır. Bu kutlamalar sade olabildiği gibi gösterişli ve teferruatlı uygulamalarda içerebilmektedir. Japonlara has kıyafet olan kimono giyerek mabede gitmek, bayramların çoğunun vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Özel günde giyilen özel kıyafet kişilere kendini özel hissetmesini sağlamaktadır. Bayram günlerinde mabetler her kesim tarafından kutlanmak amacıyla ziyaret edilir.²⁶⁴ Dinî bayramlarda pek çok sembolik araç ve uygulama da göze çarpar. Japonlar, dinî bayramlar vasıtasıyla kamilere ve diğer insanlara, giydikleri, yedikleri, taşıdıkları, sergiledikleri şeyler ile mesaj verirler; bayramlardaki her sembol bir anlam taşır. Japon dinî bayramlarında genellikle bulunan unsurlar şunlardır: Mikoşi taşıma, evde ve mabette dua, bazı tılsımlarla korunma, sembolik araçlar kullanarak mesaj verme, bayram temizliği, bayramlara özel danslar, özel şarkı ve şiirler, yarışma ve çeşitli oyunlar, ziyafet, kamilere sake ve o yılın ürünlerinden sunma, bazı bayramlara has geçmişî hatırlatıcı tiyatrolar sergilemektir.²⁶⁵

Tapınaklarla ilgili uygulamalar arasında kamilere adanmış yıllık kutlamalar, önemli bir yer tutar. Bu dini bayramlara Matsuri adı verilir. Matsuri bayram, tören, kutlama, şölen, şenlik, festival, kamiye hizmet etme, kami çağırma ve onun önünde boyun eğme gibi anlamlara gelmektedir. Genel ya da yerel bir kamiye adanmış aşırı sayıda bayram vardır. Çoğunluğu Japon ay takvimine göre, ama miladi takvimle düzenlenenler de vardır. Hazırlık olarak temizlik ve arınma önemlidir. Bayramlar çoğunlukla kamileri mutlu etmek, dua ve sunularla onların hizmetinde olduklarını göstermek hem isteklerini sunmak hem de şükranlarını ve saygılarını ifade etmek amacıyla yapılabilir. Japon bayramları kutlandıkları dönem ve öneme göre farklılık göstermektedirler. Japon bayramları;

--- Şogatsu Bayramı (Yeni Yıl) -1 Ocak-

31 Aralık-3 Ocak tarihleri arasında kutlanmaktadır. Resmî tatildir ve aile ziyaretleri önemlidir. Süslemeler arasında ev, işyeri ve mabetlerin giriş kapılarına asılmış Şimeneva (kıvrılmış saplardan yapılmış halat) bayram süresince orada kalır. Kapı önlerine bambu dalları ve küçük çam ağaçları yerleştirilir. Bunların amacı,

²⁶⁴ Reader, **Japanese Religions: Past & Present**, s. 54.

²⁶⁵ Şenavcu, "Japon Dini Bayramlarının...", s. 50-83.

şeytanı uzaklaştırıp uğur getireceğine inanmalarındır. Oklar, tılsımlar korunma amaçlı, özel yiyecekler ve içecekler, eğlenceler geçmiş yılı savuşturma yeni yılı iyi bir şekilde karşılama anlamıyla icra edilir. İlk tapınak ziyaretinde geçmiş için af ve yeni yıl için sağlık, mutluluk, şans, bolluk gibi iyi dileklerde bulunulur.²⁶⁶

--- Setsubun Bayramı (Mevsim Değişimi)- 3 Şubat-

Çin kaynaklı kutlanan bir bayramdır. Kışın sonu baharın başlangıcını kutlamak amacıyla kutlanan bir bahar bayramıdır. Şeytanları kovma töreni en önemli uygulamadır. Fasulye Saçma Bayramı da denir ve mabetlerde insanların üzerlerine soya fasulyesi saçılırken ‘Şeytan (kötü ruhlar) dışarı, mutluluk ve iyi şans içeri’ diye yüksek sesle tekrarlamak, aynı anlamı içeren gösteriler sunmak bazı uygulamalardır.

--- Hina Matsuri (Kız Çocukları Bayramı)- 3 Mart-

Evde saman ve kâğıttan yapılmış oyuncak bebekler basamaklı bir kürsüde sergilenip, oyunlar ve eğlenceler düzenlenir. Yine özellikle kız çocukları için korunma, iyi talih gibi beklentiler için dualar yer alır.

--- Hanami (Kiraz Çiçeği Seyretme) –Mart/Nisan-

Hanami Bayramı’na Sakura (Kiraz Ağacı) Bayramı da denir. Kiraz çiçekleri Japonya’nın sembolü olduğu için bu olay çok önemlidir. Kiraz çiçekleri açılınca Şubat-Mayıs kutlanır. Çiçeklerin açılışı eskiden çeltik kamisinin geldiğine işaret sayılırdı ve dini kutlamalar yapılırdı. Tarımdan uzaklaşma yeme, içme ve eğlenceyi ön plana çıkarmıştır. Bu bayram tam anlamıyla kiraz çiçeklerini seyretmedir. Kısa ömürlü çiçeklerin açılışını yakalamak, insan ömrünün kısıllığını düşünmektir. Bu yüzden kiraz çiçekleri özellikle ilk dönemde kendini ölüme adanmış kısa ömürlü Samuraylara benzetilmiştir. Kiraz çiçekleri her alanda önemlidir ve kullanılır. Kiraz çiçeklerini estetiği ele alan sanat eserlerinde, özellikle kimonolarda, süslemede ve dekorasyonda görmek mümkündür.²⁶⁷

--- Kodomo-no-hi Bayramı (Çocuklar Günü)- 5 Mayıs-

Japon bayramlarında çocukların geleneği hem öğrenmesini sağlamak hem de eğlenmesini sağlamak amacıyla çocuklar adına bayramlar kutlanmaktadır. Erkek

²⁶⁶ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 43.

²⁶⁷ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 44.

çocuklara adanmış resmî tatil günüdür. Ev önlerinde bambu direklere sazan biçimli flamalar asılır. Rüzgârla yüzen balığa benzer. Akıntıya karşı yüzen Sazan gücün, gayretin ve cesaretin simgesi kabul edilmiştir. Japon savaşçıları hatırlatan oyuncak bebekler sergilenir. Ülke genelinde oyunlar, yarışlarla resmi kutlamalar ve şenlikler yapılır.²⁶⁸

---Tanabata (Dokumacı Tezgâhı, Yıldız) Bayramı-7 Temmuz-

Çin efsaneleri yoluyla geçmiştir. Efsaneye göre 7. Ayın 7'sinde 'Sığır Çobanı Yıldızı' Samanyolu'nu geçip 'Dokumacı Kız Yıldızı' ile görüşme izni almıştır. Tanabata bu olayın hatırası olarak kutlanır. Sokaklar, evler ve okullarda 4-5 gün kutlanır. Bayram tamamen halk inançlarıyla, şiirler, dilekler, renkli kâğıtlar ve şeritler, fenerler, gösterilerle bezenmiştir. Çin'de kutlaması devam etmektedir.

--- Bon (Ataları Anma) Bayramı -13-15 Ağustos-

Ata ruhlarının yaşayan akrabalarını ziyaret için ölmeden önceki yaşadıkları eve geleceğine inanılır. Bu nedenle Japonlar hem doğdukları evi hem de atalarının küllerinin gömülü olduğu evi ziyaret eder ve genel uygulamaları icra ederler. Budist kökenli bu bayram, atalarının ruhlarının görünmeyen âlemde yaşadığına inanan Japonlar için kolay uyum sağlanmış bir bayramdır. Halk inançlarıyla bezenmiş bayramda bon Odori (bon dansı) Japonya'daki en meşhur bayram danslarındandır.²⁶⁹

--- Tsukimi (Ay Seyretme) Bayramı-13 Eylül-

Çin kökenlidir. Hasat zamanına denk gelir ve Hasat Bayramı diye de anılır. Bu yüzden aya bol ürün için şükran sunuları ve gelecek mevsim için bol ürün dileklerinde bulunulur. Ayı izlerken mevsimine göre meyve ve sebzeler, yedi bitkiden yapılan hamur tatlısı ve Japon hurması yemek genel bir uygulamadır. Mitolojiye göre bu günlerde ay kamisi Tsukuyomi, yaşlı adam kılığında yere iner ve çeşitli hayvanlar ona yiyecekler sunarlar.

--- Şici-Go-San (7-5-3 Yaşındaki Çocuklar) Bayramı-15 Kasım-

3 yaşındaki erkek-kız, 5 yaşındaki erkek ve 7 yaşındaki kız çocukların ilk Cinca ziyaretidir. İsmini (yedi-beş-üç), bu yaşlara binaen almıştır. Ulaşılan yaş için şükran,

²⁶⁸ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 43.

²⁶⁹ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 43-45.

sonrası için mutluluk dilekleri içeren dualar edilir. 15 Kasım, 5. yaş gününde erkekler için bebeklikten çocukluğa geçiş anlamı hakama entarisi giydirme töreni (hakamagi), 7. yaş gününde kızlar için çocukluğa geçiş anlamı obitoki kuşağının sarıldığı tören (obitoki) yapma tarihidir. Bu bayramda çocuklara Çitose-ame denilen “bin yıl şekeri” vermeleri, çocuklarının uzun omurlu olmasını dilemelerini sembolize etmektedir.²⁷⁰

Yerel bayramlara iki örnek Osaka’daki Tencin ve Kyoto’daki Gion Bayramları verilebilir. Bunlar eskiden yaz aylarında meydana gelen salgın hastalıklarla ilgilidir. Eskiden kin ve düşmanlık bırakarak ölenlerin ruhlarının salgın hastalıklara sebep olduğuna inanılırdı, bu ruhları sakinleştirme ve unutulmadıklarını ilan etme hedefiyle, daha çok bunlar gibi yerel kutlamalar yapılırdı. Bunlar dışında daha küçük çaplı halk inançları doğrultusunda çok fazla inanç ve uygulamalar mevcuttur. Ergenlik döneminde erkekler için 15 yaşında (gempuku) kızlar için 16 yaşında (hatsuşimada) isimli törenler yapılması örnektir. Ayrıca yaşlılar için mutluluğa eriştikleri yaş anlamıyla yetmişinci yaş töreni (koki), yetmiş yedinci yaş töreni (kicu), seksen sekizinci yaş töreni (beicu) şeklinde çeşitli uygulamalar vardır.

Şinto bayram anlayışı, kami inancıyla bağlantılıdır. Japonlar, bayramlar vesilesiyle kamilerle birlikte zaman geçirdiklerine inanırlar. Bayramlarda kamilere dua ve şükür düşüncesi ön plandadır. Bayramlardaki dua, çeşitli sebeplerle olabilir. Üzerlerindeki kötü enerjiyi defetmek veya o yılki hasat döneminin bereketli geçmesi için dua etmek amacıyla kutlanan bayramlar vardır. Bununla birlikte, geçmiş yılda verdiği iyi şeylerden dolayı kamilere şükür amacıyla kutlanan bayramlara da rastlanır. Her ne kadar günümüzde bu bayramların çıkış amacı unutulmaya yüz tutmuş olsa da uygulamalarda eski âdetlerin devam ettiği görülür.²⁷¹

Zaman ve şartların değişmesi sonucu diğer ülkelerde olduğu gibi Japonya’da da büyük fikrî değişimler gerçekleşmiştir. Bu değişime bağlı olarak Japonya’daki dinî bayramların çıkış amacı git gide unutulmaya yüz tutmuştur. Günümüzde kutlanan bayramlar, daha ziyade eğlence ağırlıklı bir hal almıştır. Bunu pek çok platformda Japon akademisyenler de dile getirmektedir. Her ne kadar durum böyle olsa da dinî bayramların insanları bir araya getirme yönü hâlâ devam etmektedir. Yani sosyal birlik

²⁷⁰ Seyfeli, **Dinler Tarihi Ders Notları**, s. 45.

²⁷¹ Şenavcu, “Japon Dini Bayramlarının...”, s. 56.

ve beraberliğin sağlanması açısından Japon yaşamında bayramların büyük önem taşıdığı görülmektedir.

2.1.8. Şinto'da Festivaller

Festivaller bayramlardan farklı olarak dini gün anlayışından ziyade birlikte kutlama amacıyla insanların bir araya geldikleri dönemlerdir. Şinto bir festival ve kutlama dinidir. Her türbenin kendine ait yıllık ritüel ve festival takvimi vardır ve her takvim tapınaktan tapınağa değişebilir. Şinto festivalleri diğer geleneklerin dini bayramlarıyla örtüşür ve hepsi Japonya'nın yıllık etkinliklerinin bir parçasıdır.²⁷² Festivaller hem dini hem de bölgesel ve ulusal anlam içermektedirler. Bahar festivalleri, pirinç kültüründe kritik bir zaman olan pirinç ekim zamanını işaret eder. Hasat ve ürünleri şükranla anmak için Sonbaharda festivaller düzenlenir. Japonya'da hemen hemen her yıl ulusal bayramlar veya büyük festivaller vardır.²⁷³

Festivaller, her şeyden önce keyif alma zamanlarıdır. Festival günlerinde geldiğinde, kapanan işletmeler, eğitim kurumları ve fabrikalar, aileler, arkadaşlar ve komşular sık sık bir araya gelirler. Daha büyük türbeler genellikle insanların eğlence için toplanabilecekleri ek binalara sahiptir. Festivallerde eğlenmek için bir araya gelen insanlar ile birlikte kamilerin de orada bulundukları anlayışı hâkimdir. Bu yüzden onarılın eğlenmesi için de her türlü eğlence düzenlenir. Tapınak kızları kami'yi eğlendirmek için danslar ederler. Tüccarlar festivallerde atıştırmalıklar, içecekler, hediyelik eşyalar ve oyunlar satmak için tezgâhlar kurarlar. Festivaller bir gün veya bir hafta kadar sürebilir. Festivallerde yerel etkinlikler düzenlenmekle birlikte hokkabazlar, güreşçiler, at yarışları, okçuluk, şenlik ateşi, tekne yarışları gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Kyoto gibi büyük şehirlerde bile tüm nüfusu kapsayacak büyük festivaller yapılmaktadır. Başlıca Şinto festivalleri şunlardır:

Kızlar Festivali; Aile ve ulusal yaşama vurgu yapan bu festival Mart ayının üçünde kutlanmaktadır.²⁷⁴

²⁷² Michael Hagan, **Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Missouri: Central Missouri State University, 1997, s. 79.

²⁷³ Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, s. 67,

²⁷⁴ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 102.

Erkekler Festivali Erkek evlada sahip olmanın toplum için ne kadar önemli olduğunu açıkça ilan etmek için düzenlenen bu festival Martayının beşinde kutlanmaktadır.

Kanamara Matsuri festivali Bolluk ve bereket için Nisan ayının ilk haftasında kutlanır. *Yeni Yıl Festivali* ay, geçit törenleri, partiler, oyunlar ve geleneksel kıyafetler giyilerek kutlanılan en büyük festivaldir.²⁷⁵

Baharın Başlangıcı Festivali:3 Şubat kışın son günü ve başlangıcı olarak kutlanmaktadır. İnsanlar soya fasulyesini evlerinden atarak ve sembolik olarak kötülüğü ve pisliği kovduğuna inanmaktadır. Çocuklar eve şans getirmesi içinsoya fasulyesi toplarlar.

Çiçek Festivali Nisan ayı başlarında kutlanmaktadır. Bu geleneksel olarak dağ kamisine ithafen; tepelerden inip dağlara tırmanan ve kucaklar dolusu çiçek taşıyan insanların baharın gelişini ve doğanın bereketini simgelediğine inanılır. Bugünde insanlar festivali kutlamak için dağlarda piknik ve yürüyüş yaparlar.

Ölüler Festivali Bon festivali Ölüler anısına yıl ortalarında kutlanır. Haziran'daki Büyük Arınma'dan sonra Ölüler Bayramı gelir. Evler temizlenir ve atalar özel ikramlarla karşılanır. Aileler mezarlıkları ziyaret eder ve anıt taşları çiçeklerle süslenir.

Sapporo Kar Festivali şubat başında bir haftada kutlanmaktadır. Şehrin merkezi konumunda bulunan Odori Park'ta büyük kar ve buz heykelleri inşa edilmektedir. Kamakura adı verilen iglo benzeri kar evleri ve yüzlerce mini kamakura inşa edilmektedir.

Şinto bağlamında kutlanan tüm dini ve kültürel festivaller vatanseverliği ve ulusal gururu artırmaya da hizmet etmektedir. Bundan dolayı da bu uygulamalar zaman zaman yabancılar tarafından eleştiri konusu yapılmaktadır. En fazla eleştiri konusu yapılan uygulama da devlet yetkililerinin resmi olarak Tokyo'daki Yasukuni Mabedini ziyaretleridir. Bu mabette II. Dünya Savaşında ölenler de dâhil Meiji döneminden itibaren savaşlarda ölen Japonların ruhlarının yaşadığına inanılmaktadır. Bu ruhlar, yaşamın kahramanları ve ölüm anında da koruyucu kamiler olarak bizzat

²⁷⁵ Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, s. 65-67

devlet yetkilileri tarafından ilahlaştırılmıştır. Japon yetkililer bu uygulamalarıyla savaşta dövüşmeyi ve ölmeyi tüm Japon yurttaşları için hem milli hem de dini bir görev olarak gördüklerini ima etmektedir.

2.1.9. Doğum ve Evlilikle İlgili Şinto Uygulamaları

Şinto dininde belli bir dine giriş töreni veya Hıristiyanlık inancına benzer bir vaftiz uygulaması olmamakla birlikte gelecek nesillerin dine bağlılığını güçlendirmek ve dine aidiyet duygusunu kazandırmak amacıyla bebeklik ve ergenlik dönemlerinde mabede götürülerek topluma ve Kamilere takdim edilir.²⁷⁶ Bu takdim işlemi dine giriş veya kabul olarak yapılmamaktadır. Burada yapılmak istenen mabete sunma işlemini büyükanne veya ailenin en yaşlı üyesine yaptırılarak Kamilere en yakın ruh olan yaşlılar aracılığıyla yeni nesil ve Kamiler arasında bağ kurmaktır. Doğum ile topluma yeni katılan birey ile ergenlik dönemiyle birlikte söz sahibi olacak olan gencin mabette; birliktelik ruhu kazanmasını sağlamak amaçlanmıştır. Bu gibi uygulamalar kültürün devamı ve dinin unutulmaması noktasında önemli görüldüğü için hassasiyetle yapılmaya devam edilmektedir.

Japon yaşamında doğum, evlilik, ölüm, gibi dönemler insan hayatında çok önemli dönüm noktalarıdır. Japon inancına göre bu törenler doğumdan itibaren değil, annenin hamile kaldığı andan itibaren başlar ve ölüm sonrasına kadar da devam eder. Çocuğun anne karnındaki evresinden başlayan bu törenler, okula başlama, ergenlik dönemi, reşit olma, evlilik, işe başlama, tehlikeli veya kutlu sayılan yaş törenleri ve ölüm ile ilgili törenlerde dâhil olmak üzere, bir ömür boyu devam etmektedir. Japonların doğum ile ilgili âdetleri Şinto geleneklerine göre yaptıklarını ifade etmek amacıyla çoğu zaman, “Biz Şinto doğar, Budist ölürüz.” İfadesiyle doğum ile ilgili uygulamalarda Şinto dinine bağlı olduklarını göstermektedirler.

Japonya’da yeni doğan bebeğin yedinci günündeki isimlendirme töreni Oshichiya Meimeishiki olarak bilinir ve bu törenin evde akraba ve yakın arkadaşların, beyaz giydirilmiş bebeğin etrafında toplanarak ona hediye sunmasından sonra hep birlikte akşam yemeği yemeleri ile icra edilmesi âdettir.²⁷⁷ Yeni doğan bir bebek 30 ya da 100 gün geçmeden kendi uchikamisi (ev kamisi) ya da koruyucu kamisine bundan

²⁷⁶ Aydın, *Anahatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 273.

²⁷⁷ Güvenç, *Japon Kültürü*, s. 44.

sonraki hayatını koruması ve güzel bir hayat vermesi için en yakın jinja/tapınağa götürülür, su ve tütsülerle temizleme ayinleri yapılır. Bu temizleme seremonisine ya da ayinine “o-harai” denilir. Misogi olarak da nitelendirilen bu ayinin mitolojik kaynağı İzanagi’nin İzanami’nin olduğu ölümler dünyasından ya da karanlıklar diyarında kaçtığında üstü başı kirlenmiş ve bir nehirde üstünü yıkamış ve bu yıkama sonucunda Amaterasu, Tsukuyomi ve Susanowo ortaya çıkmıştır. Bugün Japonlar misogilerle bu mitolojiyi canlandırmaktadırlar.²⁷⁸ Şinto geleneğine göre çocuk doğduktan sonra ailesinin bağlı olduğu Şinto mabedine kaydettirilir. Bu çerçevede bebek üç günlükken büyük annesi tarafından mabede götürülerek kamiye sunulmak suretiyle onunla tanıştırılır. Bu sunma işleminin büyük anne tarafından veya o yoksa ailenin en yaşlı üyesi tarafından yapılmasının nedeni onun kami ve toplum tarafından tanınip bilinmesinden dolayıdır. Ayrıca bebeklerin ve yaşlıların bu ve öte dünya arasında olduğuna inanıldığından bunların kamiye en yakın kişiler olduğuna inanılmaktadır.²⁷⁹

Japonya’da evlilik her zaman iki aile arasındaki bir sözleşme olarak görülmüştür. Bu nedenle bir rahip tarafından değil, çiftin kendisi bu sözleşmeyi öncelikle kabul eder ve ailelerin birlikteliği ile rahip huzurunda onaylanır.²⁸⁰ Geçmişte Şinto düğünleri evde yapılırdı ama bugün Şinto tapınakları evlilik için popüler yerlerdir. Japonya’da Ekim ayı düğün ayıdır. Japonya’da evlenmek isteyen eşler, ilk önce en az iki yetişkin şahit veya yanlarında iki yetişkin kişiye ait imzalı belgeyle beraber evlendirme dairesine giderek gerekli resmi formları doldurmak zorundadır. Japonya’da evlenme töreni, ilk olarak evlenme dairelerinde resmî nikâh kıyılması ile başlar. Ardından erkek için siyah, kadın için beyaz ipekten özel hazırlanmış kimonolar giyilerek, aile ve dostlarla mabede gidilir. Orada rahip ile birlikte dua edilir, Japongelinleri modern Batı tarzı bir gelinlik giyebilir ya da Japon düğün kıyafetleri olan özel bir kimono ve uzun saç tokaları ile geleneksel bir gelin olma yolunu tercih edebilir. Damat için geleneksel kıyafet kimonoama bugün çoğu damat Batı tarzı bir takım elbise veya smokin giymeyi tercih etmektedir.²⁸¹ Düğün merasimi Şinto

²⁷⁸ Hüsamettin, Karataş, "**Nichiren Buddhism**", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2012, s. 145.

²⁷⁹ Kitamura, **Hayaller Ülkesi Japonya**, s. 131-133.

²⁸⁰ Ahmet Cihan, **Japonya’da Eğitim Kültür ve Modernleşme**, Özgü Yayınları, İstanbul, 2006, s. 102.

²⁸¹ Cihan, "**Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri**", s. 18.

kurallarına göre yerine getirilir. Çift birlikteliklerinin bir taahhüdü olarak pirinç şarabından bir yudum alarak bunu kabul etmiş olur. Ailelerde evliliğin mutluluğu ve sadakati için şarabı yudumlarlar. Düğün töreninin ardından ailelerin ve yakın çevrenin katılımıyla şölen başlar. Bazı Japonlar, Şinto mabedinden ayrı bir de kilisede nikâh kıydırma yoluna gitmektedir. Bunu Hristiyan olduklarından değil, moda olduğundan ve değişiklik olmasını istediklerinden yaptıklarını ifade etmektedirler.

2.1.10. Şinto Japon Halk İnançları(Ruh ve Batıl İnançlar)

Şinto temelde bir ruhlara tazim ve yüceltme dinidir. Bu nedenle Şintoculuğun ana eksenini oluşturan ruh anlayışını şu şekilde sıralayabiliriz. Ruh ölümsüzdür. Ölümlerin ruhları yaşamayı sürdürür. İnsan ölünce ruhu tanrılaşır. Ölü ruhları, yaşayan insanların yaşamına olumlu veya olumsuz etkileri olur. Çeşitli ibadet ve ayinlerle yaşayanlar ölü ruhlarla iletişim kurabilirler. Bütün ruhlar aynı mertebede değildir. Ruhların bazıları kudret kazanıp evreni yaratan ve biçim veren Tanrı panteonunda yer alabilirler. Şinto dininde eski zamanlardan itibaren bedenın “tama” denilen ruhun geçici ikamet yeri olduğuna inanılmıştır. Pek çok halk hikâyesinde tamanın sadece kısa bir süre için bedeni terk ettiğinden söz edilmiştir. Ruh tamamen yok olmaz zaman, şekil ve boyut değiştirir düşüncesi vardır. Ruh inancını ifade eden bir diğer kavram “tamaşi” (ruhun ruhu) olup muhtemelen tamanın daha yüksek bir tezahürüdür. Herkese beden öldükten sonra yaşayacak, hatta daha yüksek boyutlara ulaşabilecek olan kendi ruhunun ruhu verilmiştir.²⁸²

Şamanik karakterdeki Şinto dininde de rastlanan ruhların ölümsüzlüğü fikri, hulûl inancından farklı olsa bile onun hazırlanmasına katkıda bulunan süreçlerden biridir. Bu fikrin uzantısı olan inanç biçimlerine Orta Avustralya yerlilerinde sıkça rastlanmaktadır. Buna göre daha insanlar yaratılmadan önce herkesin ölümsüz ruhu ruhlar âleminde mevcuttu. Şamanlar, herhangi bir törende taktıkları mask aracılığıyla geçici olarak onun temsil ettiği varlığın ruhuna ait olduklarına inanırlar.²⁸³ Ruhlar bu âlemde yaşarken ata totemleri insan ruhlarına her türlü bilgiyi öğretmişti. Yaratılıştan

²⁸² Ahmet, Güç, **Ruh**, TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ruh#4-diger-dinlerde> (29. 01. 2021).

²⁸³ Kürşat, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, s. 79.

sonra bu ruhlar insan suretinde bedenlendiler; ölümden sonra gidilecek yer yine ruhlar âlemidir.²⁸⁴

Şinto dininde ölümden sonra ruhun durumu ve öldükten sonra ruhun devamı konusunda açık olmayan bir inanç varken Budizm öğretileri Şinto dininde ölüm sonrası hayatı şekillendirmiştir.²⁸⁵

Japonya'nın en yaygın batıl inançlarının çoğu dil, sayılar ve nesnelerle ilgilidir. Eşsesli adlar veya “shi” (ölüm) ve 4 sayısı gibi başka bir kelimeyle aynı şekilde telaffuz edilen ancak anlam bakımından farklılık gösteren kelimeler uğursuz olarak kabul edilir. Diğer inançların kökleri Japonya'daki eski Pagan animist kültürüne dayanır ve canlı ve doğal şeylerin ruhları veya güçleri olduğunu, bazı hayvanları yarattığını ve hayvanları hem iyi hem de kötü şans getiren olarak tasvir ettiğini düşünür. Japonca'da 4 ve 9 sayıları dışında birkaç şanssız sayı vardır. Dokuz bazen acı anlamına gelen “ku” olarak da telaffuz edilir. Ayrıca 13 sayısının uğursuz olduğuna inanılır ancak çoğu bunun sadece Batı kültüründen etkilendiğine inanmaktadır. Bu rakamlar kötü şans olarak kabul edildiğinden, kamu binalarında bu rakamları içeren kat ve odalara rastlanmaz. Özellikle hastanelerde 43 sayısından kaçınılır, çünkü kelimenin tam anlamıyla “ölü doğum” anlamına gelmektedir ve doğum servislerinde bu nedenle bu oda numarası yoktur. Çağırın kedi figürlerinin yanı sıra Japonlar, sabahları bir örümcek görmenin iyi şans getirdiğine inanırlar. Ancak gece görülen örümceğin kötü şansı çağırdına inanılır. Ayrıca, bir karganın görülmesi de kötü şans getireceğine inanılır. Yemek çubukları yiyeceklerin, özellikle de pirincin üzerine dikey olarak yerleştirilmemeli ve yapıştırılmamalıdır, çünkü bu sadece cenaze törenlerinde yapılır. Ayrıca yiyecekler asla çubuktan yemek çubuğuna geçirilmemelidir. Çünkü bu, yakılmış kalıntılardan kemik parçalarının bir semavere konulduğu bir törende yapılır. Hotokebashı adı verilen bir ritüeldir. Geceleri tırnak kesmenin uğursuzluk getirdiğine inanılmaktadır. Gece tırnağını kesen kişinin, ölüm döşeginde anne ve babasının yanında olmayacağına inanılır. Japonlar ayrıca cenaze arabası yanlarından geçtiği takdirde başparmaklarını yumrukta saklamanız gerektiğine inanırlar. Bunun amacı aileyi koruma olarak kabul edilir. Eğer saklanılmazsa aile bireylerinden birinin

²⁸⁴ Hearn, **Japonya**, s. 162.

²⁸⁵ Günay, Tümer, "Atalar Kültü", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/atalar-kultu>, E. T. (01. 02. 2021).

öleceğine inanılır. Bunun nedeni, Japonca başparmak kelimesinin "ebeveyn-parmak" olarak tercüme edilmesidir. Japonya'daki yaşlılar bir cenazeye gidildiğinde, arınmak için eve girmeden önce üzerlerine tuz atmaları gerektiğine inanmaktadırlar. Japonlar yön konusunda çok titizdir. Bir batıl inanç, başınız kuzeydeyken asla uyumamanız gerektiğini, aksi takdirde kısa bir ömrünüz olacağına inanılmaktadır.

Birçok Japon batıl inancı eski halk bilgeliğinden gelmektedir. Yaşlı insanlar, gecenin sessiz zaman olduğuna ve geceleri ısıklık çalan veya gürültü yapanların kötü adamlar tarafından hedef alınacağına inanırlar. Çocuklara yangın tehlikesini fark ettirmek için yaşlılar ateşle oynamamalarını söylerler. Asyalılar ayrıca görgü ve tavır konusunda da özeldir. Bir Japon batıl inancı, yemek yedikten hemen sonra dinlenirseniz inek, domuz veya fil olacağına inanılır. Bazıları için bunlar sadece sayılar, hayvanlar veya eski sözler olabilir. Ancak bunlar kültürlerinin ve tarihlerinin bir parçası olmuştur. Onlara inanmanızı beklemezler ama bunlar hepimizin saygı duyması gereken şeylerden bazılarıdır.

2.1.11. Şinto Hac Merkezleri ve Ziyaretleri

Şinto dinindeki hac anlayışında bir bölgeden yılın belirli döneminde ziyaret edilerek yapılması emredilen bir hac anlayışı yoktur. Çünkü Japonya özellik itibarıyla her yeri kutsal olan bir alan olarak kabul edilmektedir. Daha geniş anlamda, Japonya'nın tamamı kutsal topraktır. Japon halkı ve içindeki her şey kamiler tarafından yaratılmıştır. Kami, tüm coğrafi özellikleri, dağları, ağaçlar ve çiçekler, deniz ve nehirler ve hatta otoyollar ve yollar yaratmıştır. Bu yüzden Japonya'nın kaminin dokunmadığı hiçbir parçanın olmadığı düşüncesi vardır. Çünkü kami her yerde ve her şeydedir. Japonlar kendi ülkesindeki güzel yerleri gezmeyi seven turistik anlayışı geniş birmillet olarak bilinmektedir. Genellikletatillerini her yerde kami varlığını hissetmek amacıyla kutsal ziyaretler etrafında planlarlar. Bunlardan biri olan Fuji Dağı sadece gezmek için değil kutsalın huzurunda olmak ve aynı zamanda hac ibadetini yerine getirmek için mutlaka uğradıkları bölgedir.

İlk zamanlarda insanlar hac için bir bölgeye gitmek yerine doğaya taparlardı. Ancak daha sonraki süreçte Kamilerin yücesi olarak kabul edilen Ametarsu'nun sembolü olan yükselen güneşin ilk görüntüsünü yakalamak için dağlara tırmandılar. Bu nedenle dağlar ileriki süreçlerde kutsal formakavuşmuştur. Şafak ve denizin

kamilerinin olduklarını düşündükleri yere yakın okyanus kıyılarına gitmelerine sebep olmuştur. Burada kamilerin (gelgitleri) ve köyü besleyen balıkları koruduğunu düşünmekteydiler.²⁸⁶ Daha sonra ruhçu ve tabiatçı anlayışla bu unsurlara kutsallık yükleyerek Obüyük kayalarda ve diğer alanlarda kami varlığına dair kanıt bulduklarını ifade ettiler. Şinto inancında kutsallık atfedilen belli bir merkez yoktur; bunun yerine başta Japon toprakları olmak üzere bütün tabiat kutsal kabul edilir. Fakat dağlara, özellikle de Fuji dağına kamilerin meskeni olduklarına inanıldığından saygı gösterilir ve her yıl çok sayıda kişi tarafından ziyaret edilir Günümüzde Japon hacılar İse ve İzumo'ya ait belli başlı Şinto mabetleriyle Miyajima'daki mabede, Fuji ve diğer dağlara, çeşitli dini figürlerle ilintili yerlere hac yolculukları yapmaktadır.²⁸⁷ Bu durum zamanla kutsallaştırılan mekânların kamileri anmak amacıyla ziyaret edilmesedüşüncesini doğurmuştur. Her kasaba ve yörenin, koruyucu kamisini barındıran kendi tapınağı vardır. Birçok kasabada ayrıca özel insanları veya olayları anan türbeler vardır. Şinto tapınakları herkese aittir.²⁸⁸

Japon inançlarına göre dağlar tanrıların yurdu ve bundan dolayı dağ tepeleri yüzyıllardır hac yeri olmuştur. Japonların Junrei dedikleri hac, çeşitli yerlerdeki ziyaret merkezlerinin belli bir sıra ile gezilmesini ifade etmektedir. Bir diğer hac şekli ise sadece bir tek yere yapılan hacdir. İse'deki tapınak Şinto'nun en yüce ilâhına adanmış Şinto hac yeri olarak kabul görmektedir.²⁸⁹ Hasat mevsimi, yıl içerisindeki arınma mevsimleri olmak üzere İse ye yılda üç defa hac yolculuğu yapılır. Hacılar İse ye geldiklerinde Amaterasu'nun mabedine girmeden önce İzusu Irmağında usulüne uygun olarak Temizlik Tanrısı'na dua ederek temizlenir. Temizlikten sonra gruplar halinde mabedin önüne gelinerek Başrahibin mabedin kapısını açmasıyla içeri girilir. Arkasından diğer rahipler girer, kapıdan itibaren çizgi halinde sıra oluşturulur. Hacılar, yanlarında getirdikleri takdimeleri elden ele vermek suretiyle sunularını kamiye vererek hac ibadetini yerine getirmiş olurlar.²⁹⁰ Takdimeler başrahip tarafından takdis edilerek boru ve davulun müziği eşliğinde Tanrıça ya sunulur. Böylece Şintoistler, Amaterasu'nun bulunduğu en büyük kült yeri olan İse deki bu yeri ziyaret ettikten

²⁸⁶ Hearn, **Japonya**, s. 286.

²⁸⁷ Aydın, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi**, s. 142.

²⁸⁸ Stobart, **Dinler Kitabı**, s. 83-86.

²⁸⁹ Ömer Faruk Harman, "**Hac**", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hac#1> (29. 01. 2021).

²⁹⁰ Şenavucu, **Japon Bayramları**, s. 101.

sonra, Amaterasu'nun doğuşunu da izleyerek hacı olurlar. Şinto dininde ayrıca beden ve manen temizlenme amacıyla Ise de yapıldığı gibi mahalli mabetlerde ve nehir kenarlarında da yapılan arınma hacları da vardır. Bu hac ibadeti, vücuda su serpilmesinden sonra, üzerine ayinde hazır bulunanların kirliliğini temsil eden lekelerin bulunduğu küçük bir heykelcik suya atılarak yapılır. Bu arada kötü güçlerin müdahalesini önlemek amacıyla çeşitli arınma duaları da okunur ve ayin, heykelciğin üzerindeki lekeler suda temizleninceye kadar devam eder.²⁹¹

Ayna da güneş tanrıçası Amaterasu'nun ışığını yansıtması sebebiyle kutsal sembol olarak tapınaklarda ve evlerin ibadet mekânlarında bulundurulur. Ayrıca gerek tapınaklarda gerekse köy girişlerinde, köprülerde, yollarda ve dağ geçitlerinde koruyucu özelliğe sahip, hayvan veya insan şeklindeki bazı semboller kullanılır. Şinto öğretilerinde temizliğe büyük önem atfedildiğinden evlerin girişine sabah akşam temizlik amacıyla su serpilmesi ya da giriş ve köşelere tuz konması âdeti vardır.²⁹²

2.2. ŞİNTO'DA ÖLÜM

Şinto dininde ölüm, karanlık, sevilmeyen, kötü kabul edilen birşeydir. Ölüm sonrası hayatın bilinemezliği bu kanıyı desteklemektedir. Şinto Toplumdaki iyi düzen, işbirliği ve karşılıklı yardımlaşmanın bir sonucu olarak bu dünyanın sınırsız bir yaşam gücü gelişimi verdiğine inanmaktadır. İnsanların samimi ve bütün evrenle uyum içerisinde yaşadığında gerçek mutluluğu bu dünyada yaşayacakları için ahiret olgusunu merak etmek gibi bir düşüncede olmayacaklarını ifade etmektedirler. Şinto dininde ahiret fikri pek belirgin değildir.²⁹³ Şinto, yüzeysel bir öte dünya inancına sahip bir dindir. Ahiret anlayışındaki temel öğreti ölen ruhun kami haline geleceği ve Kami yaşamından sonra en üstün Kami olan tanrısal Kami rütbesine ulaşabileceği şeklindedir. Ruhun ölümden sonra yaşadığına inanılsa da, iyi ve kötü hayatın karşılığının görüleceği inancına tam olarak rastlanmaz.²⁹⁴ Kişi ölümden sonra daha yüce bir varlık olan kamiye dönüşeceği düşüncesi hayatın daha anlamlı ve dikkatli

²⁹¹ Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, s. 34-39.

²⁹² A. Mete Tuncoku, **Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri**, Türk Japon Üniversiteler Derneği, Ankara, 2001. s. 70-91.

²⁹³ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 131-134.

²⁹⁴ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 224, 290-293.

yaşanması gerektiği düşüncesini doğurmaktadır. Çünkü ölen her insan Kami olma adayıdır. Bu kamilerden bazıları göğe çıkmaya muvaffak olur.²⁹⁵

Şinto dininde ölüm, ahiret anlayışı, ölümler diyarı hakkında bilgilere mitolojilerde açık bir biçimde rastlanmamaktadır. Ölümün kötü olduğu fikri mitolojide yer alan anlatımlardan ileri gelmektedir. Japon mitolojisine göre İzanami ile İzanaginın birlikte yaratıkları son kami, ateş tanrısı Hinokagabiko (Homusuhi, Kagutsuchi, Hinoyagihayao)'dur. Dişil Kami İzanami Hinokagabiko doğumdan hemen sonra hastalanır, çok acı çeker, yanar ve ölür. Bu yüzden ateş Japon kültüründe korkulması gereken, sakıncalı ve acı veren bir madde olarak görülür.²⁹⁶ Bayramlarda, festivallerde ateş figürünü kovmak ve yok etmek için kahraman semboller ve yaratıklar canlandırılarak bu durum sergilenir.²⁹⁷ İzanami öldükten sonra "Yomi no Kuni" adı verilen ölümler diyarına gider. İzanagi de onu kurtarmak için cehennem şeklinde tasvir edilen Yomi no Kuni diyarına iner. Ona İzanami'ye bakmaması söylenir. Çünkü ölümler diyarı pis ve karanlık olarak resmedildiği için İzanaminin güzelliği kalmamıştır. Ancak o, uyarıları dikkate almaz ve İzanami'ye bakar. İzanagi gördüğü manzara karşısında dehşete kapılır ve İzanami'den tiksindir.²⁹⁸ Kendisini gördükten sonra tavrı değişen İzanagi'nin tutumundan rahatsız olan İzanami, onu yakalayıp zarar vermek ister; onu da bulunduğu ölü diyarına hapsedmek ister. İzanagi bu durumdan kurtulur. İzanagi hem ölümler diyarından kaçmayı başarır hem de İzanami'nin geçiş yolunu kapatarak orada kalmasına neden olur. Ölümler diyarına girdiği için kirlenmiş olan İzanagi, cehennemin bütün pisliklerinden, özellikle de fiziki kirlilerden kurtulmak ve temizlenmek için "Tachibana" nehrine girer; yıkanır ve temizlenir. Bu olay Şinto dini geleneğindeki kirlilerden ve günahlardan arınma düşüncesinin ve arınma eyleminin göstergesidir. Bu durum günümüz Şintosunda İzanaginın kötü diyardan gelirken manevi temizlikte bulunmasına atıfta bulunarak Şinto mabetlerine girildiği zaman ellerin yıkanması dünyevi kirlilerden arınmanın bir göstergesidir. Bu temizlik esnasında çeşitli Kamiler meydana gelir. Temizlik esnasında İzanagi'nin elinde kutsal Haraiguşi, yani arınma asası vardır. Bu esnada sol gözünden Güneş Tanrıçası "Ameterasu Omi Kami", sağ gözünden Ay Tanrısı

²⁹⁵ Sarıkçıoğlu, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, s. 132.

²⁹⁶ Ashkenazi, **Japon Mitolojisi**, s. 101.

²⁹⁷ Tuncoku, **Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var**, s. 61-64.

²⁹⁸ Demirci, "Şintoizm", s. 178-179.

“Tsukiyomi Kami” ve burnundan ise Fırtına Tanrısı “Susano Kami” meydana gelir. İzanagi evrenin yönetimini bu üç Kami arasında paylaştırır.²⁹⁹

Modern zamanlarda Şinto Budizm’in ruh göçü inancı benimseme eğilimi ortaya çıkmıştır. Cenaze merasimi de genellikle Budist inancına göre yapılmaktadır.³⁰⁰ Eski Şinto’da ölümdensonra başka bir dünya fikri hakim değildi. Yüksek , Ova, dağ gibi kavramlarla ifade edildi. Cennet (Takama-ga-hara), çoğu insanın yaşadığı yer (Tokoyo-no-kuni) ağustos kami, bolluk ülkesi, sonsuz yaşam gibi.³⁰¹ Şinto, ölüm sonrasında ziyade yaşanan dünyaya önem veren bir anlayışa sahiptir. İnsanı diğer canlılar karşısında yüceltmek yerine onu evren ve içindekilerle uyum içerisinde yaratılan her şey ile saygılı yaşamaya yönelten bir inanç olarak kendini göstermektedir. Şinto’nun odak noktasında belli bir inanış-ibadet siteminden daha çok, kişi ile evrendeki ruhlar arasındaki uyum, evrendeki hayatın ve düzenin takdir edilmesi ön plana çıkmaktadır. Böylece Şinto, Japonların günlük hayattaki gelenekleri ve adetleri içinde kendini gösteren bir din olmuştur.³⁰² Japonyada Budizm’den önce ölümler gömülürken, sonrasında yakmaya başlanmıştır. Günümüzde de ölümleri yakma uygulaması devam etmektedir. Genelde ölünün külleri üç kavanoza konur; biri evde Butsudan denen minyatir mabede, ikincisi Budist mabede ve üçüncüsü ise mezarlığa yerleştirilir. Bu üç mekân, aynı zamanda Japonların ölmüş atalarıyla ilişki kuracağı yerlere işaret etmektedir. Çünkü artık ruhsal kami olmuştur.³⁰³

Cenaze merasimi de genellikle Budist inancına göre yapılan günümüz Japonya’sında 127 milyon olan Japon nüfusunun sadece 4-5 milyon kadarı saf Şinto dinine mensuptur. Özellikle tapınak görevlileri ve merkezden uzak olan bölgelerde bu dini geleneğe sıkı sıkıya bağlı saf Şintoistler bulunmaktadır. Geri kalan nüfusun büyük kısmı ise Şinto ile Budizm’in karışımından oluşan “*Şinbutsu Şugo*” olarak ifade edilen senkretik bir inanca sahiptirler. Uygulama ve ritüellerde Budist öğretilere göre yaşarken inanç ve davranışsal boyutta Şinto öğretilerine göre yaşamaktadırlar. Ancak

²⁹⁹ Karataş, *Şintoizm’de Arınma Ayinleris*. 4-6.

³⁰⁰ Demirci, *Şintoizm* s. 178-179.

³⁰¹ Kitamura, *Hayaller Ülkesi Japonya*, s. 98-99.

³⁰² Onur Ataoğlu, *Japon Yapmış*, Çınar Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 138.

³⁰³ Seyfeli, *Dinler Tarihi Ders Notları*, s. 46.

“Şinbutsu Şugo” Budizm’in daha baskın olduğu bir geleneğe bağlıdır. Ayrıca Konfüçyüs’çülüğe tâbi olanlar da vardır.³⁰⁴

2.2.1. Şinto’da İyi-Kötü Fikrinin Ölümle İlişkisi

Şinto dini inanışlarında maddi ve manevi kirliliğe sebep olan günahlar ve hatalar vardır. Kirliliği ifade etmek için “kegaré” ve “tsumi” kavramları kullanılır. Kegare bilerek ya da bilmeyerek yapılan bütün günahları ve hataları ifade eder. Japonlar tarafından kutsanan Kojiki ve benzeri kaynaklarda kötü ve kirliliğin karşılığı olarak da nefret edilen durum, kötü hal, iğrenç şey manasında “tsumi” kavramı genel olarak kullanılır.³⁰⁵ Bunlar, ancak arınma ayini yapılmak suretiyle yok edilebilir. Tsumi’nin ya da Kegare’nin, yani kötülüğün yok edilmesi ahlaki ve sosyal sorumluluğun gereğidir. Çünkü var olan bir günah sadece bireyi değil aynı zamanda toplumu da sıkıntıya düşürür.

İbadetlerden önce kişinin ruhsal temizliğini sağlaması temiz bir kalp ve ahlaki davranışlara ulaştıktan sonra bir sonraki adıma geçmesi esastır. Şinto’da kötülük anlayışı davranıştan ziyade ahlaki olarak bakılmaktadır. Kötülüğün ardından yapılacak tövbe ile kötülüğün giderilmediği bunun ancak maddi ve manevi temizlik gibi ritüeller ortadan kaldırılabileceğine inanılmaktadır.³⁰⁶ İyilik anlayışına da kamiler açısından bakılmakta ve insanlar kamilerin yolunu takip ederek iyi olacağına inanılmaktadır. Şintoistlerde eskiden beri varolan sosyo-kültürel kurallar ve geleneksel değerler ahlaki ve dini kuralların oluşmasında en önemli etkenlerdir. Japon kültürünü ve yaşamını oluşturan bu değerlerin zayıflaması veya modernizm ile birlikte uzaklaşılması ahlaki yozlaşmanın, milli ve kültürel çözülmenin sebebi sayılmaktadır.³⁰⁷ Bu çözülme ile birlikte davranıştan, ahlaka, eğitimden, aile yapısına kadar geri dönülmez boşluklar oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu durumun yaşanmaması ve bağlılığın devam edebilmesi için kültüre aileye ve en önemlisi olarak Şinto dinine sıkı sıkıya bağlanmak gerektiği önemli görülmektedir.

Kamilerin gazabını önlemek için bir an önce maddi ve manevi kirlerden kurtulmak icap eder. Bunun için yapılması gereken en önemli uygulama arınma

³⁰⁴ Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, s. 99.

³⁰⁵ Hearn, **Japonya**, s. 116.

³⁰⁶ Güvenç, **Japon Kültürü**, 149.

³⁰⁷ Reader, **Japanese**, s. 52-53.

ayinleridir.³⁰⁸ Şinto Dini Kültüründe Büyük kötülükler Kadim Japon toplumunda dini, ahlaki, vicdani ve sosyal açıdan büyük günah sayılan bazı hatalar vardır. Bunlar kaynağı itibariyle iki türdür. Birincisi insanın iradesinde olanlar; ikincisi ise insan iradesi dışında başına gelen ve bütün halkı ilgilendiren hatalardır.

Ölüm sonrası hayat fikri net olmayan bu dinde iyilik ve kötülük prensibi kamilerin mutluluğu ile ilgilidir. Kendilerinin kamiye ulaşması için toplumca kabul edilen normlara dikkat edilmeli ve ona göre bir yaşam sürülmelidir.

2.2.2. Şinto'da Ölüm ve Cenaze Töreni

Şinto, ölümü kötülük ya da lanet olarak görür. Nitekim Şinto ölümü kabul etse de bir kötülük olarak görse de onu kirlilik olarak görmez. Örneğin, ölüm ifadesi için referans olarak kullanılan *kegare* kelimesi aynı zamanda "anormallik" veya "talihsizlik" anlamına gelir.³⁰⁹ Ölüm her ne kadar Şintoist çevrelerce seilmeyen ve bilinmeyen bir durum olsa da Kami anlayışı ile bakıldığında farklı bir boyut kazanmaktadır. Şinto'da ölen bir kişi insanüstü bir güce sahip olmak, doğüstü yetkilere sahip olmaya artık gücü yeten bir Kami olabilir düşüncesi de ölüm anlayışlarını farklı kılmaktadır. Ölmeden önce şu ya da bu adam sıradan bir emekçiydi, önemsiz bir insandı; bugün ölü olarak, ilahi bir güç haline geliyor ve çocukları, ruhunun huzur bulması için ona dua ediyor. Böylece, düşkün bir insan ölümle aniden tanrısallaşabilir inancı hakim olabiliyor. Ancak, doğüstü güçlerine rağmen, ölüler hala mutluluk için yaşayanlara bağımlıdır. Rüyalar dışında, bakış açısına sahip olmasalar da dünyevi beslenmeye ve saygıya, yemeye, içmeye ve soyundan gelenlerin saygısına ihtiyaçları vardır.³¹⁰ Onurlu bir şekilde korunduğu ve uygun şekilde beslendiği sürece, ruh memnun olur ve onu teşvik edenlerin iyi talihinin korunmasına yardımcı olur. Ancak mezar evi, cenaze törenleri, yiyecek, ateş ve içecek sunuları reddedilirse, ruh açlıktan, soğuktan ve susuzluktan acı çekecek ve öfkelenerek kötü davranacak ve ihmal ettiği kişilere talihsizlik getirecektir.³¹¹

³⁰⁸ Karataş, *Şintoizm'de Arınma Ayinleri*, s. 4-5.

³⁰⁹ Ian Reader, Esben Andreasen ve Finn Stefansson, *Japanese Religions: Past & Present*, Japan Library, 1993. s. 668.

³¹⁰ Hearn, *Japonya*, s. 25.

³¹¹ Hearn, *Japonya*, s. 26.

Budizm'in ortaya çıkışından önce, ölüm, ahiret fikri Şintoistler arasında yoktu. Şinto'da yaşam iyidir, ölüm kötüdür; bu yüzden yüzyıllar boyunca cenaze törenleri neredeyse sadece Budist rahipler tarafından yapıldı. Bugün bile insanlar, hatta Birçok Japon, Şinto'nun ölüm olgusuna uzak bir yaşam sürdürmektedir. Japonya'da cesedin hazırlanması, saklanması, bekletilecek yerin, cenaze töreninin ve yakma yerinin ayarlanması gibi ölü yakılana kadarki tüm işlerle cenaze kaldırma şirketleri ilgilenir. Japonya'da Budizm'den önce ölümler gömülürken, sonrasında yakılmaya başlanmıştır. Günümüzde de ölümleri yakma uygulaması devam etmektedir. Zira Japonya'daki en yaygın ikinci din olan Budizm'e göre ölümler yakılır.³¹²

Cenaze törenleri evde veya çoğunlukla da Budist tapınakta düzenlenir. Japonya'da cenaze törenlerine katılan herkes siyah elbise giyme âdetine riayet eder. Tören alanına gelindiğinde, tören sahibinin daha sonra teşekkür mektubu ve hediye gönderebilmesi için kapıda bulunan deftere isim ve adres yazılır. Cenaze sahibinin ailesine bir zarf içinde para verilir. Törenin yapıldığı alana girilince cenaze sahipleri eğilerek selamlandıktan sonra eller kalbin üzerinde birleştirilip cenazenin bulunduğu yere doğru dua edilir. Ardından orada bulunan tütsü kabından üç defa tütsü alınır, alına götürülüp içinde ateş olan tütsü kabına atılır. Sonrasında tekrar eller kalbin üstünde eğilerek cenaze ve ailesi selamlanır ve geri çıkılır. Gelenlere başka bir odada sake ikramı yapılır. Törene katılanlara, ayrılırken içinde çay, kahve, kuru yosun, pasta ve kurabiye gibi şeyler bulunan hediye paketleri verilir. Ayrıca paketlerin içinde, katılan kişilere evlerine dönünce arınmaları ve ölümü evlerinden uzak tutmaları amacıyla her iki omzundan aşağı dökmek için, Japonya'da kötü ruhlar, şeytan ve negatif enerjiden korunmak için kullanılan tuz da verilir.³¹³

Eski Japonlar ölümlerin ruhlarının yaşamlarına devam ettiğine inanıyorlardı. Ruhlar (reikon) olarak yaşarlar ve zaman zaman, aileleri veya kendileri yaptırılan tapınakları ziyaret etmek amacıyla dünyaya gelir ve kendileri adına hizmetlerde bulunan ve (ayinler) yapan kişileri sırayla kutsadıklarına inanırlardı. Kutsanmak ve kamilerin kendilerine bu güzel hayatı bahşetmelerinin bir karşılığı ve Mutluluğun ifadeleri olarak ataların ruhları adına güzel mezarlar inşa edilir. Hasat zamanı şenlikler yapılır ve ilk meyveler kamilerin ruhlarına ikram edilirdi. Ölünün ardından yapılan

³¹² Şenavcu, "Japon Dinleri", s. 176.

³¹³ Kitamura, **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, s. 44-45.

anma Şinto inancının bir parçası ve tüm insanların görevi olarak onların parça parça olan birlikteliğini birleştiren bir integral gibi görev almaktadır.

Ölen kişi dünya hayatındaki yaşamı tam olarak bilinmediği için dokunulması hoş görülmeyen bir konumdur artık. Ölüye dokunan kişinin din görevlileri gözetiminde, törenle temizlenmesi gerekmektedir. Bu tören zaman içerisinde yılda iki kez düzenlenen geleneksel bir kefaret töreni haline getirilmiş ve Oho-Harabe olarak nitelendirilmiştir.³¹⁴ Bu törenlerde kişi, törenden birkaç gün önce, mabetten beyaz kâğıt parçası almakta ve bunu taslak gömlek biçiminde kesmektedir. Daha sonra kişi, gömlek biçiminde kesilen sembolün üzerine ad -soyad ve doğum tarihi gibi kimlik bilgilerini yazarak bütün vücuduna sürmekte, nefesini de üfleyerek kendisindeki günah ve kötülükleri kâğıda transfer etmek suretiyle mabede geri getirmektedir.³¹⁵ Bu kâğıtlar, tören sırasında bir masada toplanmakta ve daha sonra kâğıtlar bir kayığa konularak denize gönderilmektedir. Böylece tören tamamlanmaktadır.³¹⁶

Şinto dininde ölüm sonrası hayat inancı tam olarak yerleştirilmediği için bu alanla ilgili bölümlerde Budist uygulamalara başvurulmaktadır. Cenaze törenlerini Budist rahipler yönetir. Ölen kişinin Kami olacağı inancı olduğu için kişi kamiye karşı görevini yerine getirmelidir. Ölümlere karşı görevini yapan insan, yaşayanlara karşı olan vazifelerini de yerine getirmiş olur. Çok eski zamanlardan kalma duaları ve sihirli formülleri ezbere okumak ve ilahlara hediyeler takdim etmek Japonların bugün de vazgeçemedikleri davranışlardandır.³¹⁷

Şintoistler tarafından önemli görülen olaylardan biri de ölümler anısına kutlanan Bon festivalidir. Bu festivalde ruhlar eskiden yaşadıkları gerçek hayatı ziyaret eder yaşayanların durumunu gözlemler. Bu festivalde geri dönen ruhlar ev halkı tarafından hoşnut edilmeli ve doyurulmalıdır. Festival sona erdiğinde hem veda sembolü hem de bulundukları mekâna geri dönecek olan ruhların dönüş yollarını aydınlatmak için ateşler yakılır ve havai fişekler atılır. Festival sonunda ruhların memnuniyet duyup duymadıkları o yıl içerisinde yaşadıkları hayatı gözlemleyerek anlamının mümkün olduğuna inanılır.³¹⁸ Kamilerin aralarında yaşadıklarına olan inanç kamilerin onları

³¹⁴ Tuncoku, **Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var**, s. 162.

³¹⁵ Tuncoku, **Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var**, s. 174.

³¹⁶ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 152-153.

³¹⁷ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 152-153.

³¹⁸ Hearn, **Japonya**, s. 24.

bulmalarını kolaylaştıracak yollar bulmaya sevk etmiştir. Su kıyılarında yaşayan Şintoistler kamilerin yollarını kolay bulabilmeleri için suyun yüzeyine yüzen renkli ışıklı içinde yiyecek olan kâğıttan yapılmış maketler veya fenerler bırakırlar.³¹⁹ Japonlar ölülerini dünya dışı bir ışık ve mutluluk bölgesine yükseldiklerini ya da bir azap diyarına indiklerini düşünürler. Ölülerinin hâlâ bu dünyada yaşadığını ya da en azından onunla sürekli bir iletişim kurduklarını düşündüler.³²⁰ En eski kutsal kayıtları gerçekten de gizemli Yıldırım tanrılarının ve kötü Goblinlerin yozlaşma içinde yaşadığı bir yeraltı dünyasından söz eder; ama ölülerin bu belirsiz dünyası, yaşayanların dünyası ile iletişim halindeydi ve oradaki ruh, çürüyen kabuğuna bir şekilde bağlı olsa da yeryüzünde hâlâ insanların saygısını ve sunularını kabul edebilirdi.

Şinto dininde ölünün ardından kapsamlı ve uyulması gereken bir cenaze töreni düzenlenir. Shinsousai isimli cenaze törenleri, yedi aşamadan oluşan ritüelleri ile bu ritüellerin uygulanmasından sonraki elli günlük bir süreci kapsar. Bu ritüellerin hepsi tamamlanıp elli gün geçtikten sonra ölen kişi artık tapınılan ve ailesini koruyan bir kami haline gelir.³²¹ Shinsousai töreninde uygulanan yedi aşama;

Birincisi, Tsuyasai denilen ve kişinin ölümünden sonra cenaze törenine geçilmeden önce ölen kişinin bir gece boyunca bekletilmesidir

İkincisi, ölen kişinin ruhunun reiji ismindeki küçük sunaklara transfer edildiği senrensai ritüelleridir. Bu ayin ile reiji isimli sunağa transfer olan ruh, elli günün sonunda ailesini koruyabilecek bir kami haline gelir.

Üçüncüsü, cenaze töreni evde yapılmayıp jinjada yapılacaksa jinjaya gidiş zamanı akraba ve komşulara haber verilir buna hakkyuusai denir. Eğer tören evde yapılacaksa bu aşama atlanır.

Dördüncüsü, vefat eden kişinin ailesi ve arkadaşlarının katılımıyla ölen kişi için düzenlenen soujousai ayinidir. Bu ayinde ölen kişi için noritodan dualar okunur ve kami olma yolculuğunda başarılı olması için diğer kamilere de dua edilir. Bu aşama ölen kişinin fiziksel olarak bütün halde kaldığı son aşamadır. Bundan sonra ölünün

³¹⁹ Tuncoku, *Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var*, s. 57-58.

³²⁰ Ono, *Şinto Kamilerin Yolu*, s. 177.

³²¹ Yaşkan, *Şintoizmde ibadet*, s. 120-127.

yakımına geçilir. Soujousai ayini kaybedilen insanın vücut olarak hala tek parçayken yakınları ile son kez buluşup vedalaşması açısından cenaze töreninin en önemli bölümünü oluşturur.

Beşincisi, ölü bedeninin yakıldığı kasousai ayinidir. Bu ayinde ölünün bedeni kasoushi adı verilen ilahiler eşliğinde yakılarak dua edilir. Günümüzde Japonya’da bu işlem genellikle modern krematoryumlarda yapılır. Çok yüksek sıcaklıklarda ölü bedenini toz haline getiren fırınlar, cenaze törenlerinde önemli bir role sahiptir.

Altıncısı ise yakma işleminin bitiminde, küllerin aynı gün içerisinde aileye teslim edilmesinden sonra hakasho denilen mezarlıklardaki sunaklara küllerin takdim edilme ritüelidir. Bu ayine maisousai denir. Bu ayinde küller, sunak mezarlara konmadan önce küllerin takdim duası anlamına gelen maisoushi isimli ilahiler okunur.

Yedincisi; maisousai ayininin bitiminden sonra cenaze yakınları eve dönerek, törenin birinci aşamasında ölen kişinin ruhunun transfer edildiği reiji sunağına törenin bittiğini haber vermek için dua ederler.³²²

Shinsousai matsurisinin yedi aşaması tamamlandıktan sonra elli günlük bekleme süresi başlar. Ellinci güne ulaştıktan sonra, reijiler ölen kişinin kami olduğunu simgeleyen tapınma objeleri haline gelir. Böylece ölen kişiler, shinsousai töreninin ayinleri ile ailesini koruyan ve zor zamanlarda yardımına başvurulmuş bir kami haline gelmiş olur.³²³

2.2.3. Şinto’da Mezar ve Mezarlık

Şinto dininde Ahiret anlayışı kesin ve belirleyici olmamakla birlikte bazı durumlarda mezarlara rastlanmaktadır. Mezar anlayışı diğer dinlerden farklı olarak ölen kişinin rütbe ve önemine işaret etmek amacıyla türbe formunda yapılmaktadır. Şinto mezar anlayışında toplumda önemli konumlara gelmeyi başarmış tarihsel kişilerin ruhlarının anılmasına adanmış ve hatırlanmasını kolaylaştırmak amacıyla bu kişilerin mezarları görkemli yapılar veya basit yapılar şeklinde yaptırılmıştır. Bu amaçla büyük bilgin Michizane Sugawara’nın ruhu, Toshogu, Ieyasu Tokugawa’ya tapınağı; Nogi Tapınağı Rus-Japon Savaşı şöhretinden General Maresuke Nogi; en

³²² Yaşkan, *Şintoizmde İbadet*, s. 119.

³²³ Kitagawa, “Japon Dinleri”, s. 221.

Ninomiya Tapınağı, ekonomist Sontoku Ninomiya'ya, ahlaki öğretmen Yasukuni Mabedi gibi birçok yer vatani için büyük fedakârlık yapanların saygı ve tesellisine adanmış olan mabetlere birkaçörnek olarak sıralanabilir.³²⁴

Ohaka Mairi Japon halkının atalarının ve akrabalarının mezarlıklarını ziyaret ettiği geleneksel bir Japon geleneğidir. Japonların ciddiye aldığı bir gelenektir. "Ohaka" mezar veya mezar anlamına gelir ve "Mairi" ziyaret etmek anlamına gelir. Atalarını onurlandırmak ve saygılarını sunmak çok önemli bir Japon ritüelidir.³²⁵ Japonlar, yaşayanlar ve ölüler arasında bir bağlantı olduğuna ve bu sosyal etkileşimin Ohaka Mairi aracılığıyla gerçekleştiğine inanıyor. Atalar, yaşayanları gözetler ve korurlar, yaşayanlar ise şükran gösterisi olarak çiçek ve yiyecek sunar. Bu alışveriş, Japonya'da gerçekleştirilen diğer ritüellerde sıklıkla sahnelenir. Ayrıca ataların duygusal desteğe ve bakıma ihtiyacı olduğuna inanılmaktadır. Yaşayanların dünyasına dahil olmaktan hoşlanırlar ve yaşayanlar da karşılığında günlük yaşam mücadelelerinde ölülerin yardımını alırlar.

Japonların çoğu kendilerini dinsiz olarak tanımlıyor. Dindar olmaktan çok ruhanidirler. Kendilerine Budist veya Şintoist demeyi sevmezler. Bununla birlikte, Japonların çoğu mezarlıklarda atalarına dua eder ve tapar. Tanrılarını veya kamilerini evlerinde veya Şinto Mabetlerinde özel sunaklarda bulunmaya özen gösterirler. Çoğu Japon hala eski gelenekleri uygulamaya ve yerli Şinto'nun ayinlerine uymaya devam etmektedir. Ancak aynı zamanda Budizm ve bazen Hristiyanlık geleneklerini de uygulamaktadırlar. Bir kişi yerel bir Şinto festivalinin kutlamalarına katılabilir veya bir Hristiyan kilisesindeki bir düğüne ve bir Budist Tapınağındaki bir cenazeye katılabilir. Japon halkı büyük olasılıkla tüm bunları bir ulusun mevcut kültürünün bir parçası olarak uygulayacaktır. Budizm, Şinto ve Hristiyanlığın iç içe geçmesi yaygındır. Herhangi bir tanrıya inanmadıklarını, ancak Obon ve Yeni Yıl boyunca mezarlıklara gittiklerini ve ayrıca bazı özel Tatillerde, türbelerde dua talepleri sunmak için sorunlarla veya şans için rehberlik istemek için gitmektedirler.

Şinto, Budist veya Hristiyan olan tüm Japonların ortak özelliği, ölen akrabalarına ve atalarına duydukları derin saygıdır. Mezar taşlarını düzenli olarak

³²⁴ Şenavcu, "Japon Dinleri", s. 136-140.

³²⁵ Ono, **Şinto Kamilerin Yolu**, s. 95.

ziyaret ederek ve bakımını yaparak saygılarını gösterirler. Japonlar ölülerine son derece saygılı davranırlar. İnsanlar sevdiklerinin mezarlarını ziyaret etmek için istedikleri zaman gidebilirler. Atalarının ölüm yıldönümlerinde veya aileye tanıtılacak yeni bir üye olduğunda gidebilirler. Ancak yılın belirli günleri vardır, özellikle de herkesin mezarlığı ziyaret etmesinin önemli görüldüğü zamanlardır. Obon bayramı Japonların Ölüler Festivali olarak adlandırdığı, ailelerin bir araya geldiği ve atalarını mezarlarında ziyaret ettikleri geleneksel bir zamandır. Bu bayramda Japonlar ölülerini ziyaret ederler ancak ölülerin de onları ziyaret ettiğine inanılır.

Japonlar genellikle ölülerini yakarlar. Kül ve kemikler toplanıp bir semavere yerleştirildikten sonra, aile inançlarının ritüelini yerine getirir ve semaveri 49 gün boyunca eve götürür.³²⁶ Ölen kişinin külünün küçük bir kısmı en yakın aile üyelerine verilir ve evde küçük şişelerde tutulur. Şişelerde tutulan küller ölüm yıldönümlerinde bayramlarda veya önemli günlerde hatırlanarak dua eşliğinde anılır. Vazo, kalan küllerle birlikte taş bir anıtın inşa edildiği mezarlığa nakledilir. Üzerine genellikle ölen kişinin adı ve o kişinin doğup vefat ettiği tarihler kazınır. Bazı taş anıtlar boyut ve dekor açısından ayrıntılı olabilir. Doğu Asya dinlerinde ölü müzesi olarak da adlandırılabilir bu alanlarda aile yakınları taziyeleri burada kabul ederler ve anma günlerinde fotoğraf ve kül vazosunun önünde saygıyla ölüleri için dua ederler. Çiçekler tazelenerek, sunular sunulur.

Japonlar, atalarının mezarlarda dinlendiğine ve kutsal olduğuna inanırlar. Gidip ölenlerin ruhlarının esenliği için dua ederler. Minnettarlıklarını ifade ederler ve onlara hayatlarının nasıl geçtiğini anlatırlar. Atadan yollarına iyi şanslar göndermesini isterler. Mumların yakılması ve tütsü sunulması (osenko) mekâna ciddi bir hava katarak dinginliğin oluşmasını sağlamaktadır.

Ölen aile yakınları ziyaret edildiğindemezar taşlarını ovalayan insanların sesleri ve tütsü kokusu her yerde duyulabilmektedir. Budist iseniz tespihlerinizi (Juzo) getirebilirsiniz. Şinto iseniz, çiçek yerine Sakaki dallarını (ölümsüzlüğü temsil eden Şinto kutsal ağacı olarak kabul edilen herdem yeşil) yerleştirirsiniz. Budist mezarlarında üzerinde yazı bulunan tahta çubuklar (otoba) bulunur ve bunları mezar taşlarının arkasına yerleştirir. Eğer bir Japon Hristiyan iseniz, mezar taşında bir haç

³²⁶ Toshio, “Shinto in the History of Japanese Religion”, s. 109.

olacaktır. Hristiyanlar ayrıca çiçek getirirler ve ölen akrabaları için Tanrılarına dua ederler.³²⁷

2.2.4. Şinto ve Ölüm Sonrası Hayat Fikri

Şinto animistik karakterli bir din yapısına sahiptir. Şinto dininde kesin ve açık olmayan ahiret hayatı ve cennet-cehennem fikri için Budizm'in etkisi bu alanda yer edinmiştir. Şintoistler: dünyanın gök, yer ve yeraltı olmak üzere üç tabakadan oluştuğuna inanırlar. Her üç tabakada da tanrılar hüküm sürmektedir. ; yer ve gök tabakalarında evrenin düzen, ve uyumu için çalışan Kami panteonu bulunmaktadır. Yeraltı dünyasında ise ölümlerin ve devlerin bulunduğu inanırlar.³²⁸ (Yomi-no-kuni) ölü hayaletler, kötü ruhlar dünyası (magatsuhi) ve kirlilik, yani Karanlıklar Dünyası olarak ifade ettikleri bir anlayışı vardır. Ancak daha sonraki süreçte tapınak Şintosu metafizik kavramlarla doğrudan ilişkili bu gibi geleneksel bir anlayışın halka açıklanmasının oldukça belirsizlik içerdiği düşüncesinden dolayı bu kanıda olmamanın yanlış olduğunu düşünmüşlerdir. İnsanların ruhların ve ölümden sonraki hayatı bilemeyeceği ve bundan dolayı da bunlarla ilgili teoriler geliştirmek veya varsayımlarda bulunmak yerine görünmez bilinmez ahiret hayatı hakkında açıklamalar yapmakta kaçınılması gerektiği düşüncesi hakimdir.³²⁹ Bunun yerine kamilerin olabileceği mabetleri ziyaret ederek, kutsal mekanlarda insanın varlığını deneyimleyebileceği davranışlarda bulunması gerektiğini altı çizilmiştir. Ahiret anlayışının temelinde yaşadığımız dünyada her an süren yaşamsal kaos olduğu düşüncesidir. Ölüm ile birlikte çelişkilerin karmaşasıyla devam eden dünya hayatının uyum ve birlik içerisinde düzen durumuna geçileceği anlayışının daha doğru bir anlayış olduğu düşüncesi hakimdir. Şinto'da Ruhun ölümsüz olduğuna inanılır. Bedenler toprağa karışsa da ruh yaşamaya devam etmekte tinsel güçle yeryüzünü etkilemeye devam etmektedir. Maddi nesneleri hareket ettirebilmekte, esen rüzgâr ve hareket eden su aracılığıyla varlıklarını göstermektedirler.³³⁰ Hareket eden her varlıkta kamilerin bir tezahürü olabileceği inancı ruhların ölümsüzlüğüne örnek gösterilmektedir.

³²⁷ Yamazaki, **Japon Kültürü Japonlar ve Bireycilik**, s. 143.

³²⁸ Toshio, "Shinto in the History of Japanese Religion", s. 93-96.

³²⁹ Güvenç, **Japon Kültürü**, s. 312.

³³⁰ Hearn, **Japonya**, s. 27.

Şinto dininde ahiret fikri pek belirgin değildir. Şinto mitoloji ve efsanelerinde ölümden sonra ne olacağına dair ayrıntılar belirlenmemiştir. Dünyanın başlangıcıyla ilgili temel yaratılış mitolojisinde, Yomi olarak bilinen ölümler dünyası yerin altında korkunç ve temiz olmayan bir yer olarak anlatılır. Burada şeytanlar ve şeytani varlıklar yaşar.³³¹ Kurtlar ve sinekler ölü cesetlerin üzerinde gezinir, yer içer. Bundan dolayı birçok araştırmacı ölümü kirlilik ve kasvetle ilişkilendirmiştir. Bunun yanında Japon Budist geleneğinde ölen bir kimsenin ölümden sonra geniş açık bir ovaya göç edeceği tasvir edilir. Ovanın sonunda bir dağ yükselir; ölü dağa tırmanır sonra üç geçiti olan Sanzu no Kawa adındaki nehrin kıyısına iner. Nehrin karşısında üç yol vardır. Hayatında iyilikler yapmış olan kişi karşıya bir köprüden geçer. Küçük günahlar işlemiş olan kişi suyun sığ yerinde çamurda yürüyerek karşıya geçer. Kötülüklerle ömrünü tamamlayan kişiler ise korkunç canavarların beklediği ve saldırdığı nehrin en derin yerlerinden karşıya geçmeye çalışmalıdır. Ölü karşı kıyıya ulaştığında orada bekleyen yaşlı bir kadın onun giysilerini alır ve daha sonra yeraltı tanrısı Emma-o'ya gönderir.³³² Bu tanrı onları yargılar ve yeniden doğuma kadar yer altında günahlarının karşılığı olarak nerede çalışacaklarına dair onları mahkum eder.³³³

³³¹ Ahn, **Japon Budizmi**, s. 37.

³³² Toshio, "Shinto in the History of Japanese Religion", s. 1-5.

³³³ Roberts, a. g. e. s. 201.

SONUÇ

Şinto, Japonlara özgü etnik, milli ve Japon tarihi kökenlerine sıkı sıkıya bağlı mitolojik karakterli bir dindir Japonya Güneşin ülkesi olarak isimlendirilir. Bayraklarında yer alan (beyaz zemin üzerine kırmızı daire) Güneş sembolü Japonların ata ruhlarından en önemlisi olan Ameterasunun sembolü olarak kullanılmaktadır. Japon adaları, toprakları, denizleri insanları her şeyiyle kutsaldır. Çünkü Japonya ve içindeki her şey kutsal tanrılar tarafından yaratılmıştır. Şintoistler; Şinto taraftarı bulmak gibi bir çaba içerisinde olmadığı gibi dine giriş töreni olarak kabul edilen bir uygulamada bulunmamaktadır. Şinto'nun ilk ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar Şinto, dini yayma çalışmalarında bulunmamış ve evrensel din olmak gibi bir çaba içerisinde de bulunmamıştır. Şinto dininin belli bir kurucusu, peygamberiolmadığı gibi belirgin inanç esasları da yoktur. Japon halkının tarihî ve ilkel-dinsel inanç ve uygulamaları, ritüelleri Şintoana unsurunu teşkil eder. Asli Şinto dininin bir mesubu olmak için Japon bir anne babadan doğmak yeterli bir özellik olarak görülmektedir. Japonya dışında Şintoist sayısı az olmakla birlikte, yabancılar arasında Şinto inancına sahip olan kişiler de saygıyla kabul edilir fakat tam anlamıyla Şintoist olarak görülmez. Şintoist olmak için ritüel benzeri herhangi bir şart olmadığı gibi dinden ayrılmak, irtad etmek gibi uygulamalarda bulunmamaktadır.

Belirgin bir dinsel inanç ve gelişmiş bir dinsel kurallar sistemine sahip olmayan Şinto'nun temelinde, kamilerle insanlar arasındaki ilişkiyi ve hayatın her yönünü kapsayacak biçimde uyumu ve sadeliği esas alan bir öğreti yer alır.³³⁴ Özellikle Şinto dininde rastlandığı üzere tanrısal ve yüce güçlere sahip olan ve “tabiat ruhları” (yaşam güçleri) şeklinde açıklanan kamiler tabiatta ve doğada her şeyde, her yerde bulunmaktadır. Evrendevar olan düzen kamilerin insanlarla ilişkisi çerçevesinde devam eder veya bozulur. Bereketli bir bahar mevsiminin, bol ürün alınan bir hasat

³³⁴ Hunter, **Modern Japonya'nın Doğuşu:1853'ten Günümüze**, s. 78.

zamanını insanlara bahşeden kamilerdir. Bunun tam tersi olan doğal afetler, depremler veya kuraklık da kamilerle kurulan ilişkinin olumsuz yapıldığı şeklinde yorumlanır. Canlı cansız her varlığın her zerresinde Kami ruhları saklanmaktadır. Bu bir su damlası da olabilir, koca bir kayada da olabilir. Hayvanlar, bitkiler gibi canlı varlıklarda Kami ruhuna sahiptir. İnsanların ruhları öldükten sonra kami haline dönüşür. Kami olabilmek için bu dünya hayatının sonlanması gerekmektedir. Fakat bazı önemli kişilerin ruhları bu dünyada da kamidirler. Örneğin Japon imparatorları yaşarken de kamidir. Japon ırkının yaratıcısı olan güneş tanrıçası Amaterasukamilerin en önemlisidir. Bir Kami iyi veya kötü olmayı kendi seçmez. İnsanların kamilerle olan ilişkisi kamiyi insanın hayatında lehinde veya aleyhinde etkiye sahip olmsanı sağlayabilir. Bu ilişkinin tam ve sağlıklı olmsanı sağlayan temel kural ritüeller aracılığıyla her kaminin insan tarafından saygıgösterilerek tazim edilmesidir.

Hiçbir inanç ve uygulamada özünü, kendini terketmeyen ve kendi anlamını vererek yaşayan Japon için başka bir dinden görünme durumu basit, sıradan ve önemsizdir. Çünkü Japon inancında her şey kendiliğinden kutsaldır. Özellikle Şinto'ya ait olan her şey önemlidir ve değer gösterilmelidir. Şinto gelişimini bir halk geleneğinden bir din olgusuna dönüştürmesinin farklı dinlerin kendisini baskılamasına borçludur. Şinto tarihi Mitolojik dönemlerde kamilerin evrene müdahalesiyle başlamıştır. Mitolojik ve anlatımsal yayılan bu inanç yazının kullanılmasıyla sistemleşmiştir. Daha sonra Budizm 'in Japonya 'ya girişiyle ana çerçevesi oluşturulmaya başlanmıştır. Budizm, Şinto karşısında üstünlük kurmasıyla her iki din arasında var olma mücadelesi kızışarak 9. yy kadar sürmüştür. Devlet ve halkın desteğiyle Şinto Japon topraklarındaki etkisi artarak Şinto ile Budizm 'i birbirinden ayırmıştır. 1868 *Meiji Reformu* 'nda Şintodevlet desteği ve himayesi altına girmiş. Devlet tarafından sağlanan bu destek hem toplum bilinci hemde imparatorluğa bağlılık oluşturulması için kullanılmıştır. Fakat bu süreç İkinci Dünya Savaşı'nda Şinto'nun kaybetmesiyle sona ermiştir.

Şintoistler, ölmüş atalarının nesillerinin devamlılığını sağlanması için Japon halkını koruduğuna inanmaktadırlar. Ölen insanlardan önemli görevler yerine getirenler, Japonya'ya katkı sunanlar ve Kamilerin mutluluğu için çalışan ruhların; ölümden sonra Tanrı Kami olacağı inancı günümüzde hala devam etmektedir. Ailenin, imparatorların, halk kahramanlarının, atalarının ruhları en önemli ruhlardır. Ruhlar

insanlar arsında gezinir fakat onları iyi veya kötü yapan insanların davranışlarıdır. Şintogeçmiş atalarına, toplumsal kurallara, Şinto ritüellerine ve geleneğin değişmemesi için sarfettiği özen ile günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir. İmparatora duyulan saygınlık, muhafazakâr Japon toplumunun korunması, aile bağları günümüzde hala eski rolünü sürdürmektedir.

Şinto dininde ibadet şekilleri dua, kurban, çeşitli yiyeceklerin tanrılara sunulması, oruç ve kutsal mekân ziyaretinden ibarettir. Şinto ibadet; dua ve bir takım sembolik hareketlerden ibaret olup evde veya mabetlerde yapılabilir. Belirli gün ve saatleri yoktur, bireysel veya toplu olarak yapılabilir; daha çok, kişilerin bir isteği olduğunda ya da zor durumda başvurulur. Şinto dua, mâbed veya evde tanrılara pirinç ve pirinç şarabı sunmakla yerine getirilir. Kami, Şinto ibadetlerinin ve bayramlarının önemli unsurudur. Şinto mabetlerine “kaminin evi” anlamına gelen Cinca veya Miya adı verilir. Bu mabetler bazen büyük bir yapı olduğu gibi bazen de küçük yapılar olarak inşa edilmişlerdir. İşleyişine ve kullanım durumuna göre Cincalar her yerde olabilir. Buralara daha çok, kutsal günler dışında ve büyük mabetlere gidilmediği zamanlarda ihtiyaç olduğunda, yoldan geçerken veya bayramlarda gidilerek, çan çalarak kamilerin dikkatini çekme ve onlara takdime sunma şeklinde bir ibadet icra edilir.

Şinto diğer kültürlerden ayrılan kendine has yaşayış, düşünüş ve inanç sistemine sahiptir. Bununla birlikte Japon kurumlar, ahlak, gelenek-görenekler, dil, bayramlar, bina yapıları, yiyeceklerine varıncaya kadar kültür unsurlarından bahsederken hepsini Şinto anlayışıyla yoğrulmasından dolayı Şinto Japon kültürünün genel ismi olarak kullanılır. Şinto daha çok bir kültür olarak görüldüğü için, çoğu Japon din anlayışı noktasında belli bir inanca sahip olmadığı inanmadığı şeklinde ifadeler ile kullanılır. Belli bir inanca sahip olmamaları Şinto'nun yaşanmasına engel bir durum değildir. Fakat bu kişiler, aynı zamanda Şinto âdetlerine göre yaşar, mabetlere gider tazimlerde bulunur, bayramlarını kutlar, festivallerde özellikle tatil günlerinde bir Şintoistin yapması gereken uygulamaları yerine getirmeye özen gösterir. Şinto ahlakını aynen benimser.

Şinto'ya ait en erken veriler kutsal kitap şeklinde değerlendirilen erken dönemlere ait mitoloji külliyatı Kojiki ve Nihongi'de bulunur. M.S. 8. yüzyıl civarında

derlenen bu metinler binlerce kaminin (tanrı) hikâyesini, Japon adalarının ve Japon halkının yaratılışı gibi mitolojik konuları kapsar. Kapsam itibariyle Şinto'ya ışık tutan bu metinler mit ve destanlar ile Japon kültürünün efsaneviliğini ve kültürünün köklerinin anlaşılmasında başvurulacak önemli rehberlerdir. Şinto, ülkeye Budizm gelene kadar hâkim tek inanç olduğu görülmektedir. Ancak Budizm'in aristokratlar tarafından kabul görmesiyle birlikte Japonya'da popülülerlik kazanmıştır. Zamanla yöneticilerin desteği ve Şinto'nun hiçbir dine karşı baskıcı bir tavır içerisinde olmayışı Budizm'in halk tarafından benimsenmesine neden olmuştur. Bu durum eski gelenek ve dinlerine bağlı olan kesimin rahatsız olmasıyla birlikte yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. 1868'de başlayan *Meici Dönemi*yle birlikte imparatorun büyük desteği sonucu Şinto tekrar canlanarak Japonya'nın resmî dini olmuştur. II. Dünya Savaşında imparatorun yenilmesi ve modern düşüncenin kültürel düşünceye baskın gelmesiyle birlikte Şinto'nun dinsel bağının zayıflayarak tarihsel ve kültürel boyutuyla ayakta kalmasına neden olmuştur. Şinto 2. Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar dinlerle uyum içinde varlıklarını korumuşlardır.

Sonuç olarak ilkel Japon kabile uygulamaları, Kami inancı ve mitolojik kaynaklarla ortaya çıkan Şinto ahlaka ve doğru davranışa yaptığı vurgu yapmıştır. Şinto inancını ve Kami anlayışını hayatın her yerinde uygulayarak kendileriyle ve inançlarıyla bir olmuşlardır. Günlük yaşamdan, sinemaya, sanattan, bayram ve kutlamalara kadar her alanda etkisini göstermiştir. Belirgin bir ahiret inancı olmayan Şinto Budizm etkisiyle cenaze törenleri düzenlenirken ölen kişilerin ruhlarının Kami boyutuna ulaşacağına inanılmaktadır. Ahiret, cennet-cehennem, ceza veya ödül gibi soyut yaşam durumları bulunmamaktadır. Bunun yerine ölen kişi yaptığı iyi davranışların neticesi olarak Kami ruhuna dönüşür ve bu döngü tanrısal Kami oluncaya kadar devam eder. Günümüzde Şinto bir dinden çok Japon geleneğinin devamı ve geçmiş ile bağın sürdürülmesi esasına dayanan bir inanç sistemidir. Şintoistler kendilerini dindar veya sadece bir dine inanan biri olarak tanımlamazlar. Günümüzde modernizm ve teknoloji boyutu ile birlikte genç nesil tarafından çok rağbet görülmesede aile geleneği olarak devam ettirilmeye ve tapınaklarda ritüeller yerine getirilmeye devam etmektedir. Şinto Milli bir din olması nedeniyle sadece Japonlar arasında varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte. Başta Japonya olmak üzere Japonların yaşadığı diğer ülkelerde de yayılma imkânı bulmuştur. Günümüzde

Şintoistlerin sayısının 4. 000. 000'un üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Kendini Şintoist olarak ifade eden kişilerin sayısı 108 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.

KAYNAKÇA

- “Aum Şinrikyo”, **Wikipedia**, https://tr.wikipedia.org/wiki/Aum_Şinrikyo, Erişim 21. 02. 2022.
- “Japonya'nın Kültürünü Keşfedin: Sanat, Yemek, Din, Günlük Yaşam ve Gelenekler”, **SIS**, <https://www.hisglobal.com.tr/blog/japonyada-kulturel-hayat>, Erişim 22. 05. 2022.
- “Shinto Shrine Guide - Iconography, Objects, Superstitions in Japanese Shintoism, ” **A to Z Photo Dictionary; Japanese Buddhist Statuary Gods, Goddesses, Shinto Kami, Creatures & Demons**, <http://www.onmarkproductions.com/html/shrineguide2.shtml>, Erişim 11. 03. 2022.
- “Telifsiz Şinto Görselleri”, **Shutterstock**, <https://www.shutterstock.com/tr/search/%C5%9Finto>, Erişim 08. 06. 2022
- AHN, Hayrettin, “**Japon Budizmi**”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1990.
- AKBAY, Okan Haluk, **Japon Mitolojisine Bir Yolculuk Kojiki**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2014.
- ALİCENAP, Çiğdem Taş, **Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması**, TÜBAR Dergisi, Sayı 37, 2015.
- Alpin, “Miyazaki Hayao ve Eserleri”, **Anime Manga Türkiye**, <https://www.anime.gen.tr/yazi.php?id=27>, Erişim 11. 05. 2022.
- ARARAT, Mehmet, “Şintoizm'in Tarihi Süreci”, **Dünya Dinleri**, https://www.dunyadinleri.com/dunya-dinleri/sintoizm/oku_sintoizmin-tarihi-sureci, Erişim 08. 06. 2022.
- ARIK, Durmuş, “Şintoizm”, **Dinler Tarihi El Kitabı**, (Ed. Baki Adam), Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, ss. 465-476.
- ASHKENAZİ, Michael, **Japon Mitolojisi**, Özlem Özarpacı (Çev.), Say Yayınları, İstanbul, 2018.

- ATAOĞLU, Onur, **Japon Yapmış**, Çınar Yayınevi, İstanbul, 2013.
- AYDIN Mehmet, **Dinler Tarihine Giriş Dinler-Mezhepler-Yeni Dini Hareketler**, 6. Baskı, Literatürk, Konya, 2012.
- AYDIN, Mahmut, **Anahatlarıyla Dinler Tarihi (Tarih, İnanç ve İbadet)**, Ensar Yayınları, Samsun, 2011.
- BALABAN, Yüksel, **Miyazaki Sinemasında Şintoizm Göstergelerinin Sunumu**, Sinema ve Din, İstanbul, DEM Yayınları, 2015.
- BATUK, Cengiz, “Şintoizm – Geleneksel Japon Dini”, **Medeniyet Ufku**, <http://www.medeniyetufku.com/sintoizm-geleneksel-japon-dini/>, Erişim 01. 02. 2021.
- BATUK, Cengiz, “Şintoizm”, https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/cengiz.batuk/126436/11_sintoizm.pdf cengiz batuk, erişim 01. 02. 2021.
- BENEDİCT, Ruth, **Krizantem ve Kılıç**, Türkan Turgut (Çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.
- BETTANY, George Thomas, **Dünya Dinleri Ansiklopedisi**, Ahmet Aydoğan (Çev.), Say Yayınları, İstanbul, 2005.
- CİHAN, Ahmet, “Japonya ve Türkiye’de Evlenme Törenleri”, **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, Cilt 1, Sayı: 1, 2003.
- CİHAN, Ahmet, **Japonya’da Eğitim Kültür ve Modernleşme**, Özgü Yayınları, İstanbul, 2006.
- CİLACI, Osman, **Dinler ve İnançlar Terminolojisi**, Damla Yayınevi, İstanbul, 2001.
- COTTERELL, Arthur ve STORM, Rachel **Büyük Dünya Mitoloji Ansiklopedisi**, Emel Lakşe (Çev.), İstanbul, 2011.
- DEMİRCİ, Kürşat, “Bir Din Olarak Şintoizm’in Gelişim Süreci”, **Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Sayı 16, İstanbul, 2002.
- DEMİRCİ, Kürşat, “Şintoizm”, **DİA**, Cilt 39, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2010.
- EARTHART, H. Byron, **Religion in Japan**, Wardsworth, Boston, 2004.
- ELİADE, Mircea ve COULIANO Ioan P., **Dinler Tarihi Sözlüğü**, Ali Erbaş (Çev.), İnsan Yayınları, İstanbul, 1997.

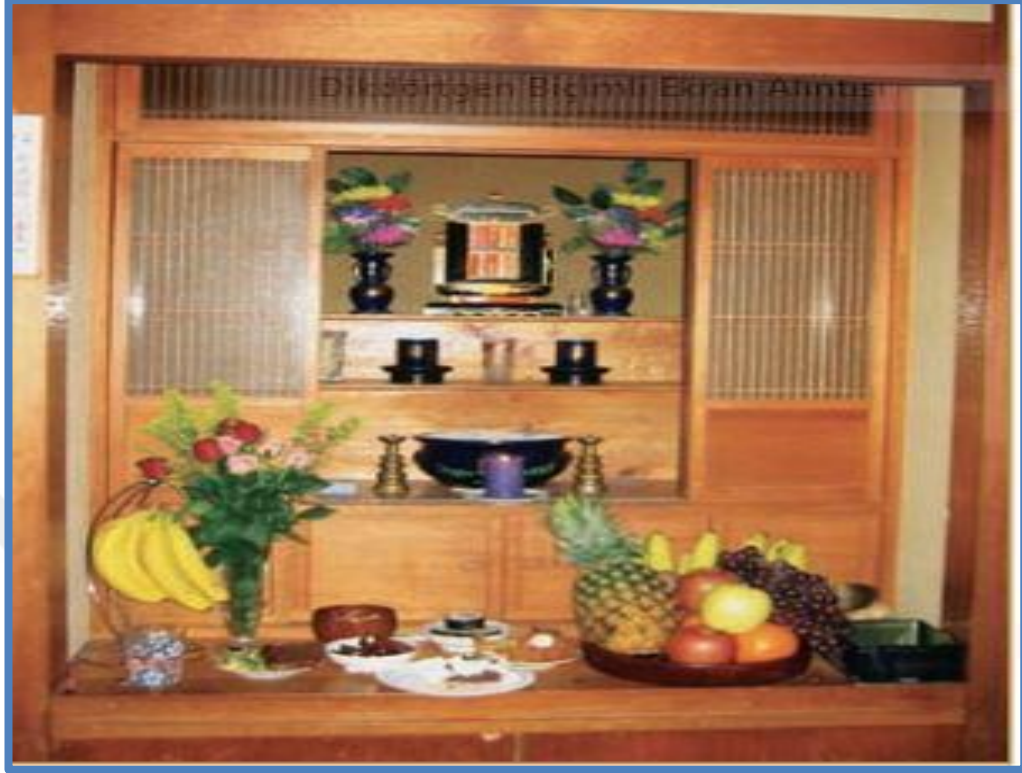
- ERBAŞ, Ali, “Çin ve Japon Dinleri”, **Yaşayan Dünya Dinleri**, ed. Ali Erbaş, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2010.
- GÜÇ, Ahmet, “Mabet”, **DİA**, Cilt 27, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2003.
- GÜÇ, Ahmet, **Dinlerde Mabet ve İbadet**, İstanbul, Ensar Neşriyat, 2005.
- GÜNDÜZ, Şinasi **Yaşayan Dünya Dinleri**, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2007.
- GÜNDÜZ, Şinasi, **Din ve İnanç Sözlüğü**, Vadi Yayınları, İstanbul, 2017.
- GÜVENÇ, Bozkurt, **Japon Kültürü**, Türkiye Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2002.
- HAGAN, Michael, **Japanese Festivals and Holidays: A Study of Applied Social Control Theory**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Missouri: Central Missouri State University, 1997.
- HARMAN, Ömer Faruk, “Hac”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hac#1>, Erişim29. 01. 2021.
- HARTZ, Paula R. , **Shinto (World Religions)**, Ed. : Joanne O’Brien and Martin Palmer, Chelsea House Publishers, New York, 2009.
- HEARN, Lafcadio, **Japonya**, Oğuz Adanır (Çev.), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016.
- HEE-SOO, Cemil Lee, “Japonya, Fizikî ve Beşerî Coğrafya”, **DİA**, Cilt 23, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2001. ss. 570-573.
- HOLCOMBE, Charles, **Doğu Asya Tarihi Çin Japonya Kore Medeniyetin Köklerinden 21. Yüzyıla Kadar**, Muhammed Murtaza Özeren (Çev.), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2016.
- HUNTER, Janet, E., **Modern Japonya’nın Doğuşu:1853’ten Günümüze**, çev. Müfit Günay, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.
- JEREMY, Roberts, **Japanese Mytology A to Z**, 2nd Edition, Chelsea House, New York, 2010.
- KARATAŞ, Hüsamettin, **"Nichiren Buddhism"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012

- KARATAŞ, Hüsamettin, “Şintoizm’de Arınma Ayinleri” , **Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies**, sayı 78, K1Ş, 2019.
- KATO, G. A **Historical Study of the Religions Development of Shinto**, Tokyo, 1973.
- KITAGAWA, Joseph M. “Japanese Religion: An Overview”, **The Encyclopedia of Religion**, (ed. Mircea Eliade), Volume 7, Mac Millan Co. , New York, 1987.
- KİTAGAWA, Joseph M. “**Japonya Dinleri**”, Asya Dinleri, Abdullah Davudoğlu (Çev.), İnkılâb Yayınları, İstanbul, 2002.
- KİTAMURA, Petek, **Hayaller Ülkesi Japonya**, Erko Yayınları, İstanbul, 2007.
- KİTAMURA, Petek. **Japonya: Kiraz Çiçeklerinin Ülkesi**, İstanbul, Epsilon, 2004.
- KOÇ, Kübra “Ülke Tanıtımı: Japonya”, **Asya Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, 2020. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1179982>, Erişim 14. 06. 2022
- KÖSE, Ali “İhtidâ”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ihtida>, Erişim (29. 01. 2021).
- KÜÇÜK, Abdurrahman- Günay TÜMER ve Mehmet Alparslan KÜÇÜK, **Dinler Tarihi**, Berikan Yayınevi, Ankara, 2015.
- MEYER, Milton W. **Japonya Tarihi**, Lizet Deadato (Çev.), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2014
- NAUMANN, Nelly, **Japon Mitolojisi**, Akın Kanat (Çev.), İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2004.
- ONO, Sokyo, **Şinto Kamilerin Yolu**, Suat Ertüzün (Çev.), Okyanus Yayınları, İstanbul, 2004.
- OSMOND, Andrew, **Ruhların Kaçışı**, Alfa Basım Yayın, İstanbul, 2014.
- ÖZHAN, Günhan, **Japon Felsefesi**, Hitabevi Yayınları, Ankara, 2018.
- ÖZHAN, Günhan, **Japon Zihniyeti**, Hitabevi Yayınları, Ankara, 2014.
- ÖZTÜRK, Özhan, “Japon Kültürü ve Japon Mitolojisi Sözlüğü (K-Z)”, **Özhan Öztürk Makaleleri: Mitoloji, Gezi, Tarih**, (2 Kasım 2017), <https://ozhanozturk.com/2017/11/02/japon-kulturu-japon-mitolojisi-sozlugu-k-z/>, Erişim 06. 03. 2022

- RAJU, P. T. **Asya Dinleri**, Abdullah Davudoğlu (Çev.), İstanbul, 2002.
- READER, Ian- ANDREASEN, Esben ve STEFANSSON, Finn, **Japanese Religions: Past & Present**, Japan Library, 1993.
- ROHLEN, Thomas P., **Japonya'da Maneviyat Eğitimi**, Çev.: Turan Yazgan, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul 1987.
- ROSENBERG, Dulf, **Dünya Mitolojisi**, İmge Kitapevi, Ankara, 2003.
- SARIKÇIOĞLU, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2004.
- SECRET, François, "Japonya", **Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000.
- SEYFELİ, Canan, **Dinler Tarihi Ders Notları**, Bİlgipa Yayınevi, Diyarbakır, 2022.
- SHOSON, M. "The Relation of Philosophical Theory to Practical Affairs in Japan", The Japanese Mind Tokyo, 1973.
- STOBART, Andrew, **Dinler Kitabı**, çev. Ahmet Fethi Yıldırım, AlfaYayınevi, İstanbul, 2016.
- ŞENAVCU, Halil İbrahim "Japon Dinleri", **Dünya Dinleri**, ed. Şinasi Gündüz, Milet & Nihal, İstanbul, 2019.
- ŞENAVCU, Halil İbrahim, "Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları", **Eskiye Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 43, İzmir, 2015,
- ŞENAVCU, Halil İbrahim, "Japon Dinî Bayramlarının Genel Özellikleri ve Sosyal Hayattaki Yeri", **Mizanü'l-Hak İslami İlimler Dergisi**, Sayı 2, 2016.
- ŞENAVCU, Halil İbrahim, "Şintoizm", **Dinler tarihi I-II**, ed.: Mustafa Alıcı ve Süleyman Turan, Lisans Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- ŞENAVCU, Halil İbrahim, **Japon Dini Bayramları**, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi, 2006.
- TİMOR, Ayşe Nur, **Japonya**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 2004.
- TOKAREV, Sergei Aleksandrovich, **Dünya Halklarının Dinler Tarihi**, Rauf Aksungur (Çev.), Ozan Yayıncılık, İstanbul 2006.

- TOSHIO, Kawai, “Shinto in the History of Japanese Religion”, **Journal of Japanese Studies**, Cilt 7, Tokyo, 1981.
- TUNCOKU, A. Mete, **Güneşin Doğduğu Adalardan Mektup Var: Bir Türk Öğrencinin Japonya İzlenimleri**, Türk Japon Üniversiteliler Derneği, Ankara 2001.
- TURAN, Süleyman, BATTAL Emine, **Dünya Dinlerinde Kutsal Metinler**, Sts Yayınları, Ankara, 2015.
- TURANALP, Sümeyra “Animasyon Sinemasında Dinî ve Ahlakî Değerlerin Sunumu: Hayao Miyazaki Örneği” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 2019.
- TURGUT, Mehmet, **Japon Mucizesi ve Türkiye**, Türkiye Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2001.
- TÜMER, Günay ve Abdurrahman KÜÇÜK, **Dinler Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara, 1993.
- TÜMER, Günay, “Atalar Kültü”, **TDV İslâm Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/atalar-kultu>, Erişim 01. 02. 2021.
- Yabai Writers, “Learn More About the Solemn Japanese Custom of Ohaka Mairi”, **YABAI**, <http://yabai.com/p/4288>, Erişim 08. 06. 2022.
- YAMAZAKİ, Masakazu, **Japon Kültürü Japonlar ve Bireycilik**, Oğuz Baykara (Çev), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2010.
- YAŞKAN, Samed, **Şintoizmde İbadet**, (Sosyal Bilimler Enstitüsü), Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2020.
- YİTİK, Ali İhsan, “Budizm”, **Dinler Tarihi El Kitabı**, (Ed. Baki Adam), Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, ss. 352-382.

FOTOĞRAFLAR

F- 1: Tanrı Rafı (Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F-2: Cinca Girişi ve Cinca Koruyucusu (Bkz. Yabai Writers)

F- 3: Şinto Tapınakları (Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F- 4: Şinto Festivalleri (Bkz. “Japonya'nın Kültürünü Keşfedin...”)

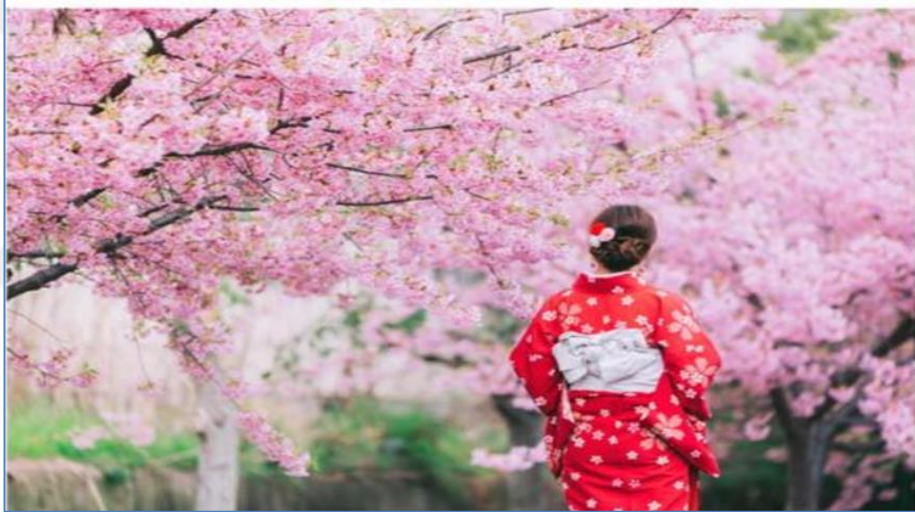
F- 5: Kutsal Kami Yolu (Bkz. Hartz, Shinto)

F- 6: Kutsal Tapınak Suyu (Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

F- 7 Japonya Haritası (Bkz. Koç, “Ülke Tanıtımı: Japonya”)

F-9: Sakura Kiraz Çiçeği (Bkz. Koç, “Ülke Tanıtımı: Japonya”)

F-10: Ormanları Koruduklarına İnanılan Ata Ruhların Kamileri
(Bkz. “Japonya'nın Kültürünü Keşfedin...”)

F-11: Geleneksel Japon Evleri ve Kıyafeti
(Bkz. “Japonya’nın Kültürünü Ke fedin...”)

F-12: İmparatorluk Sarayı ve Fuji Dağı-1
(Bkz. Koç, “ lke Tanıtımı: Japonya”)

F-12: İmparatorluk Sarayı ve Fuji Dağı-2
(Bkz. Koç, “Ülke Tanıtımı: Japonya”)

F-13: Fuji Dağı ve Sakura Çiçekleri
(Bkz. Koç, “Ülke Tanıtımı: Japonya”)

F-14 : Itsukuşima
(Bkz. Koç, “Ülke Tanıtımı: Japonya”)

F-15: Geleneksel Düğün
(Bkz. Hartz, **Shinto**)

F-16: Mezar Ziyareti ve Sunu (Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F-17: Şinto Tapınaklarında Buda Heykelleri
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

F-18: Sake:Japon Pirinç Rakısı (Bkz. Öztürk, “Japon Kültürü...”)

F-19: Japon Sade Yaşamı (Bkz. Öztürk, “Japon Kültürü...”)

F-20: Şinto Bayram Kutlamaları
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

F-21: Japon Kültür Sembolleri
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

F-22: Şinto Tapınak Ziyareti (Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F-23: Kamileri Anmak İçin Suya Fener Bırakma
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

F-24: Tapınakta Dini Tören Seromonileri
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

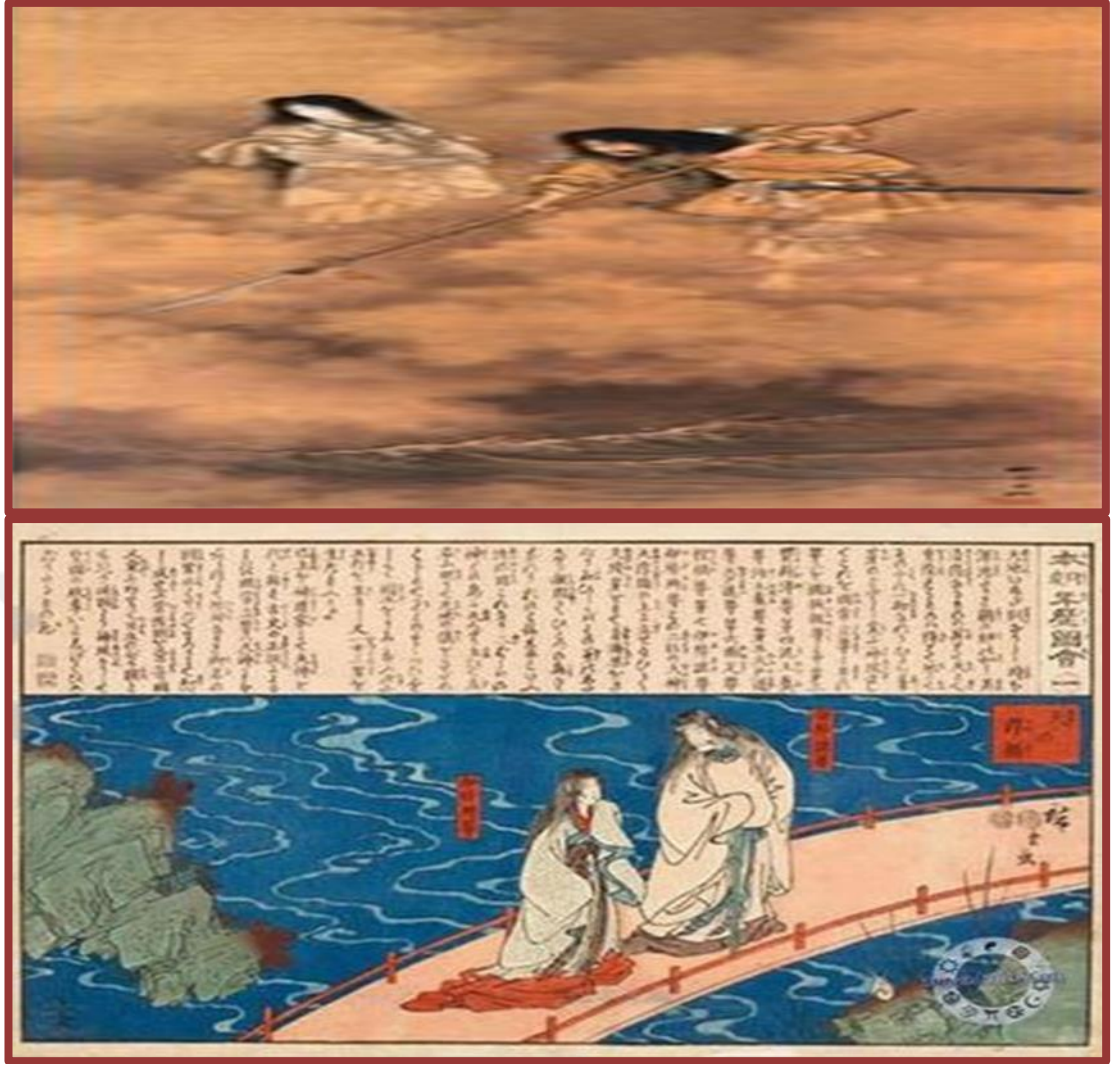
F-25: Mitolojiye Göre Ameterasu'nun Kendini Dağa Hapsetmesi
(Bkz. Hartz, Shinto)

F- 26: Şinto Dua Ayini (Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F- 27: Şinto Kutsal Metineri (Bkz. “Japonya'nın Kültürünü Keşfedin...”)

F- 28: Japon Mitlerinden Resmedilmiş Kesitler
(Bkz. “Shinto Shrine Guide...”)

F- 29: Evlerde Bulunan Dua/İbadet Alanı
(Bkz. “Telifsiz Şinto Görselleri”)

Tapınağın girişinde Romon Kapısı'nın önünde dev bir torii kapısı

F- 30: Torii: Kutsal Mekanlara Girişte Geçit
(Bkz. "Japonya'nın Kültürünü Keşfedin...")